

**KURUM MÜDÜRLERİ VE HAYIRSEVERLERİN GÖRÜŞLERİ
DOĞRULTUSUNDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE HAYIRSEVERLİK**

Yüksek Lisans Tezi

Emine Şenay DOĞANER

Eskişehir 2019

**KURUM MÜDÜRLERİ VE HAYIRSEVERLERİN GÖRÜŞLERİ
DOĞRULTUSUNDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE HAYIRSEVERLİK**

Emine Şenay DOĞANER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Adnan BOYACI

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eylül 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Emine Şenay DOĞANER'in "Kurum Müdürleri ve Hayırseverlerin Görüşleri Doğrultusunda Türk Eğitim Sisteminde Hayırseverlik" başlıklı tezi 09.08.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr. Adnan BOYACI

Üye : Doç.Dr. Ersin KARADEMİR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Eren KESİM

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

KURUM MÜDÜRLERİ VE HAYIRSEVERLERİN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE HAYIRSEVERLİK

Emine Şenay DOĞANER

Eğitim Bilimleri Anabilimdalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Doç. Dr. Adnan BOYACI

Bu araştırma hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek deneme model önerisi ortaya koymayı erek edinmiştir. Bu erek doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 7 kurum müdürü ve Eskişehir ve Konya illerinde yaşayan 5 hayırsever oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir. Görüşmelerde eğitime yapılan bağış süreci, bu süreçte bağışı alan kurumun ve hayırseverlerin karşılaştıkları güçlükler, hayırseverleri eğitim alanına bağış yapmaya yönlendiren motivasyon kaynakları, okullara yapılan bağışların takibi, denetimi ve sürdürülebilirliğine ilişkin veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerde bağış alan kurum müdürlerinin de bağış yapan hayırseverlerin de bağış süreci ile ilgili bir sistemin ve merkezi bir yapının olmamasından kaynaklı birtakım güçlüklerle karşılaştıkları; ayrıca sürecin denetiminin, taltif ve takdirinin daha verimli ve sistematik yapılabilmesi için merkezi bir birimin kurulmasına ihtiyaç duydukları görülmüştür. Sürdürülebilir bir yapıya kavuşmak için web-sitesi, SMS hattı gibi teknolojik altyapının gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Bulgular ışığında ayrıca önerilere yer verilmiş ve deneme modeli önerisi geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hayırseverlik, Nitel araştırma, Türk eğitim sistemi.

ABSTRACT

PHILANTHROPY IN TURKISH EDUCATION SYSTEM IN ACCORDANCE WITH INSTITUTION PRINCIPALS AND PHILANTHROPISTS' VIEWS

Emine Şenay DOĞANER

Department of Educational Science

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, September 2019

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Adnan BOYACI

This research aims to provide a trial model proposal by evaluating the concept of philanthropy in the managerial and organizational processes of education. With this aim, case study from qualitative research methods was used. The study group consisted of 7 principals of educational institution and 5 philanthropists living in the provinces of Eskişehir and Konya. The data of the research was collected by a semi-structured interview form. During the interviews, philanthropic process in educational organizations, the difficulties faced by the philanthropists and the principals of educational organizations, the motivational sources, data about the control mechanisms and the sustainability were tried to be obtained. According to the data obtained at the end of the research, it was revealed that philanthropist and principals who gave and received the charity faced with some difficulties due to the lack of system and central structure, besides that it was obtained that it is needed to establish a central unit in order to make the control of the process, rewarded and appreciation more efficient and systematic. In order to achieve a sustainable structure, the necessity of technological infrastructure such as web site and SMS line was also revealed. In accordance with the findings, some suggestions were made and a trial model proposal was developed at the end of the study.

Keywords: Philanthropy, Qualitative study, Turkish education system.

TEŞEKKÜR

Bir çalışma eğer gönül verilerek yapılıyorsa o zaman çalışma olarak görmek yerine hayatın bir parçası olarak görülmeye başlanır. Hayatın bir parçası olarak bakılan işlerde ise yazarın yanında ona destek verenlerin emeği ve katkısı can yeleği gibidir.

Tüm çalışmam boyunca hem akademik hem de mesleki anlamda kendimi geliştirmem için beni yönlendiren, bana her türlü desteği sağlayan ve yardımlarını benden esirgemeyerek değerli görüşlerini benimle paylaşan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum hocam, danışmanım ve Genel Müdürüm Doç. Dr. Adnan BOYACI 'ya;

Çok değerli yönlendirmeleri ve eleştirileri ile çalışmama yardımcı olan meslektaşım Ömer GARAN'a;

Veri toplama sürecinde her türlü öneri ve desteği ile bana yol gösteren Sayın Ekrem TOKLUCU'ya;

Yaptıkları bağışlarla bana örnek olan ve benim de bir hayırsever olarak yetişmemi sağlayan babam Yılmaz DOĞANER ve merhume annem Sıdika DOĞANER'e ve tüm aileme en kalbi şükranlarımı sunarım.

Emine Şenay DOĞANER

Eskişehir 2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Emine Şenay DOGANER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	2
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
2. ALANYAZIN	6
3. YÖNTEM	39
3.1. Araştırma Modeli	39
3.2. Çalışma Grubu	39
3.3. Veri Toplama Aracı	41
3.4. Görüşmelerin Yapılandırılması	42
3.5. Verilerin Analizi	43
3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği	44
4. BULGULAR	45
4.1. Hayırsever Bağışlarının Eğitim Kurumlarındaki Temel Süreçleri	45
4.2. Eğitim Kurumlarına Bağış Yapan Hayırseverlerin Yaptıkları Bağışlara İlişkin Gerekçe ve Beklentileri	47

4.3. Eğitim Kurumlarına Bağış Yapma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler.....	51
4.4. Eğitim Kurumlarına Bağış Yapma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler ile İlgili Çözüm Önerileri	53
4.5. Eğitim Kurumlarına Yapılan Bağışların Takibi ve Denetimi ile İlgili Görüşler	55
4.6. Eğitim Kurumlarına Yapılan Bağışların Sürdürülebilirliği ile İlgili Görüşler	57
4.6.1 Eğitim kurumlarına yapılan bağışların çeşitlendirilmesi ve alternatif yardım seçenekleri	59
4.6.2. Hayırseverlere erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçme	61
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	64
5.1. Sonuç ve Tartışma	64
5.2.Öneriler	69
5.3. Eğitimde Hayırseverlik ile İlgili Deneme Model	
Önerisi-Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı	71
KAYNAKÇA	76
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 2.1. Hayırseverlerin Karakteristik Özellikleri	18
Tablo 2.2. MEB Bütçesi ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay	29
Tablo 2.3. Hayırseverlerin Bulunduğu Okulların Finansman Kaynakları ve Mekanizmaları	31
Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Kurum Müdürlerinin Bilgileri	40
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Hayırseverlerin Bilgileri	41
Tablo 4.1. Bağışlardaki Temel Süreç.....	45
Tablo 4.2. Hayırseverlerin Yaptıkları Bağışlara İlişkin Gerekçe ve Beklentileri İle İlgili Görüşler.....	47
Tablo 4.3. Hayırseverleri Bağış Yapmaya Teşvik Etmenin Yolları	49
Tablo 4.4. Bağışta Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Katılımcıların Görüşleri	51
Tablo 4.5. Bağış Sürecinde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri	53
Tablo 4.6. Bağışların Takibi ve Denetimi İle İlgili Görüşler	55
Tablo 4.7. Bağışların Sürdürülebilirliğine İlişkin Görüşler	57
Tablo 4.8. Alternatif Yardım Seçeneklerine İlişkin Katılımcıların Görüşleri	59
Tablo 4.9. Hayırseverlere erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçme.....	61
Tablo 5.1. Alt Yapı Donanımının Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı İle İlişkisi	72

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 2.1. 2019 MEB Bütçe Dağılımı	29
Grafik 2.2. 2003-2018 Yılları İtibariyle Hayırseverlerin Yaptırdığı Derslik Sayıları	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1.	İslam Hukukunda Vakıf Kategorileri	15
-------------------	--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Millî Eğitim Müdürlüğü
SMS	: Short Message Service-Kısa Mesaj Hizmeti
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TEFBİS	: Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
VIP	: Very Important Person

1. GİRİŞ

Bireyler topluma katkı sağlamak ve diğer insanlar için daha iyi şartlarda yaşam standartları oluşturmak için sahip olduklarını başkaları ile paylaşırlar. Hayırseverlik olarak bilinen bu kavram gelişen teknoloji ile zamanla dönüşüm geçirerek bireysel düzeyden önce yerel ve sonra da uluslararası düzeye taşınmıştır. Yaşanan bu dönüşümün bir sonucu olarak bu faaliyetler artık daha geniş kitlelere ulaşırken; daha planlı ve profesyonellik gerektiren yapılaşmayı da beraberinde getirmiştir.

Dünya ekonomisinde söz sahibi olmayı ve rekabet edebilme gücünü belirleyen en önemli etkenler arasında eğitim sistemleri gelmektedir. Yaratıcı düşünebilen, üretken ve 21.yy becerilerine sahip bireyler yetiştirmek için gerekli kaynaklar, eğitim finansmanını tartışılan bir konu haline getirmiştir. Eğitim için gerekli tüm donanımların sağlanması açısından eğitime ayrılan kaynaklar kadar farklı finans kaynaklarının oluşturulması ve bunların etkin kullanımı da oldukça önemlidir.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) 2016 Raporu'na göre; Türkiye'de bir kişi bir yıl içerisinde ortalama 228 TL yardım ve bağış yapmaktadır. Bu tutar, Türkiye'nin 2014 yılı gayri safi yurt içi hasılasının yüzde 0,8'ine denk gelmektedir. Bu oranın birçok Avrupa ülkesinin ve ABD'nin (yüzde 1,5) oranlarına çok yakın olduğu görülmektedir (TÜSEV, 2016). Genel hayırseverlik faaliyetleri arasında eğitim alanında yapılanların payı ise %8.3'tür (Çarkoğlu,2016). Elde edilen bu miktarın nereye ve nasıl kullanıldığı oldukça önemlidir. Bu kapsamda 2000'li yılların başından itibaren birçok ülkede eğitim alanında yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin etkililiği tartışma konusu olmaya başlamıştır (Reckhow and Snyder, 2014). Bu payın eğitim ekonomisine değer katması için daha sistematik bir şekilde ele alınması ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası'nda belirtildiği üzere tüm çağ nüfusuna temel eğitim, ücretsiz olarak sunulması gereken temel bir haktır. Bununla birlikte katkı payı ya da okullarda toplanan diğer gelirler yoluyla alternatif finans kaynakları da bulunmaktadır. Bu ek finans gelirlerinin, düzenlenen kampanya ya da diğer faaliyetlerle miktarının zaman zaman oldukça ciddi boyutlara ulaşması, bu kaynakların sadece ihtiyaç alanlarına aktarılmasının değil aynı zamanda denetimini, takibini ve sürdürülebilirliğini de tartışmaya açık hale getirmiştir (Kurul, 2012, s.179).

Bu tez çalışmasının amacı; hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme modeli önerisi ortaya koymaktır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışma ile ilgili kuramsal çerçeve ortaya koyulmuş ve alanyazın çalışmaları incelenmiştir.

Çalışmanın araştırma bölümünü oluşturan ikinci bölümde ise; araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme soruları ile veriler toplanmış ve bağışçıların ve bağış alan kurum müdürlerinin bu süreçte karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Son bölümde görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analize tabi tutulmuştur. Bulgular ışığında Türkiye’de eğitim alanında yapılan hayırseverlik faaliyetlerine yönelik bir deneme modeli geliştirilmiştir. Eğitim alanında bu tür bir çalışmanın ilk defa yürütülecek olmasının eğitimde hayırseverlik alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Sorun

Hiçbir ülkede eğitim giderlerinin tamamının yalnızca kamu kaynaklarından desteklenmediği bilinmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bağışların %25inin eğitime ayrıldığı görülmektedir. Bu miktarın çoğunluğu ise temel eğitim veya orta öğretim kurumlarının yanında yükseköğretim kurumlarına da dağıtılmaktadır (Colvin, 2005). Bill Gates, Jim Barksdale, Michael Dell ya da David Packard gibi bilişim dünyasının önemli isimleri eğitime çok önemli miktarlarda yatırım yapmaktadırlar. Bu yatırımların geri dönüşleriyle ilgili çok sayıda çalışma yürütülmektedir. Örneğin Aguinis ve Glasvas’ın (2012) 690 çalışmayı incelediği derleme çalışmasında, hayırseverlik etkinliklerinin yalnızca kamu çıkarlarına hizmet etmediği aynı zamanda da etkinlikleri gerçekleştiren kurumların çalışanlarının performansında, davranış ve tutumlarında da olumlu etkilerde bulunduğu saptanmıştır. Ülkemizde yapılan hayırseverlikle ilgili ise Akgeyik (2007), işletmelerin geleneksel anlamda “hayır” amacıyla bu etkinliklerini gerçekleştirdiklerini belirtmektedir.

Ülkemizde ise eğitim alanında yeni paradigmalara birlikte bir kısım imkânların oluşturulması, eğitimin niteliğinin artırılması, okullar arası kalite farklılıklarının giderilmesi, merkezi bütçeden sağlanan finansmanın yanında ek finansman sağlanarak yardımların çeşitlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli eğitim, sağlanacak maddi ve manevi desteklerle stratejik bir konuma yerleşmiştir. Temel olarak eğitimin tüm boyutlarında veriye dayalı politika geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme döngüsü içinde bütüncül bir anlayışla yapılandırılacak olan bu çerçeve telif modellerin geliştirilmesi ve uygulamaya koyulması eğitim politikasının ve kurumsal kapasitesinin

artırılmasına da katkı sağlayacaktır. Tüm bunları gerçekleştirmedeki temel sorunlar; kaynak bulma, kaynağı doğru yere aktarma ve tüm sistemi takip etmedir. Bunun yanında yardım eden hayırseverlerin farklı motivasyon araçları ile teşvik edilmesi de gerekmektedir. Eğitime hayırseverler tarafından yapılan bağışların örgütsel ve yönetsel süreçlerinin izlenmesi ve zayıf yönlerin giderilmesi için eğitimde hayırseverlik faaliyetleri ile ilgili şeffaf, modern ve sürdürülebilir bir mekanizmanın inşa edilmesi elzemdir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme model önerisi ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır;

- 1) Hayırseverlik sürecinin eğitim kurumlarının yapı ve süreçlerinde işleyişine ilişkin temel süreçler nelerdir?
- 2) Eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlerin yaptıkları bağışlara ilişkin gerekçe ve beklentileri nelerdir?
- 3) Eğitim kurumlarına bağış yapma sürecinde karşılaşılan güçlükler nelerdir?
- 4) Eğitim kurumlarına bağış yapma sürecinde karşılaşılan güçlükler ile ilgili çözüm önerileri nelerdir?
- 5) Eğitim kurumlarına yapılan bağışların denetim ve takibi ile ilgili görüşler nelerdir?
- 6) Eğitim kurumlarına yapılan bağışların sürdürülebilirliği ile ilgili görüşler nelerdir?

1.3. Önem

Hayırseverlik konusu işletme, psikoloji ve ekonomi vb. alanlarda birçok araştırma ve makalede çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Ancak farklı ülkeler ile kıyaslandığında eğitim alanında yaygın olarak tartışılan bir konu olan hayırseverlik başlığının ülkemizdeki çalışılma sayısı oldukça azdır. Bu anlamda araştırmanın; eğitimde hayırseverlik ile ilgili alanyazına niteliksel ve niceliksel anlamda değer katacağı beklenmektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle oluşturulacak model önerisi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'ndeki hedeflerle de ilişkili

olduğu görülmüştür. 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde yer alan “Okulların Finansmanı” başlığı altında “eğitime yapılan hayırsever bağışlarının daha etkili yönetilmesi için il ve bakanlık düzeyinde bir yapı kurulacaktır.” hedefi yer almaktadır. Ayrıca alt tema olarak “Türkiye genelinde eğitimde elverişsiz koşullara sahip okulların görülebildiği Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinden eğitim hayırseverlerine bağış için seçenekler sunulacaktır.” ibaresi yer almaktadır (MEB,2018). Çalışmanın amacı düşünüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan bu temadaki hedeflerle çalışmanın birebir örtüştüğü ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine büyük katkı sağlayacağı görülmektedir.

Eğitime ayrılan kaynaklarda 2006’dan bu yana artış olmasına rağmen tekli öğretime geçiş, sığınmacı öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, okul çağındaki çocukların tamamının eğitime erişimine yönelik hedefler gibi ihtiyaçlardan doğan gereksinimler, eğitimde farklı finans kaynağı arayışlarına yönlendirmektedir. Bu çalışmada önerilecek deneme hayırseverlik modeli eğitim finansmanı alanında bir kaldıraç olarak işlev görmesi beklenmektedir.

Son olarak ilgili çalışmalar incelendiğinde hayırseverlik kavramının tek perspektif üzerinden çalışıldığı görülmektedir; bağışı yapan birey ya da bağışı alan kurum müdürleri olmak üzere. Hâlbuki hem bağış sahiplerinin hem de bağışı alan tarafın çalışmalara dâhil edilmesi kavramın bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi yönünden önemlidir. Ancak bu sayede çalışma tüm yönleri ile ele alınabilir. Bu çalışma eğitim ile ilgili alanlarda bağış yapan hayırseverler ve bağışı alan kurum müdürlerini de kapsamaktadır. Böylece çalışma farklı perspektiflerden değerlendirilerek konu tüm yönleri ile ele alınacağından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Amacı hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme modeli önerisi ortaya koymak olan bu çalışmada araştırmaya dahil edilen;

- Kişiler okul, derslik, atölye, pansiyon vb. yaptırmış ya da bunların yapılması için yeterli para, arsa vb. bağışlamışlardır,
- Okul müdürü, şube müdürü, il/ilçe milli eğitim müdürü, daire başkanı vb. çalıştığı kurumda okul, derslik, atölye, pansiyon vb. yaptırma ya da bunların yapılması için para, arsa vb. kabulü ile ilgili iş ve işlemleri tecrübe etmişlerdir.

1.5. Sınırlıklar

Hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme model önerisi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma;

- 2003- 2018 yılları arasında ve zorunlu eğitim (K-12) kapsamında bağış yapan hayırseverlerin görüşleri ile;
- 2003- 2018 yılları arasında çalıştığı okul/ eğitim kurumunda bağış almış müdür, şube müdürü, il/ilçe milli eğitim müdürü, daire başkanı görüşleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Hayırsever: 2003-2018 yılları arasında Eskişehir ve Konya ilinde; okul, derslik, atölye, pansiyon vb. yaptırmış ya da bunların yaptırılması için arsa, para vb. bağışlamış kişi.

Kurum müdürü: 2003-2018 yılları arasında; hayırsever kişilerin okul, derslik, atölye, pansiyon vb. yaptırdıkları ya da para, arsa bağışladıkları süreçte o eğitim kurumunda görev yapmış okul müdürü ya da şube müdürü, ilçe/il milli eğitim müdürü, daire başkanı.

2. ALANYAZIN

Bu bölümde konu ile ilgili yapılan alanyazın çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1. İnsanlığın Ortak Eylemi: Hayırseverlik ve Bağış Kavramları

Tarihin başlangıcından bu yana insanlar maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için birbirlerinin yardımlarına muhtaç olmuşlardır. Yardım etme eylemi gündelik hayatta insanların pek çok kez gerçekleştikleri bir eylemdir. Yardım etme bir yabancıya yol tarif etmekten dini gönüllülük faaliyetlerine, kan bağışından mezun olunan okula bağışa kadar pek çok farklı faaliyeti kapsamaktadır. Yardım etmenin farklı motivasyon kaynakları bulunsa da tarihi süreç içinde yardımseverlik; psikoloji, sosyoloji, ekonomi vb. alanyazın dahilinde incelenmiştir ve yardım etme davranışı ile ilgili pek çok teori ve model ortaya atılmıştır (Drollinger, 2010).

Türk Dil Kurumu'nda yardımseverlik kavramı, hayırseverlik, iyilikseverlik ve hayırsever olma durumu olarak açıklanmaktadır. Hayırseverlik ise; yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara iyilik ve yardım etmesini seven, iyiliksever, yardımsever, hayırperver kişi ve aynı zamanda halkın yararı için okul, çeşme, hastane vb. yaptıran kişi olarak tanımlanırken; Arapça kökeni olan “hayır” kelimesi ise iyilik, karşılık beklemeden yapılan yardım olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018).

2.1.1. Hayırseverlik

Alanyazın incelendiğinde hayırseverlik kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılan pek çok kelimenin bulunduğu görülmektedir. Bu kelimelerden bazıları İngilizce 'den aktarılmış olsa da bazılarının tam olarak çevirilerinin yapılamaması hayırseverlik alanında bir takım karışıklıkların doğmasına sebep olmaktadır. İlgili çalışmalarda hayırseverlik; hayırseverlik, filantropi, bağış, hayırsever bağış, özgecilik, iyilikseverlik, paylaşma, yardım etme, hediye, verme kelimeleri ile birlikte kullanılmaktadır. Fakat tartışmalar hayırseverlik ve bağış kavramlarında yoğunlaşmaktadır (Dietlin, 2010).

Her ne kadar hayırseverlik İngilizce'ye filantropi olarak çevrilse de bu kelime hayırseverlik anlamını tam olarak karşılayamamaktadır. Filantropi kelimesi Yunanca'da sevgi anlamına gelen “philien” ve insan anlamına gelen “anthropos” kelimelerinin birleşiminden meydana gelmekte olup “insan sevgisi” demektir (Raiborn vd., 2003: 47). Öte yandan Türk kültüründe hayırseverlik bireylerin çoğunlukla dini, vicdani ve duygusal motivasyonlarla gerçekleştirdikleri eylemler iken, diğer kültürlerde filantropi kavramı

toplumun refah seviyesini yükseltmek için genellikle sivil toplum kuruluşlarına yaptıkları bağışları içermektedir. Filantropi, sadece yardım ile ilgili olmayan aynı zamanda birçok nedenle toplumun yaşam kalitesini geliştirmeye ilgi duyan yaygın bir vakıflar ağını, kurumsal bağışçılar ve bağışçı bireyleri de içine almaktadır (Bikmen, 2006).

Bunun yanında hayırseverlik “kamunun iyiliği için gönüllü eylemlerdir.” Burada bahsedilen eylem sadece maddi yardımlardan değil aynı zamanda zaman ayırma ve uzmanlık olarak hizmet etme, mali yardımları hem toplayan hem de dağıtan kurumlar anlamına da gelmektedir. Batıda “kamunun iyiliği” aile dışındaki bireyleri kapsarken benzer olarak İslamiyet’te de “maslahat” kavramı bu anlama karşılık gelerek “kamu yararı” anlamında kullanılmaktadır. Buradaki maslahat kavramı ile kastedilen ailenin dışındaki geniş aileyi, komşuyu, yurttaşları ve İslam ümmetini de içine alan bir kavramdır (Singer, 2012). Kavramlar aynı görünse de farklı kültürlerin kavrama yükledikleri anlam da farklılaşmaktadır.

Hayırseverlik kavramı bir diğer yandan da bireyin para ve ya eşya bağışlaması ya da zamanını ayırması, uzmanlık şeklinde hizmet sunması ve bu gibi hizmetleri hem toplayan hem de dağıtan derneklerin oluşturulması anlamına da gelmektedir (Payton, 1998).

Bozan (2010) yaptığı bir çalışmada hayırseverliği farklı bir açıdan ele almış, al- ver meselesinden öteye taşımıştır. Ona göre hayırseverlik kavramı sadece maddi anlamda değil zengin olmayan kişilerin de yapabilecekleri bir eylem olarak ele alınmalıdır. Eğitim vermek, tedavi etmek hak ve adalet dağıtmak, bilgiyi paylaşmak gibi eylemlerde birer hayırseverliktir. Bilgi, ilgi, sevgi, yardımları organize etme, toplama ve dağıtma her biri hayırseverlikte değer yaratan unsurlardır. Bu noktada hayırseverlik kavramı bütüncül olarak ele alınmış para vermek kadar bir meslek edindirme için bilginin öğretilmesinin de hayırseverlik kapsamında değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur (Bozan, 2016).

Hayırseverliğin ayrıca “acıları dindirmeye yönelik merhamet eylemleri”ni kapsarken, insanseverlik ya da yardımseverlik ise “hayat kalitesini arttırmaya ve daha iyi bir gelecek hazırlamaya yönelik topluluk eylemleri anlamında da kullanılmaktadır. Ararat ve Göçenoğlu (2005) hayırseverliği dini motivasyon kaynakları ile ilişkilendirirken, filantropiyi ise toplum refahını yükseltmeye dayalı değerler çerçevesinde ele almışlardır (Ararat ve Göçenoğlu, 2005). Amerika’da hayırseverlik (filantropi) kelimesi ile kültürel projelere atıfta bulunulurken, Britanya’da hayırseverlik (filantropik) faaliyetlerin bütünü ve örgütlenmeler hayırsever kuruluşlar komisyonuna bağlıdır (Oxford English Dictionary, 2018).

Sosyoloji alanyazınında ise hayırseverlik özgecilik olarak değerlendirilmektedir. Türk Dil Kurumu özgeciliği başkalarının iyiliğini yaşama ve eyleme ilkesi yapan olarak betimlenmektedir. Bu terimi felsefeye kazandıran Auguste Comte'dur. Ona göre özgecilik, insanlığın ahlak ve kültür bakımından gelişmesinin koşulu olarak açıklanmalıdır (FTS,1975). Tanımda vurgulanan nokta herhangi bir karşılık beklemeden başkasına iyilik yapmaktır. Hayırseverlik faaliyetlerinde özellikle modern toplumlarda vergi indirimi gibi motivasyon kaynaklarının (Vesterlund, 2006) olduğu düşünülürse özgecilik kavramının bu açıdan anlamsal karşılığını bulamadığı söylenebilir.

Hayırseverlik, bireylerin bağışları ile toplum refahını yükselttiğinden toplumsal değişim ajanı olarak ta görülmektedir. Bu anlamda hayırseverlik, kamu kurumlarını, özel kurumları ve üçüncü sektörü destekleyen bir araçtır. Yönetimler için vazgeçilmez bir araç olan hayırseverlik faaliyetleri toplumsal sorunların birlikte çözülmesi için kaynak sağlamaktadır. Büyük toplum ajandasının oluşumunda hayırseverlik önemli bir rol üstlenmektedir (Harrow and Jung, 2011).

2.1.2. Bağış

Hayırseverlik kavramı İngilizce 'de hem muhtaçlara yapılan yardımı hem de insan sevgisini içermektedir. Hayırseverliğin ikinci anlamı Latince “caritas” kelimesinden gelmektedir ve ilk kez 1611’de yayınlanan Kral James İncilindeki yanlış bir çeviriden türemiştir. Yeni Ahitte bahsedilen “sevgi” Yunanca “agape” kelimesi idi. Tanrının sevgisi anlamına gelmektedir. Latince’ye “agape” “caritas” olarak girmiştir. Bu kelime ise Tanrının insanoğluna sevgisi anlamına gelmektedir. Kral James İncil Çeviri Komitesi “caritas” ı “charity” olarak aktarmış ve kelimenin anlamı hayırsever eylemler vasıtası ile insanların hem birbirlerine hem de bu sayede Tanrıya gösterdikleri sevgi anlamına gelmeye başlamıştır. Bazı yazarlar bu iki kelime arasında bir sınır çizmekten kaçınsa da, hayırseverlik (filantropi) 19. ve 20. yy da dünyevi olarak tanımlanırken, bağış (charity) dini motivasyonlardan kaynaklı görünmektedir (Singer, 2012). Hayırseverlik (filantropi) insanseverlik, yardımseverlik kelimeleri ile eş anlamlı kullanılırken bağış (charity) ise bazı kaynaklarda hayırseverlik olarak ta çevrilmektedir.

“Charity” kelimesi bazı kaynaklarda “sadaka” anlamında da kullanılmaktadır. Rozenthal Kuran’da kullanılan “sadaka” teriminin “voluntary charity- gönüllü bağışlar/ sadakalar” olarak kullanıldığını belirtmiş ve “tasaddakatasaddaka” fiilini “to give charity” “sadaka vermek-bağış vermek” olarak çevirmiştir (Rosenthal, 2016).

Çalışmada hayırseverlik ve bağış kavramları arasındaki farkın açıklanması bu kavramların tarihsel gelişimlerinin aydınlatılmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bahsedildiği üzere bu iki kavram her ne kadar eş anlamlı olarak kullanılsa da aralarında bir takım anlamsal farklılıklar bulunmaktadır. Her iki kelime de insanlara iyilik etme ve yardımda bulunma anlamını taşımalarına rağmen toplum tarafından algılanış biçimlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bağış; bir problemi çözmek için doğrudan ve o an yapılan yardımdır. Öte yandan hayırseverlik ise insanları sevmek ve bu sebepten mevcut durumlarını düzeltmek için yapılan yardımlar ve bağışlardır. Başka bir deyişle hayırseverlik uzun dönemli yapılan yardımlara odaklanırken bağış kısa dönemli anlık yardımlara odaklanır. Aç bir insana balık verme örneği üzerinden açıklanan bu kavramlar; eğer ki aç insana balık veriliyorsa bağış, ancak balık tutmak öğretiliyorsa hayırseverlik olarak tanımlanmaktadır (Dietlin, 2010). Anderson'a göre hayırseverlik ve bağış kavramları kıyaslandığında hayırseverliğin daha sistematik ve belirli bir amaca yönelik olduğu ve böylece sosyal durumları geliştirici amaçlara odaklanmaktadır (Anderson, 2011). İnsanların bağışlarının hayırseverliğe evrilmesi toplumda sürdürülebilir bir refah ortamının oluşmasına yardımcı olacaktır.

2.1.3. Hayırseverlik çeşitleri

Dünya tarihinin başlangıcından itibaren her olgu ve olay sürekli değişim sürecinin içinde olmuştur. Sosyal, kültürel, siyasal, ekonomi ve eğitim gibi birçok alanda yaşanan hızlı değişimler bu alanlarda uygulanan sistem, bilgi ve yöntemleri de etkilemiş ve bu kavramları bir dönüşümün içine sürüklemiştir. Hayırseverlik kavramı da değişimin çekimine karşı koyamamış ve bir takım dönüşümler yaşamıştır. Özellikle sanayi toplumuna geçiş, hayırseverlik kavramında da bir takım dönüşümler yaşanmasına neden olmuştur. Yaşanan bu değişimler, sadece hayırseverlik ile ilgili genel düşüncelerin değişmesini sağlamamış aynı zamanda hayırseverlik ile ilgili faaliyetlerin ve bağış sürecinin kurumsallaşmasına ve modernleşmesine ve teknolojik alt yapılarla zenginlik kazanmasına da zemin hazırlamıştır. Başka bir deyişle hayırseverlik kavramı artık bireysel girişimlerin yanında şirket faaliyetlerine de dönüşmüş böylece hayırseverlik bireysel ve stratejik hayırseverlik olmak üzere iki başlık altında incelenir olmuştur. Bu başlıklar aşağıda gruplandırılmıştır.

2.1.3.1. Bireysel hayırseverlik

Bireysel hayırseverlik; bireyin aile fertlerine, yakın çevrelerine, komşularına ya da toplumdaki yardıma muhtaç diğer kişilere birtakım motivasyon kaynaklarından ya da ödüllere hareketle yaptıkları her türlü yardım olarak tanımlanmaktadır (Sarıyer, 2011).

Bireyler dini, vicdani ve diğer motivasyon kaynaklarından hareketle toplumdaki diğer bireylere yardım eder, bağışta bulunurlar. Bireyler doğrudan bağış yapabilecekleri gibi aracı kurumlar vasıtası ile de bağış yapabilmektedirler. Bunun yanında bireylerin yaptıkları bağış türleri de farklılıklar gösterebilir. Nakdi bağışların yanında zaman, hizmet etme, bilgi birikiminin ve sevginin paylaşımı da bağış türleri arasında gösterilmektedir (Bozan, 2016).

2.1.3.2. Stratejik hayırseverlik

Stratejik hayırseverlik kavramı şirketlerin yapmış oldukları bağışların aynı zamanda şirketlerin ekonomik hedefleri ile bağlantılı olması olarak tanımlanmaktadır. Modern şirketler artık toplumsal olayların çözülmesinde daha çok söz sahibi olmakta ve bunların getirdikleri faydaların kendi stratejik hedeflerine yansımaları ile daha çok ilgilenmektedirler. Bunun sonucu olarak ise stratejik planlarının yönetimine hayırseverlik faaliyetlerini entegre etmeye başlamışlardır (Porter and Kramer, 2002).

Diğer bir tanımda stratejik hayırseverlik kavramı; yardım kuruluşlarına hizmet ederken aynı zamanda şirketin amaçlarına da hizmet etmeyi amaçlayan bir süreç olarak betimlenmektedir. Başka bir deyişle; toplumsal konulara ve paydaşlarına doğrudan katkı sağlayan ve aynı zamanda şirketin stratejik planında yer alan hedeflerine ulaşması için önemli olan faaliyetler bütünü olarak ele alınmaktadır (Balıkçıoğlu ve Karacaoğlu, 2007).

Kurumsal katkıya yönelik yapılan stratejik hayırseverlik faaliyetleri ilk olarak Drucker tarafından desteklenmiştir. Drucker; kurum-toplum ilişkileri ile hayırseverliğin katkıları arasındaki stratejik bağlantıyı savunmuştur. O'na göre toplumsal sorumluluk çerçevesinde sağlıklı ve yaşanılabilir bir toplum için yapılanlar hayırseverlik kavramından öte kişisel çıkarladır. Toplumsal sorumluluğu yerine getirmenin en iyi yolu kurumların öncelikli görevlerine hizmet ederek yapılabilir. Stratejik hayırseverliğin başarılı olabilmesi için ilk olarak şirketin önceliklerinin ve toplumun ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Daha sonra ise şirket stratejileri ile bu ikisi arasında bir denge oluşturulmalıdır. Günümüzdeki büyük şirketler stratejik hayırseverlik faaliyetlerine oldukça büyük önem vermektedirler. Örneğin Dupant, IBM, Exxon gibi büyük kuruluşlar

Harvard Üniversitesi'nin bağışçı kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar yaptıkları katkılara karşılık en başarılı mezunlara ulaşma önceliklerine sahiptir (Marx, 1999).

Fakat bu faaliyetlerin dezavantajlarına dikkat çeken araştırmacılar da bulunmaktadır. Şirketlerin uzmanlıkları dışındaki alanlara yoğunlaşarak sosyal sorumluluk anlayışı gereği hayırseverlik faaliyetleri yürütmeleri hem topluma hem de şirkete birtakım zararlar verebileceği görüşünü savunmaktadırlar (Freeman and Liedtka, 1991, sf:4).

2.1.4. Geleneksel hayırseverliğin modern yüzü: Üçüncü sektör

Değişen dünya koşulları ve hızla artan dünya nüfusu her alanda olduğu gibi hayırseverlik alanında bir takım değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Geleneksel yöntemlerde bağış yapmak için yakın çevreden öteye gidemeyen bireyler artık daha geniş kitlelere ulaşma imkânına sahiptirler. Çünkü alan el ve veren el arasında aracı kurum olarak görev yapan sektörler bu işe gönüllü olarak talip olmaktadır. Bahsedilen bu sektör üçüncü sektör olarak adlandırılan yeni nesil sektördür.

Geleneksel hayırseverlik eylemleri ve bağışlar insanların ihtiyaçlarını karşılama noktasında kısa vadeli çözümler sunmakta hâlbuki yoksulluk, eşitsizlik gibi konuların çözümü için kalıcı ve sürdürülebilir yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. Bu gibi kamu yararı doğrultusunda yapılan faaliyetlerin kurumsal bir yapıya bürünmesini sağlayan üçüncü sektör; kaynakları, esneklikleri, liderlikleri ve girişimcilikleriyle uzun dönemde hayırseverlikte fark yaratan kurumlardır (Bikmen ve Meydanoğlu, 2006).

Alanyazın incelendiğinde üçüncü sektör kavramının pek çok tanımı bulunmaktadır. Farklı tanımlarının bulunması aynı zamanda uluslararası alanda da farklı kelimeler ile ifade edilmesine de neden olmuştur. Uluslararası alanyazında bu kavramı tanımlamak için kullanılan ifadeler; sivil toplum kuruluşları, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, sivil örgüt, bağış sektörü, sosyal sektör, üçüncü sektör, gönüllü sektör, hayır kurumu, vakıf olarak sıralanmaktadır (Dietlin, 2010). Bir diğer araştırmada ise bu ifadelerin yanı sıra bağımsız sektör, vergiden muaf sektör, dernek sektörü, sosyal ekonomi (économie sociale) gibi terimler de kullanılmıştır (Salamon and Anheier, 1992).

Bu kadar fazla kavram tarafından ifade edilmesi sektörün farklı bir özelliğini anlatmaktadır. Örneğin hayır kurumu olarak ifade edilmesi bu kurumların hayırseverlerden aldıkları desteği vurgulamaktadır. Fakat hayırseverlerden aldıkları bağışlar tek gelir kaynakları değildir. Bağımsız sektör ifadesi ile bu örgütlerin hükümetin

ve özel sektörün dışında üçüncü bir güç olarak oynadıkları rol vurgulanmaktadır. Fakat finansal açıdan, hem devlete hem de özel sektöre büyük ölçüde bağımlıdırlar. Gönüllü sektör ifadesi gönüllülerin bu sektörün yönetimine ve işleyişine yaptıkları önemli girdilere vurgu yapmaktadır. Fakat pek çok ülkede gönüllü olarak değil, ücretli çalışanlar tarafından yapılmaktadır. Vergiden muaf sektör ifadesi, birçok ülkenin vergi yasalarına göre bu sektördeki kurumların vergilendirmeden muaf tutulmasını vurgulamaktadır. Kar amacı gütmeyen sektör ifadesi bu kuruluşların kar elde etmek için kurulmadıkları gerçeğini vurgulamaktadır. Sivil toplum kuruluşu ifadesi halk düzeyinde ekonomik ve sosyal gelişim gösteren yönü vurgulamaktadır (Salamon and Anheier, 1992).

Üçüncü sektörün; bireylerin gönüllü olarak kurdukları ve geniş kapsamlı hayır kurumları, gönüllü kuruluşlar, topluluk grupları, kooperatifler gibi geniş bir çalışma alanına sahip olmasından ve yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı alanyazında tam bir tanımının yapılması güçtür. Fakat yaygın olarak kabul edilen anlamı ise kar amacı gütmeksizin toplum yararına hizmet ve ürün sağlayan kuruluşlardır. Bahsedilen mal ve hizmetlerin sağlanması yoluyla gelişmiş bir topluma yönelik çalışmanın amacı, genel olarak dayanışma, sorumluluk, adalet, işbirliği, bağlılık, demokrasi, kapsayıcılık, sürdürülebilirlik ve hesap verebilirlik gibi değerlerin desteklenmesidir (Gibbon, 2011).

Baidhavy (2015) yaptığı çalışmada üçüncü sektörü toplum refahını arttırmak için bir çalışma olarak değerlendirmektedir. Toplum refahı kavramını ise sadece ekonomik ve maddi anlam olarak kısıtlamayıp aynı zamanda insanın insan gibi yaşaması, sosyal adaleti desteklemesi gibi unsurları da içine almaktadır. Bu anlamda toplumlarda değişim ajanları olarak ta kabul edilen bu sektör, özellikle hükümet müdahalelerinin çok olduğu toplumlarda demokratik çözümler sunma açısından bir çözüm yolu olarak kabul edilmektedir (Baidhaw, 2015).

Bu tanımların ardından üçüncü sektör ve hayırseverlik arasındaki farkın da ortaya konulmasında fayda vardır. Üçüncü sektör ve hayırseverlik birbirlerini tamamlayan kavramlar olması sebebiyle pek çok farklı kaynaktan birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadırlar. Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere üçüncü sektör çok çeşitli bilgi, savunuculuk ve hizmet sunan bir dizi özel kuruluşu kapsamaktadır. Öte yandan hayırseverlik ise kamu yararına mal, para vb.'nin bağışlanmasıdır. Bu noktada hayırseverlikten elde edilen bağışlar üçüncü sektörün gelirlerinin sadece bir bölümüdür. Bazı kuruluşlar sadece bağışlardan elde ettikleri gelirler üzerine kurulmuşken bazılarının ise bağışların yanında farklı gelir kaynaklarına da sahiptirler (Salamon and Anheier,

1992). Kısacası hayırsever bağışları ve üçüncü sektör kurumları arasında organik bir bağ olduğu yorumu yapılabilir. Öte yandan hayırsever bağışları üçüncü sektörün ayakta kalabilmesi için önemli bir kaynaktır. Ancak bağışçılarla olan yetersiz ilişkiler ve yapılandırılmamış bir yönetim, üçüncü sektör kurumlarının verimini düşürmekte amaçlarına ulaşmaktan alıkoymaktadır. Yapılan araştırmalara göre bağışçıların %60'ı ikinci yıl bağış yapmamaktadırlar. Bu durum 3. sektör kurumları için oldukça büyük bir tehdit oluşturmaktadır (Peasley, Coleman, and Royne, 2017).

2.1.4.1. Üçüncü sektörün eğitim açılımı

Bireylerin gönüllü olarak toplumun farklı alanlarında hizmet, savunuculuk ve bilgi desteği sunduğu üçüncü sektör kurumları eğitim alanında da faaliyet göstermektedirler. Devletin çeşitli sebeplerden dolayı kaynakların eşit olarak kullanılmasında yetersiz kaldığı durumlarda toplum bu eksiklerin tamamlanması için girişimlerde bulunur. Üçüncü sektör; bu sayede sadece eğitimsel sorunların demokratik olarak aşılmasında değil aynı zamanda toplumsal beklentilerin eğitim politikalarına yansımaya da katkı sağlamaktadır.

Üçüncü sektör kurumları eğitim alanına yönelerek bu konudaki sorunlara yönelik çalışmalar ve projeler yapmaktadırlar. Türkiye’de eğitim alanında faaliyet gösteren kurumlar genelde eğitim dernekleri olarak çalışmaktadırlar (Eraslan, 2008). Eğitim derneklerinin faaliyet alanları ise 10 tema altında toplanmıştır;

- Eğitim-araştırma-proje dernekleri,
- Okul koruma-geliştirme dernekleri,
- Mezunlar derneği,
- Dini eğitimi destekleme derneği,
- Yöre-bölge-şehir eğitimi destekleme derneği,
- Engelli-özel eğitim dernekleri,
- Çevre ve sağlık eğitimi dernekleri,
- Deprem ve arama- kurtarma eğitimi dernekleri,
- Burs eksenli dernekler,
- Uzmanlık eğitimi eksenli dernekler (Eraslan, 2007).

Karataş (2013) ise Türkiye’de eğitim alanında çalışmalar yapan üçüncü sektör kurumlarının faaliyetlerini 3 tema üzerinde toplanmaktadır: hayırseverlik temelli

faaliyetler, gezi-seminer vb. temelli faaliyetler ve danışmanlık temelli faaliyetler olmak üzere. Çalışmada aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının (STK) okullar ile yaptıkları işbirliklerindeki amacın çoğunlukla ayni-nakdi yardım olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Karataş bu durumun sebebini ilk olarak geleneksel STK algısının eğitim alanında devam etmesine, ikinci olarak ta okulların ve öğrencilerin içinde bulundukları finansal sıkıntılar olarak açıklamıştır. Bunun yanında STK'ların okullara danışmanlık faaliyetleri sunma çalışmalarını ise geleneksel yaklaşımdan uzmanlaşma ve modernleşme yaklaşımına geçiş olarak yorumlamıştır. (Karataş, 2013).

2.1.5. Gelenekçi bir yaklaşım: Vakıflar

Türk kültüründe hayırseverlik faaliyetleri bireysel olduğu kadar vakıf ve dernekler aracılığı ile de gerçekleştirilmektedir. Tarihi süreç içerisinde incelendiğinde bu anlayışın kökleri Türk kültüründe, oldukça eskilere dayandığı görülmektedir. Özellikle Anadolu kültüründe İslamiyet'in de etkisiyle hayırseverlik ve bağış yapma, toplumun önemli bir unsurunu oluşturmuştur. Osmanlıdan bu yana devam ettirilen hayırseverlik anlayışı modern ve geleneksel gerekçeleri de içine alarak günümüzde yoğun olarak sürdürülmektedir (Arslan, 2015).

Bir toplumda yapılan hayırseverlik ve bağış uygulamaların farklı alanlarda sistemli bir şekilde devam etmesini sağlamak için o toplumun tarih içinde yaptığı uygulamaların anlaşılması gerekmektedir. Hayırseverlik ve ilgili faaliyetler, Türk kültüründe vakıf kurumlarıyla kendine yer edinmiştir. En genel anlamıyla insandan insana yardım ulaştırma amacıyla kurulan sistemler olarak bilinen vakıflar, İslamiyet'ten önce başlamış olsa da sistemli ve hukuki süreçlere bağlanması İslamiyet'ten sonra olduğu, en verimli çağını ise Osmanlı Döneminde yaşadığı bilinmektedir. Kur'an'da vakıf ve eş anlamlı kelimeler geçmediği halde kardeşlik, yardımlaşma, mülkü Allah yolunda harcama, şefkatle muamele etme gibi hükümler Müslümanlar için pek çok ayette vurgulanmaktadır (Kasar, 1999).

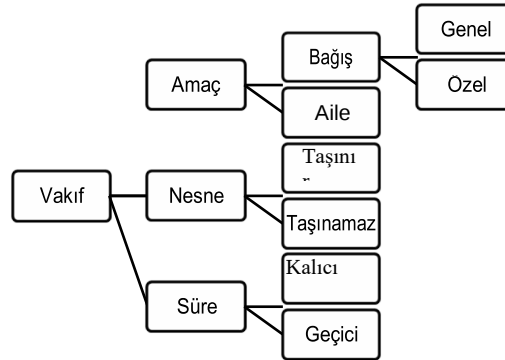
Vakıf kelimesi dini şartlara göre kurulmuş yardım kuruluşu olarak tanımlanmaktadır. Vakıflar Allah rızasını kazanmak için zengin kimseler tarafından kurulan ve gelirleri tamamen ihtiyaç sahiplerine aktarılan kurumlardır (Kazıcı, 1996). Arapça kökeni “durdurmak” anlamına gelen bu kelime 3. yüzyıldan itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Singer (2012) ise kelime kökünün genel çağrışımı olan “durdurmak engellemek” anlamını ise muhtaçlara yönelik vakfa devredilen malların alım

satımının durdurulduğu, engellendiği, kısıtlandığı anlamına geldiği görüşünü savunmaktadır. Vakıflara bağışlanan mülkiyetlerin hakları aktarılamaz, satılamaz, ipotek edilemez ve miras bırakılamaz (Singer, 2012). Bayyigit (2001)’e göre kelimenin anlamında bulunan durdurmak engellemek “dünyanı geçici olduğu, her canlının ölümü tadacağı ve dünyanın ahirette hasadı alınacak bir tara olduğu dolayısıyla dünyada iken kalıcı hizmet yapmanın gerekliliği olduğu” düşüncesinden kaynaklanmaktadır (Bayyigit, 2001).

Kozak (1994) vakıf kavramını; bir malın ya da gayrimenkulün hayri bir hizmet için kişinin ya da özel mülkiyetten çıkarılıp tüm haklarının bir daha geri almamak sureti ile kamu hizmetine bağışlaması olarak açıklamıştır. Bu vakfi yapan kişiye “vâkıf”, vakfedilen mal ya da gayrimenkule “mevkuf”, vakfin amaçlarını, diğer esaslarla ilgili hususları belirten senede ise “vakfiye” denmektedir (Kozak, 1994).

Vakfedilecek gayrimenkuller oldukça çeşitlidir. Bir binanın tamamı, tek oda, arazi, parsel, bahçe, tek ağaç, değirmen, tezgâh vb. olabileceği gibi İslamiyet’te ayrıca savaşta kullanılacak atlar, silahlar vb. olarak gruplanmıştır. Vakıfların yardım alanları; cami, mescit, medrese, mektep, yemek dağıtım kuruluşları, hastane ve çeşmeler olabilir. Köprü, yol, hisar, su bentleri gibi yapılar ise vakıfların hizmet kapsamındadır. Vakıflardan hizmet alacak kişiler tek kişiler olabileceği gibi gruplar da olabilir. Örneğin; medrese hocalarının ve öğrencilerin aylık giderleri vakıflar aracılığı ile karşılanır. Ayrıca vakıflar; fakirler, muhtaçlara, yolculara, dullara, yetimlere, acizlere yardım amaçlı kurulabilirlerdi (Bayartan, 2011).

Vakıflar 3 farklı açıdan gruplandırılabilir; süresi, amacı ve bağış nesnesi olarak. Yapılan bu gruplama da kendi içinde de ayrılmaktadır (Jalil ve Ramli, 2008). Bu gruplandırma Şekil 2.1’de gösterilmiştir.

Şekil 2.1. İslam Hukukunda Vakıf Kategorileri

Şekil 2.1’de gösterildiği üzere vakıflar bağış toplama ya da aile geleneklerinin yaşatılması amacıyla kurulabilmektedir. Vakıflar bunun yanında bağış olarak kabul ettikleri nesnelerin taşınabilir ya da taşınamaz olması bakımından da gruplanmaktadır. Son olarak vakfedilen nesnelerin kullanımları geçici ve kalıcı süre olması da onların farklı kategorilerde değerlendirilebileceği bir özelliktir.

Vakfedilecek mallar taşınabilir veya taşınamaz mallar olabilir. Bu noktada ise farklı bir vakıf çeşidi ortaya çıkmaktadır; nakit para vakıfları. Nakit para vakıflarında mülk bağışlama yerine nakdi yardım da yapılmaktadır. Para vakıfları Mezopotamya, Yunanistan ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde başlamıştır. İlk olarak 8.yüzyılda İmam Züfâr İslamiyet’te vakıflara nakdî yardımlarında yapılabileceğini ve bu paranın mudaraba aracılığı ile yatırım yapılabileceği ve elde edilen kârın hayır işleri için kullanılabileceği yönünde fetva vermiştir. Özellikle nakdî vakıflar 16.yüzyıldan sonra Osmanlı İmparatorluğu döneminde olgunlaşmış ve popüler hale gelmiştir (Çizakça, 2004).

Nakit para vakıflarının Osmanlı İmparatorluğu’nda önem kazandığı dönemde din adamları ve hukukçular iki farklı görüşe sahipti. Çünkü para vakıflarında ana paranın işletilmesi sırasında kullanılan yöntemlerin İslamiyet’te yasak olan faiz ile ilgili olması bu konuyu tartışmaya açık hale getirmiştir. Bu tartışmalara rağmen Osmanlı’da para vakıflarının yaygın olduğu bilinmektedir. Özellikle Kanuni Döneminin Şeyhulislam’ı Ebu Süüd Efendi’nin konu ile ilgili fetvası ile para vakıfları kanunlaşmıştır (Keleş, 2001).

Osmanlı Devleti’nde vakıflar oldukça önemli bir konuma sahiptir. Günümüz modern devlet anlayışının bir parçası olan eğitim, sağlık, şehircilik, belediyeçilik sosyal yardım gibi kamu yararını gözetken tüm hizmetler vakıflar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Varlıklı kişiler tarafından kurulan vakıflar; yardıma muhtaç halkın hizmetine sunulur, devlet yetkilileri de bu süreçte kolaylaştırıcı görevi görürdü. Bu dönemde özellikle eğitim ve kültür ile ilgili tüm faaliyetler vakıflar aracılığı ile yürütülmekteydi. Bu dönemdeki vakıfların odak noktası öncelikle cami yapmak ve hemen akabinde ise medrese, mektep ve kütüphane gibi eğitim kurumları oluşturmaktır. Vakıflar aracılığı ile kurulan eğitim kurumları sayesinde halkın tamamına eğitim hizmeti sunulurken eğitimde fırsat eşitliği yaratmaya katkı sağlanmaktaydı (Kozak, 1994). Osmanlı Devleti Selçuklulardan devraldığı vakıf geleneğini 15. ve 16. yüzyıllarda yoğun olarak yürütmüşlerdir (Arslanel ve Özkiraz, 2010).

Osmanlı Devleti iktidar gücünü din ayrımı yapmaksızın tüm ihtiyaç sahiplerine dağıttığı bağışlardan alıyordu. Özellikle fakir halka dağıttığı yiyecekler Osmanlı'da oldukça önemli ve sistemli yapılan bir faaliyettir. İster vakıflar aracılığı ile olsun ister İmparatorluk gelenekleri sebebi ile olsun fakir halka dağıtılan yardımlar Osmanlı'yı güç olarak beslemekteydi. Halkın üzerindeki iktidar gücünü korumasına destek sağlaması bakımından hayırseverlik faaliyetleri bu dönemde kritik öneme sahiptir (Singer, 2012).

Osmanlı da vakıf geleneği eskilere dayanmakla birlikte vakıf kuran devletlerin ilki değildir. Vakıflar Abbasilerde gelişmiş, Eyyubiler, Selçuklular ve Memlûkler'de bu gelenek sürdürülmüştür. Endülüs'ten Orta Asya'ya ve Güney Afrika'ya kadar yayılan coğrafyada vakıflar 3. yüzyıldan itibaren toplumsal hayatın bir parçası olmuştur (Kozak, 1994). İbn-i Haldun vakıfların bu toplumlarda önemine dikkat çekmiş ve vakıf gelirlerinin artmasını ile ilme olan ilginin ve bu ilmi öğretecek öğretmenlerin artmasına bağlamıştır (İbn-i Haldun akt Kozak, 1994).

Osmanlı Devleti'nde insanlara yardım etme ve bu sayede Allah'ın rızasını kazanarak dini sorumluluklarını yerine getirmek için vakıf ve imaret kurumları kurulmuştur. Vakıfların kurulmasındaki dini motivasyonların başında “vakıf, hayır ve sadaka türlerinin en mükemmel ve baki kalacak iyiliklerin en güzelidir” anlayışı gelmektedir. Osmanlı toplumunda kurulan vakıflar sayesinde devletin yapması gereken pek çok kamu hizmeti karşılanmış ve halkın refah seviyesinin yükselmesine katkıda bulunulmuştur (Özdemir, 2002).

2.1.5.1. Vakıflarda eğitim hizmetleri

Osmanlı Devleti döneminde sosyal hizmetler kapsamında vakıfların en aktif olarak çalıştıkları alanlardan biri de eğitim sektörüdür. O dönemde eğitim ve kültürel faaliyetlerinin gelirlerinin tamamı vakıflar aracılığı ile karşılanmaktaydı. Oluşturulan büyük vakıf külliyelerinin merkezi camiiler olmasına rağmen bunların hemen yanında her kademeden okullar açılmaktaydı. Temel eğitimden yükseköğretime kadar tüm kademelerde hizmet veren bu kurumlar sayesinde eğitimde eşitlik ilkesi toplumun her kesimine ulaşmaktaydı. Bu vakıflarda okullarda öğrenim gören öğrencilerin eğitim masrafları karşılandığı gibi ayrıca okul personelinin de bağışları vakıflar aracılığı ile ödenmekteydi (Kozak, 1985, ss: 20-23).

Vakıfların eğitime sektöründeki hizmetleri şöyle sıralanmaktadır;

- Kütüphane açmak

- Açık hava okulları kurmak
- Öğrencilerin gıda, giyecek ve ders malzemelerini karşılamak
- Yakacak ve cep harçlığı vermek
- Bahar aylarında gezi gözlem faaliyetleri düzenlenmesi

2.2. Hayırseverlikte Motivasyon Kaynakları

Araştırmalara göre Türkiye’de kişi başı toplam hayırsever bağışların tutarı yaklaşık 228 TL olarak hesaplanmıştır. Bu miktar gayri safi yurt içi hasılasının %0,8’ine denk gelmektedir. Bu oran Avrupa ülkelerinde %0,2, Amerika’da ise %1,5 olarak hesaplanmıştır. Veriler Türkiye’de yapılan bağışların diğer ülkelerin nispeten gerisinde kaldığını göstermektedir (TÜSEV, 2016). Bireyleri hayırsever olmalarına teşvik etmek ve yaptıkları bağış miktarını arttırmak için, kazandıkları para ya da malı kendi istekleri ile başkalarına verme sebeplerini ve onları özgeci ya da hayırsever davranmaya iten gücü anlamaya çalışmak oldukça önemlidir.

2.2.1 Hayırseverlerin karakteristik özellikleri

Hayırseverlik; alanyazında bireysel ve stratejik hayırseverlik olarak ikiye ayrılrsa da ikisinin temelinde de birtakım bireysel davranış kaynakları bulunmaktadır (Sarıyer, 2011). Bu sebepten bireyleri hayırseverliğe yönlendiren kaynakların incelenmesi iki alana da ışık tutacaktır.

Bireylerin bağış yapma eylemleri altında yatan nedenlerin araştırılmasından önce bu bireylerin birtakım özelliklerinin de açıklanması gerekmektedir. Çünkü hangi özelliklere sahip bireylerin bağış yapma eğiliminde olduklarının bilinmesi onları bu eyleme iten motivasyon kaynaklarının da daha kolay ortaya çıkaracağı düşünülebilir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan araştırmalara dayanarak bağışçıların özelliklerine ait bir takım sınıflandırmalar yapılmıştır (Sergeant ve Shang, 2010). Bu özellikler aşağıdaki Tablo 2.1.’de özetlenmiştir.

Tablo 2.1. *Hayırseverlerin Karakteristik Özellikleri*

Cinsiyet	Erkekler kadınlara göre daha fazla bağış yapma eğilimindedirler.
Yaş	Bireyler yaşlandıkça daha çok bağışta bulunmaktadır. Özellikle 50-64 yaş aralığı bağış yapma eğilimde olan en sık yaş aralığıdır.
Etnik Köken	Beyazlar diğer etnik gruplara oranla daha çok bağış yapmaktadırlar.
Eğitim	Eğitim düzeyi arttıkça bağış yapma eylemi de artmaktadır.

Medeni Durum	Evli insanlar daha fazla bağış yapmaktadır.
Gelir	Gelir durumu arttıkça bağış yapma oranı da artmaktadır.
İş Sahibi Olma	İş sahibi insanlar işsizlere oranla daha çok bağış yapmaktadırlar.
Ev Sahibi Olma	Kiracılara oranla ev sahibi olanlar daha çok bağış yapmaktadırlar.
Vatandaşlık	Amerika’da (Araştırmanın Yapıldığı) doğanlar, farklı ülkede doğanlara göre daha çok bağış yapmaktadırlar.
Çocuklu Aileler	Çocuk sahibi olan aileler diğerlerine göre daha çok bağış yapmaktadırlar.

Bu özelliklere ek olarak; derinlemesine yapılan araştırmalar; bağış yapan hayırseverlerin yaşları ile bağış faaliyetleri arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. İleri yaştaki yetişkinlerin bağış yapma ile ilgili daha olumlu duygular geliştirdikleri ve bu sebepten gençlere ve genç yetişkinlere oranla daha çok bağış yapma eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır (Bjälkebring, Västfjäll, Dickert, and Slovic, 2016).

Bunun yanında bağış yapan hayırseverlerin cinsiyetleri ile bağış miktarları ve çeşitleri arasında da birtakım farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Özellikle bağış motivasyonları kadınlar ve erkeklerde farklılıklar göstermektedir. Erkeklerin bağış miktarları fazla olsa da kadınlar gelirlerine oranla daha sık bağış yapmaktadırlar. Erkekler daha çok tanınır olmak ve prestij kazanmak için bağışta bulunurken, kadınlar daha çok yardım kuruluşlarının amaçları ve eylemleri üzerinde durmuşlardır (Parsons 2004).

Toplumların kültürel yapıları, yaşadıkları bölgeler ve inanç sistemleri yapılan hayırseverlik faaliyetleri üzerinde önemli etkilere sahiptir (Singer, 2012). Bu sebeple farklı kültüre, bölgelere ve dini inançlara sahip toplumlarda yukarıdaki tabloda belirtilen bu özelliklerin de değişmesi beklenmektedir.

2.2.2. Hayırseverliğe yönlendiren motivasyon kaynakları

Bağış davranışının altında yatan nedenlerin teorik ve deneysel olarak açıklanması, hayırseverlik sürecinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Psikoloji ve ekonomi disiplinleri, insanların kazandıkları paraları ya da malları kendilerine harcamaktansa başkalarına vermeyi, bağışlamayı tercih etme sebeplerini anlamaya çalışmışlardır. Pek çok insan sadece istenildiği için bağış yaptıklarını söyleseler de insanları bağış yapmaya iten ve bu konuda motivasyon kaynağı oluşturan bir takım nedenlerin olduğu ortaya çıkmıştır (Konrath and Handy, 2018).

Sarıyer (2011) bireylerin bağış yapma nedenlerini iki başlık altında incelemiştir; bunlar bireyi bağış yapmaya iten psikolojik nedenler ve ikinci olarak ise dini nedenlerdir.

Bireyin ruhunu rahatlatan suçluluk duygusunu bastırma, mutlu olma, paylaşma, iyilik yapma gibi nedenlerden dolayı bireyler bağışta bulunmaktadırlar. Öte yandan bireyler dini görevlerini yerine getirmek için muhtaç olanlara yardım eder ve bağışta bulunurlar (Sarıyer, 2011). Dini görevlerini yerine getiren bireylerin psikolojik olarak ta kendilerini daha huzurlu hissettikleri ve bu iki nedenin birbirini tetiklediği söylenebilir.

Konrath ve Handy (2018) çalışmalarında hayırsever bir bireyin bağış faaliyeti sonucunda elde edilen faydalar maddi olabileceği gibi maddi olmayan faydaların da olabileceğini belirtmişlerdir (Konrath and Handy, 2018). Bunun yanı sıra bağış yapma bağışçıya doğrudan fayda sağlayabileceği gibi, sadece başkalarına fayda sağlayan bağışlar da olabilir. Tüm bu başlıklar alanyazında iki ana tema altında toplanmaktadır; bunlar bağış faaliyetinin kamusal ve kişisel yararlarıdır (Vesterlund, 2006).

Bağışçıların kamu yararı gözeterek yaptıkları bağışlar özgecilik, hayır kurumlarına olan güven, sosyal çevre başlıkları altında toplanmaktadır. Özgecilik gözeterek yapılan bağışlar; diğer insanların refah düzeylerini arttırmak için yapılırken, hayır kurumlarına olan güven adı altında yapılan bağışlar ise bağışların etkisini arttırmayı amaçlamaktadır. Son olarak aile ve yakın çevreyi mutlu etmek için yapılan bağışlar ise sosyal çevre olarak sınıflandırılmıştır. Kişisel yarar için yapılan bağış çeşitleri ise şöyle sıralanmaktadır; sosyal, egoizm, mali teşvik, suçluluk, öz saygı. Sosyal kavramı kamu yararı sınıflandırmasında da yer almaktadır. Fakat buradaki fark; grup eleştirisinden ya da toplum eleştirisinden kaçınma olarak ifade edilmektedir. Egoizm; bağışçının itibarını arttırma ve işbirliğinden elde edilecek kişisel fayda için bağış yapmadır. Mali teşvik için yapılan bağışlar ise vergi indirimi vb. maddi fayda sağlamak için bağış yapmadır. Suçluluk; olumsuz birtakım duyguları azaltmak için, öz saygı ise bağış yoluyla kişisel tatmin sağlamak için yapılan bağış sınıflandırması altında incelenmektedir (Konrath and Handy, 2018).

Vesterlund (2006)'un çalışmasında da hayırseverliğin motivasyon kaynaklarını kamu yararı ve kişisel yarar olarak ikiye ayırmışsa da çalışmasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Vesterlund kişisel yarara bağlı olarak yapılan bağışları şu şekilde açıklamıştır; insanlar belirli bir sosyal çevreye ya da kulübe üye olmak, prestij ve itibar kazanmak, sosyal beğeni almak ve zenginliklerini topluma kabul ettirmek gibi birtakım dış kaynaklı motivasyon kaynakları için bağış yapmaktadırlar. Bunun yanında bu kaynaklar iç kaynaklı de olabilmektedir. İnsanların kazandıklarının toplum için

harcanması, hem suçluluk duygularını azaltmakta hem de öz saygılarının artmasına yardımcı olmaktadır (Vesterlund, 2006).

Sargeant ve Shang, insanları hayırseverlik yapmaya iten motivasyon kaynaklarını ise şu şekilde sıralamışlardır;

- Öz-saygı: İnsanları bağış yapma konusunda motive eden faktörlerden biri öz-saygı kazanmadır. İnsanlar bağış yaparak kendilerini iyi hissetmekte ve tatmin olmaktadır.
- Günahların Kefareti: Geçmiş günahlarının af olması düşüncesi de bağış yapma nedenleri arasındadır.
- Tanınma: İnsanların içinde bulundukları toplum, yakın çevreleri ve aileleri tarafından takdir alma ve onlar tarafından tanınma da bağışın motivasyon kaynakları arasındadır.
- Hizmetlere Ulaşım: İnsanlar ileride hastane vb. bir takım hizmetlere ulaşabilme ve onlardan faydalanabilme düşüncesi ile de bağış yapmaktadır.
- Karşılık Bekleme: Geçmişte yardım aldıkları bir hizmete karşılık olarak yapılan bağışlarda bulunmaktadır.
- Bir Yakının Anısına: Aileden biri ya da bir yakını kaybedenler onlar adına da bağış yapmaktadırlar.
- Vergi Muafiyeti: İnsanlar vergi indiriminden ya da muafiyetinden faydalanmak istediklerinde de bağış yapmaktadırlar. Tüm bunlar insanları hayırseverlik faaliyetlerine yönlendiren motivasyon kaynakları altında değerlendirilmektedir (Sargeant and Shang, 2010).

James Andreoni (akt. Sargeant and Shang, 2010) yapılan bağışlara farklı bir yaklaşım sunarak sadece 3 başlık altında toplamıştır:

1. Kamu Yararı Teorisi: Bireylerin bağış yapma sebebi tüm kamunun ondan yararlanacağına olan inancıdır.
2. Karşılık Teorisi: Bireyler bağış yaparlar çünkü karşılığında somut bir fayda sağlarlar.
3. Amaçlı Özgecilik (Worm-Glow) Etkisi: Bazı araştırmacılara göre bireylerin bağış yapma sebepleri kendilerini iyi hissettirmesidir. Böylece psikolojik ve manevi açıdan tamamlanmış hissederler.

Burada bahsedilenlerin dışında hayırseverlerin hiçbir şekilde bir fayda sağlamadan yaptıkları bağışlarda bulunmaktadır. İsimsiz yapılan bağışlar ya da miras bırakılan bağışları bu kategoride değerlendirmek mümkündür (Sargeant and Shang, 2010).

Araştırmalara göre insanları bağışa yönelten en güçlü duygular arasında özgecilik ve empati kavramları gelmektedir. Diğer faktörler ise şu şekilde sıralanmaktadır; warm-glow etkisi, fazla olanı verme, rahatlama hissi, zorunluluk hissi, yardım kurumuna verilen söz, bireyin kendi imajını geliştirmek, yardım edildiğinde ya da edilmediğinde gelen ödüller ya da maliyet. Tüm bu başlıklar alanyazında bağış davranışında bireyi harekete geçiren motivasyonlar olarak tanımlanmaktadır (Drollinger, 2010).

Yapılan bir diğer çalışmada insanları bağış yapmak için harekete geçiren 8 mekanizma olduğu belirtilmiştir. Bu mekanizmalar; ihtiyacın farkına varma, talep edilmesi, maliyet ve faydalar, özgecilik, itibar, psikolojik faydalar, değerler ve etkililik. Bekkers ve Wiepking tarafından yapılan bu sınıflandırma sistemini diğerlerinden ayıran en önemli özellik; bahsedilen 8 mekanizmanın “ne, nerede ve kim” sorularına göre temellendirilmiş olmasıdır. Bu mekanizmaların sorulara verilen cevaplara göre şekillendiği belirtilmiştir (Bekkers and Wiepking, 2011).

Saltman (2011) çalışmasında, hayırseverliğin özellikle eğitim alanında yapılan faaliyetlerini ekonomik ve politik motivasyon kaynaklarına dayandırmaktadır. Varlıklı bireylerin vergi indiriminden faydalanmak için birtakım vakıflara bağış yaptıklarını belirtmiştir. Bunun yanında bu bağışçılar yaptıkları yüklü miktardaki bağışlarla aynı zamanda eğitim politikaları üzerinde de söz sahibi olmaktadır. Bu sayede hayırseverler eğitim politikalarında dolaylı olarak çalışmalarda bulunmaktadır (Saltman, 2011).

Görüldüğü üzere bağış davranışlarını açıklamaya yönelik pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Fakat bunlar arasındaki ilişkilerin açıklanmasına yönelik çalışma ise nadirdir. Bunlardan bir ise Pearce ve Amato (1980)’nin yaptıkları çalışmadır. Çalışmalarında bağış davranışının taksonomik olarak gruplamışlar ve çok boyutlu olarak analiz etmişlerdir. Çalışmaya göre bağış davranışı 3 farklı boyutta incelenmektedir; a) planlanan bağışlar ve spontan yapılan bağışlar, b) acil durumlarda yapılan bağışlar ve acil olmayan durumlarda yapılan bağışlar, c) doğrudan yapılan bağışlar ve dolaylı yapılan bağışlar. Bağış faaliyetinin bu şekilde ele alınması kavramı daha geniş bir perspektiften ele almaya olanak sağlamaktadır (Pearce and Amato, 1980). Bu sayede kavram daha farklı açılardan incelenmiştir.

2.2.3. Hayırseverlik modelleri

Bireyleri bağış yapmaya yönlendiren motivasyon kaynaklarının anlaşılması bu faaliyetlerin daha başarılı ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır. Bunun yanında hayırseverliğin sosyolojik ve psikolojik yönden incelenmesi ile kurumlar bağışçıları ile ilişkilerini sistematik yönde değiştirmiş, bağışçıları ile daha uzun vadede fayda sağlayabilecekleri ilişkisel modellere doğru yönelmişlerdir. Bahsedilen bu maddeler aşağıda sıralanmıştır.

2.2.3.1. Planlı davranış modeli

İnsan davranışları ve motivasyon kaynakları arasındaki ilişkiyi inceleyen ve tahmin etmeye çalışan bilimsel bir kuram olan planlı davranış modeli 1980'lerin başında sosyal psikolog Icek Ajzen tarafından geliştirilmiştir (Salem Press Encyclopedia, 2013,s.2). Geliştirilen bu teori bireylerin bağış yapma süreçlerindeki amaç ve niyetlerinin açıklanmasında kaynaklık etmektedir. Planlı insan davranışı teorisi özellikle hayırseverlerin bağış yapma sebeplerinin incelenmesinde kullanılmıştır. Ancak genellikle sağlık sektörü ile ilgili (kan bağışı, ilik bağışı vb.) bağış türlerinde kullanılmıştır. Planlı davranış teorisi tutumları başkalarına yardım etmek ve hayır kurumlarına bağışta bulunmak üzere iki farklı fakat ilgili olan belirleyiciler olarak ele almaktadır (Mittelman and Rojas-Méndez, 2018). Bu modele göre bireyler önceden belirledikleri planlar dâhilinde bağış faaliyetleri yürütürler. Özellikle üzerinde düşünülmüş kararlar çerçevesinde yapılan bu bağışlar planlı davranış modeli başlığı altında incelenmektedir.

2.2.3.2. Beklenti-değer modeli

Bu modelde bireylerin davranışının sonuçlarının değerlendirmesi ile o davranışın sonuca ulaşmada ne kadar yardımcı olacağı ile ilgilidir. Bu modeli savunan araştırmacılara göre bireysel tercihler ve faaliyetler bireyin o faaliyete verdiği değer ile açıklanabilir (Wigfield and Eccles, 2000). Örneğin kanser tedavisi ile ilgili bir bağış kurumuna bağış yapmak için karar vermeye çalışan birey; tedaviye katkı sağlayacağı için (değeri) ve bu bağışın o hastalıkta fark yaratacağına (beklentisi) inandığı için bağışta bulunur (Sargeant and Shang, 2010). Başka bir deyişle yapılan bağışın o alana değer katacağına olan beklentisi bireyi bağış yapmaya doğru yönlendirir. Böylece bireyde bağış yapma eğilimi gözlenmektedir.

2.2.3.3. Değerlendirme temelli model

Bu modelde birey; içinde bulunduğu durumu ve koşulları kişisel olarak değerlendirmesini yapar ve bu değerlendirme sonucu oluşan duygulara göre hareket eder (Ito and Marsella, 2013). Bu modele göre; kişi bağış yapma sürecinin faydacı, deneyimsel ve zevkli sonuçlarını değerlendirir. Örneğin bireyler bağış yaptıkları çocuklardan aldıkları küçük teşekkür notları ile ya da hayır kurumlarının toplantılara katılmaktan hoşnut olabilirler. Ayrıca bağışlarının nasıl değerlendirildiği süreci ile ilgili bilgilendirilmesi bu modelde önemlidir. Tüm bu faktörler hayırseverleri bağış yapma konusunda motive etmektedir (Sargeant and Shang, 2010).

2.2.3.4. Neden- sonuç zinciri modeli

Hayırsever davranışlarını anlamak için kullanılan teorilerden bir tanesi de neden-sonuç zinciri teorisidir. Neden-sonuç zinciri teorisinde “neden” bir nesne ya da faaliyet, “sonuç” ise mutluluk, başarıma gibi durumlar olarak değerlendirilir (Gutman, 1982). Bu teoriye göre bağış eylemi sonuçlarına ile arzu edilen sonuçlara ulaşma arasında ilişki vardır ve hayırseverler bu ilişkilere göre bağışa karar verirler. Bu sebepten bağışçılar tarafından en çok hangi sonuçların veya deneyimlerin dikkate alındığını anlamak ve bağışçıların olumlu bir tutum oluşturmaya yardımcı olmak için bunların hangilerinin vurgulanması gerektiğini bilmek önemlidir (Sargeant and Shang, 2010).

2.2.3.5. Sargeant ve Woodliffe modeli

Sargeant ve Woodliffe, bağış modelini tasarlarken bireylerin bu süreçte kullandıkları bilgi kategorilerini açıklamaya çalışmışlardır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre ve iletişim mekanizmalarının bağış sürecindeki rolüne de dikkat çekmişlerdir. Bireyin katıldığı gruplar ve topluluklar, içinde bulunduğu sosyal roller, örnek aldığı rol modeller bağış davranışını etkileyen faktörlerdir.

Sargeant ve Woodliffe ‘nin modelinde dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta ise bağış yapmayı engelleyen önleyiciler bölümüdür. Diğer modellerde bireyi bağış yapmaya yönlendiren faktörler çalışılmışken, bu modelde bireyin neden bağış yapmadığı da araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan araştırmalarda bağış yapmayı engelleyen unsurların ilki olarak para (finansal kaynak) sorunu gelmektedir. Bunun yanında bireyin zamanının olmaması ve diğer öncelikler bireyi bağış davranışından vazgeçiren etmenler olarak sıralanmıştır. (Sargeant & Woodliffe, 2007).

2.2.4. Hayırseverlikte değerlerin rolü

İnsanları hayırseverliğe yönlendiren mekanizmalar arasında duygular kadar insanların sahip oldukları değerlerinde önemli bir yeri vardır. Birtakım değerlere sahip olma hayırseverlerin belirli koşullar altında bu yönde motivasyonlarını arttıracaktır. Örneğin, saygı görmeyi isteyen bir bağışçı, bir gala vb. bir etkinlik sırasında, yaptığı bağışın görünür olmasını tercih edebilir. Toplum tarafından tanınma bu birey için önemli olacağından bu şekilde hizmet sunan bağış kurumlarını tercih etme olasılığı da yüksektir. Bu noktada sadece bireysel değerlerden söz etmek eksik kalacaktır. Bireysel değerlerin yanında kurumsal değerler de bağış faaliyetlerinde önemlidir. Başka bir deyişle bireysel değerler ve kurumsal değerlerin örtüşmesi gerekmektedir. Bazı kurumsal değerler sadece belirli bireysel değerlere sahip insanlara hitap eder. Örneğin, bireysel başarıya değer veren insanlar, heyecan verici, girişimci, maceracı ve rekabetçi olmaya inanan kâr amacı gütmeyen kuruluşlara bağış yapmayı tercih ederler. Bu noktada bağış yapan ve alan kurum arasında paralel değerlerin olması önem kazanmaktadır (Sargeant & Shang, 2010). Tüm bunlar değerlendirildiğinde bireysel değerler ve kurumsal değerlerin bütüncül olarak ele alınması ve sürecin bu bakış açısıyla yönetilmesi gerektiği söylenebilir.

2.2.5. Hayırseverlikteki sosyal etki

Bağışın sosyal bağlamını ve bağışçıların bu bağlamı nasıl anladıklarının incelenmesi hayırseverlik faaliyetlerinin anlaşılması ve sürdürülmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü insanları bağış yapmaya yönlendiren motivasyon kaynakları büyük ölçüde yaşadıkları toplum ve sosyal çevre tarafından şekillenmekte, insanları sahip oldukları sosyal kimlikler, sosyal ağlar, bağış mekanizmalarını etkilemektedir. Başka bir deyişle bağışlar, içinde yaşadıkları toplumdaki davranışların gelenekleri ve normları ile şekillenirler (Singer, 2012). Sosyal kimlik teorisine göre bireylerin hayır kurumlarına bağış yapmalarının sebebi o kurumun kimliği sayesinde prestij ve ün kazanmalarına yardımcı olmasıdır. Ayrıca kurumsal kimlikler, bağışçıların arasında birlik duygusunu geliştirerek onlarda bir kimliğe ait olma hissi uyanmasına yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sayede bireyler toplum içinde tanınır olma ve prestij kazanma için bağış yapma bir avantaja dönüşmüştür.

İlgili alanyazında hayırseverlik ile ilgili sosyal etkiler iki grup içinde incelenmektedir; bilgilendirici sosyal etki, normatif sosyal etki.

2.2.5.1. Bilgilendirici sosyal etki

İnsanların hayırseverlik faaliyetlerinin içinde bulundukları sosyal çevreden etkilediklerine dair pek çok araştırma mevcuttur. Bireylerin ve grupların ne kadar yardımda bulunacakları ve hangi yardım kuruluşlarına yardımda bulunacakları ile ilgili kararları, çevrelerindeki diğer insanların ve içinde yaşadıkları toplulukların davranışlarına göre verirler. Son yıllarda oldukça önem kazanan bu sosyal etki türü bilgilendirici sosyal etki olarak adlandırılmaktadır (Bekkers, 2012).

Sosyal bilgi etkileri, insanların başkalarının davranışları hakkındaki bilgilere tepki verdiğinde ortaya çıkar. İnsanlar bazı durumlarda neyin doğru olduğuna karar vermede güçlük çekerler. Örneğin hangi hayır kurumuna bağış yapacakları, ne kadar bağış yapmaları ya da ne zaman bağış yapmaları gerektiğin gibi durumlarda insanların karar vermesi zorlaşmaktadır. Bu durumda insanlar bulundukları kamusal alanda diğer insanların ne yaptıklarını gözlemlemektedir ya da bununla ilgili ipuçları aramaktadır (Sargeant and Shang, 2010). İçinde bulundukları sosyal çevreden aldıkları bilgi onları karar vermeye yönlendirir ve çoğunluğun seçimi onları etkiler.

2.2.5.2. Normatif sosyal etki

Bireylerin yaptıkları bağışları etkileyen mekanizmalardan biri de grup normları ve grupta yer edinme çabalarıdır (Bekkers, 2012). Toplum tarafından sevilme, kabul görme gibi istekler sebebiyle düşünce ve davranışların değiştirilmesi olarak tanımlanan normatif etki; hayırseverlik faaliyetleri içinde oldukça önemlidir. İnsanlar bulundukları sosyal ortamlarda daha aktif olmak ve kabul görmek için toplu törenlerde planladıklarından daha fazla miktarda bağış yapmaktadırlar. Bulundukları grupta üstün olmak ve kabul görmek bireyin bağış davranışında etkilidir. Örneğin bireyler bir önceki yıl kendilerinden daha fazla miktarda bağış yapan diğer bireyleri duyduklarında o yıl daha fazla bağış yapma eğilimindedirler (Sargeant and Shang, 2010). Bu sayede kendilerini içinde bulundukları sosyal gruplarda daha aktif ve etkin hissederler.

2.2.5.3. Hayırseverlikte sosyal ağların etkisi

Bireyler sosyal yaşamları içinde pek çok farklı sosyal ağlara dahil olurlar. İş arkadaşlarından, akrabalara, komşulardan, üye oldukları spor kulüplerine kadar birden fazla ağlarla iletişim içindedirler. Bu ağlarla ne kadar çok fazla faaliyeti paylaşırlarsa grup

normları da onlar üzerinde o kadar çok etkiye sahip olur. Bahsedilen bu etkilerden biri de hayırseverlikle ilgilidir. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki bireylerin sosyal ağları genişledikçe, bağış yapma olasılık ve sıklıkları da o ölçüde artmaktadır (O'Neil, 2014). Fakat bu alanda önemli olan nokta bireylerin bağlı oldukları sosyal ağlarla aynı zamanda aynı ilgileri de paylaşmalarıdır. Böylece bağış alanları ve bulundukları sosyal ağlar doğru orantılı olarak aynı olma eğiliminde olacaktır (Sargeant and Shang, 2010).

2.3. Eğitimde Hayırseverlik

Ekonomi mevcut kıt kaynakları verimli kullanımı ya da tasarrufu anlamına gelmektedir. Bir bilim dalı olan ekonomi kavramı insan ve toplumların sınırlı üretim kaynaklarını kullanma biçimleri ve tercihlerini inceler. Bireye istendik davranış kazandırma etkinliği olan eğitim ise ekonomi ile iç içedir çünkü eğitim aynı zamanda bireyin felsefi, psikolojik, sosyolojik, kültürel yönünün yanında ekonomik yönlerinin de incelendiği bir bilim dalıdır. Eğitim ekonomi bilimi açısından hem değer üretirken hem de bireylere meslek kazandırarak onlara tüketici rolünü de üstlendirir. Böylece eğitimin toplumsal, politik işlevlerinin yanında ve ekonomik işlevi de ortaya çıkmaktadır (Kural, 2002).

Eğitim ekonomisi alanı 18. ve 19 yy'da pek çok klasik iktisatçının ilgisini çekmiş ve bu konu üzerine tartışmalar başlamıştır. 1924 yılında Sovyetler Birliği'nde "Ulusal Eğitimin Ekonomik Önemi" adlı çalışma ise alana ivme kazandırmıştır. Bununla birlikte Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde de eğitimi ve ekonomi kavramları ile ilgili çalışmalar hızla artmıştı. Bu çalışmalar; eğitimin ekonomik büyümeye katkısı, eğitime yatırımın karlılığı, eğitimin maliyetinin yanında eğitim finansmanı konusunu gündeme getirmiştir (Kavak ve Burgaz, 1994).

2.3.1. Eğitim finansmanı

Eğitime ayrılan kaynakların dağıtımının, dağıtım sürecinde yer alan ve dağıtımdan etkilenenlerinin ve bu dağıtım süreci sonucunda eğitim hakkında yararlanabilme durumlarının belirlenmesi eğitim finansmanı disiplini içerisinde incelenmektedir. Bu faaliyetlerin etkin şekilde yapılması, kamu kaynaklarının ve vatandaşların eğitim hakkını etkin kullanımını sağlamaktadır. Bu durum, eğitim için gerekli finans kaynaklarının sağlanması ve planlanması, ülkeler için oldukça önemli bir konu haline dönüşmektedir.

Örgün ve yaygın eğitim, modern devlet anlayışı gereği kamu tarafından sunulan bir hizmet olarak kabul edilse de ülkelerin ekonomik koşulları eğitim harcamalarının ve maliyetinin kim ya da kimler tarafından karşılanacağı konusunu tartışmaya açmaktadır. Zorunlu eğitimin finansman konuları, kaynak yaratma ve bu kaynakları çeşitlendirme son zamanlarda kamuoyunda da tartışılır hale gelmiştir. Özellikle 80’li yıllarda meydana gelen ekonomik değişimler, ülkeleri eğitimde farklı finans kaynakları arayışına yönlendirmiştir. Bu durum ise hayırsever birey ve kurumların eğitim finansmanında daha çok rol almaya başlamasıyla sonuçlanmıştır (Bircan, 1991). Son yıllarda artan nüfus ve iç ve dış göçler, devletin sağlık, güvenlik ve adalet hizmetlerine de kaynak ayırma ihtiyacı ile birleşince eğitime ayrılan kaynağın azalmasına neden olmuştur (Kural, 2002). Buna çözüm olarak eğitim ekonomisinin etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesine, kaynakların daha verimli kullanılmasına ve yeni kaynak arayışlarına vurgu yapılmaktadır (Fleet, 2011). Diğer bir önemli noktada, eğitim finansmanında paranın yönetimi ve kaynakların elde edilmesi kadar bunların adil bir şekilde dağıtılması sürecidir (Kural, 2002).

2.3.2. Eğitim finansmanında neredeyiz?

Ülkelerin gelişmişlik göstergelerinden biri ekonomisinin olanaklarına uygun bir eğitim sistemidir. Bir ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi o ülkedeki okullaşma oranı, kademeler arası dağılım gibi ölçütlere göre belirlenmektedir. Bu sebeple eğitime yapılan harcamalar ve özellikle eğitim yatırımları ülkelerin gelişmişliklerini yansıtan bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Genelde tüm ülkelerde gayri safi milli hasılanın %6 ila %10’u arasında bir kaynak eğitim için ayrılır (Afşar, 2011). Türkiye’de temel eğitime ayrılan kamu harcamalarının GSMH’ya oranı sadece %3,5’tir (UNESCO, 2016). Bunun yanı sıra MEB bütçesinin GSMH’ya oranı 2006-2016 yılları arası artma eğiliminde olmasına rağmen 2017 yılında ise herhangi bir artış gözlenmediği gibi merkezi yönetim bütçesi içerisindeki pay ise 0,20 puan azalmıştır (MEB,2017).

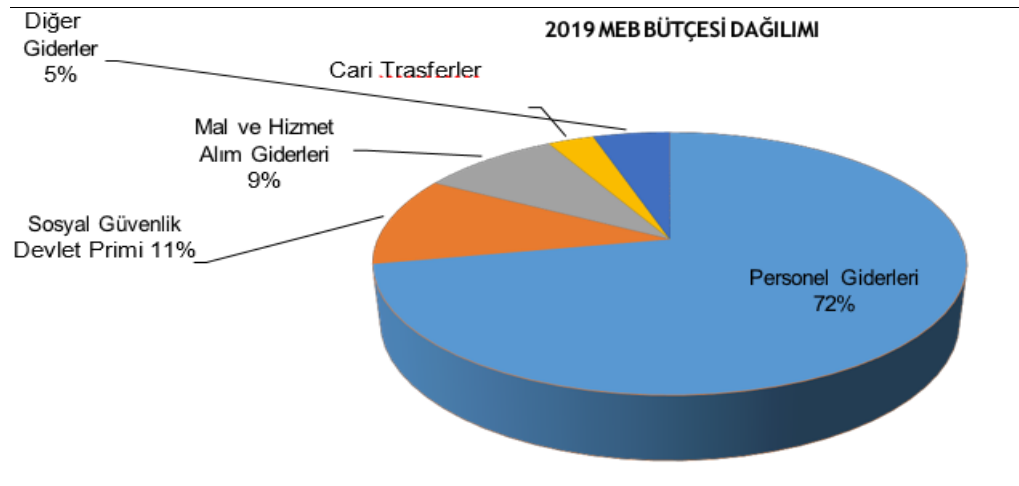
2017 yılı MEB’in toplam bütçesi 85.048.584.000 TL’dir ve bu bütçeden eğitim yatırım bütçesi 7.237.121.000 TL’dir. Bu pay personel giderleri, sosyal güvenlik ve devlet pirim giderlerine kıyaslandığında %9,00’lük bir dilimi kapsamaktadır. 2016 ve 2017 bütçeleri karşılaştırıldığında, MEB bütçe ödeneğinde %11,4’lük bir artış olsa da sığınmacı ve göçmen öğrencilerin eğitimi, tekli öğretime geçiş hedefleri, eğitimin kalitesini geliştirmeye yönelik hedefler gibi talepler artan bir finansman ihtiyacını gündeme getirmektedir. Özellikle ikili öğretimin sonlandırılması ve 12 yıllık zorunlu

eğitim sonucu doğan derslik sayısı ihtiyaçların mevcut finans olanakları ile karşılanması olanaklı gözükmemektedir. Sadece kaynakların niceliksel artışı değil niteliğe yönelik yapılacak çalışmalar içinde ilave yatırımlar gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinde artışlar olmaktadır, bunun yanında eğitim sisteminin niteliğinin geliştirilmesine yönelik AR-GE, proje vb. faaliyetler ile ilgili yatırımlarında bu bütçeden pay ayrılması oldukça önemlidir (TEDMEM, 2017). Tablo 2.2’de MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay gösterilmiştir.

Tablo 2.2 .MEB Bütçesi Ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay (Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017)

Yıllar	MEB Bütçesi (TL)	MEB Yatırım Bütçesi (TL)	MEB Bütçesinden Yatırıma Ayrılan Pay (%)
2012	39.169.379.190	2.600.000.000	6,64
2013	47.496.378.650	3.955.000.000	8,33
2014	55.704.817.610	5.192.300.000	9,32
2015	62.000.248.000	5.494.000.000	8,86
2016	76.354.306.000	6.284.628.000	8,23
2017	85.048.584.000	7.237.121.000	9,00

Tablo 2.2.’den de anlaşılacağı üzere eğitim yatırımlarına ayrılan payda yıllara göre artış olmasına rağmen öğrenci nüfusunun artması, artan teknolojik alt yapı ihtiyacı ve sığınmacı öğrenci nüfusundaki artış bu bütçeye ek bir finans ihtiyacını gündeme getirmektedir.

Grafik 2.1. 2019 MEB Bütçe Dağılımı

Grafik 2.1.'deki 2019 yılında MEB bütçesinin dağılımı incelendiğinde ise MEB bütçesinin büyük bölümü personel giderleri (%72) ve sosyal güvenlik devlet primi giderlerine (%11) gitmektedir. Eğitime bütçeden ayrılan payın %83'ü zorunlu olarak personel giderlerine ayrılmaktadır. 2019 MEB bütçesi içinde mal ve hizmet alım giderlerinin payı %9, cari transferler %3, diğer giderler ise %5' olmuştur.

Uluslararası düzeyde ülkelerin insani kalkınma düzeyleri de eğitim finansmanın etkin kullanımı ile belirlenmektedir (Karakul, 2014). Öyle ki PISA 2015 sonuçlarına göre eğitim harcamaları ile öğrenci başarısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 2015 PISA sonuçlarına göre; Türkiye'de 6-15 yaş arası öğrenci başına 32.752 dolar harcanmaktadır. Bu oran OECD ülkelerinde ise 50.000 dolardır (OECD, 2016). MEB bütçesinin dağılımında personel giderlerinin oranı düşünüldüğünde eğitimin niteliğini artırıcı birtakım faaliyetlerin yeterince karşılanamadığı yorumu yapılabilir.

2.3.3. Farklı ülkelerde eğitim finansmanı

2.3.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

19. yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) büyük göçün yanı sıra işgücü ve işin niteliğindeki değişiklikler eğitimin paradigmasını da etkilemiştir (Graham, 2005). Ülkenin tarihinde ilk kez, 1917 Smith-Hughes Yasası ile fabrika çalışmalarının değişen doğası gereği ve eğitilmiş çalışanlara duyulan ihtiyacın gerektirdiği mesleki programları desteklemek için okullara federal fon sağlamıştır (Steffes, 2010). Aynı zamanda, 1918 Kardinal İlkeler Raporunda, öğrencilerin giderek karmaşıklaşan fiziki, ekonomik ve sosyoekonomik ihtiyaçlarına, eğitimin nasıl cevap verilebileceği konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur (Hunt, 2010).

ABD'de eğitim temel olarak eyaletler arasında, aynı eyaletteki ilçeler arasında ve hatta tek bir bölgedeki okullar arasında büyük ölçüde değişen yerel, eyalet ve federal fonların bir birleşimi tarafından finanse edilmektedir. K-12 eğitiminin finansman sorumluluğu öncelikle devlet ve yerel yönetimlere aittir (United States Department of Education [USDE], 2005). ABD'de özel eğitim kurumları her zaman bir alternatif olmuştur ve son yıllarda az miktarda kâr amacı güden K-12 okulları popülerlik kazanmıştır (Vedder and Hall, 2002). Diğer eğitim kurumlarının çoğu destek almak için hayırseverlerin yapacağı bağışlara bir miktar bağımlı durumundadır.

ABD'deki hayırsever kuruluşların sayısındaki artış, 20. yüzyılın başlarındaki büyük Amerikan kuruluşlarının yükselişi ile paraleldir. Büyük hayırsever kuruluşlar fonlarını

irksal eğitim eşitsizliklerini ele almak için kullanmaya çalışmışlardır. Bu çabaların öncülerinden biri, 1912'de Julius Rosenwald'ın Afrika kökenli Amerikalılar için okul inşaatı desteğinde bulunmasıdır. Bu çaba 1917'de Rosenwald Fonu'nun yaratılmasının itici gücü olmuştur (Hoffschwelle, 2006). Son zamanlarda, Bill ve Melinda Gates Vakfı'nın Millenium Scholars programı özellikle azınlık öğrencilerinin burslarına odaklanmıştır. William K. Kellogg (Kellogg) Vakfı, ulusal Afrika kökenli Amerikan örgütlerinin desteğini vurgulayan güçlü bir sosyal adalet algısı oluşturmayı amaçlamakta ve New Mexico'da, Yerli Amerikan ve İspanyol nüfuslarına destek olmaktadır.

Özel politikalar oluşturmak için Rockefeller Vakfı, Carnegie Vakfı, Russell Sage Vakfı ve Julius Rosenwald Fonu gibi kuruluşlar, geniş tabanlı sosyal değişim sağlamak adına; eğitim ve sağlık gibi alanlarda büyük bağışlar yapmışlardır. Amerika'da Milli Gelirler Yasası'nın (Internal Revenue Service [IRS], 2018) 501(c)(3) maddesine göre “hayır kurumları, federal gelir vergisinden muaftır.” Söz konusu madde, kamu kurumları ile birlikte Bill ve Melinda Gates Vakfı gibi eğitim alanında önde gelen özel vakıfları kapsamaktadır (Lash, 2016). Ayrıca, kâr amacı gütmeyen vakıflar “özel çıkarların menfaati için örgütlenmemeli veya işletilmemelidir” ve 501(c)(3) sayılı maddeye göre “net kazanç, herhangi bir özel hissedar veya şahsın yararına olamaz.” maddesi yer almaktadır. Bu da eğitim alanında yapılan bağışların kontrolünü sağlar niteliktedir. Bu noktada özel vakıflar diğer hayır kurumlarından iki temel yoldan ayrılmaktadır: Tipik olarak tek bir temel finansman kaynağına (genellikle birçok kaynaktan finansman sağlamaktan ziyade bir aile veya şirketten gelen hediyeler) sahip olanlar ve çoğunun öncelikli faaliyetleri, hayırsever programlar gibi doğrudan bir işleyiş yerine, diğer hayır kurumlarına ve bireylere hibe verilmesi şeklinde olanlar (Lash, 2016).

Tablo 2.3: Hayırsever(ler)in Bulunduğu Okulların Finansman Kaynakları ve Mekanizmaları

Fon sağlayıcı		Finansman mekanizması	Finansman kaynakları	Finansman kararı
501(c)(3)-Bağımsız Vakıf	Özel	Hibe, bağış	Küçük bir grup bireyin özel serveti	Yönetim Kurulu
501(c)(3)-Aileye Özel Vakıf		Hibe, bağış	Tek bir ailenin veya hayırseverin özel zenginliği	Aile veya Aile Temsilcisi
501(c)(3)-Kurumsal Vakıf	Özel	Hibe, bağış	Kurumsal kazançlar	Yönetim Kurulu
501(c)(3)-Sosyal Vakfı	Yatırım	Hibe, bağış	Topluluk üyelerinden ve diğerlerinden gelen kaynaklar	Yönetim Kurulu

Tablo 2.3. incelendiğinde Amerika’da hayırseverlerin bulunduğu finans kaynakları ve mekanizmaları incelendiğinde hayırsever bağışlarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Pek çok ülkede olduğu gibi Amerika’da da eğitim sadece kamu kaynaklarından değil yapılan bağışlarla da desteklenmektedir.

Charity Navigation” Örneği

Bu çalışmaların dışında ABD’de “Charity Navigation” isimli 2001 yılından bu yana faaliyet gösteren bir platform ile bağışçılar, bağış yapmak istedikleri okullar için sitede kriterlerini seçmekte ve kriterlerine uygun olan okullara sistem üzerinden bir form doldurarak bağışlarını yapmaktalar. Okulların finansman yapılarının desteklenmesi konusunda geliştirilmiş olan bu model ile bağışçılar ekranlarında ihtiyaçlı okulları daha pratik bir yöntemle tespit etmektedirler.

2.3.3.2. Hollanda

Hollanda’da okulların finans kaynaklarını Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı ve yerel yönetimler oluşturmaktadır. Eğitim kurumları ve hükümet arasındaki ilişki, büyük ölçüde kurumsal özerklik ile sağlanmaktadır. Hükümet sadece doğru koşulları yaratırken, okullar; bir bütün olarak okul sistemi için kanunun getirdiği kalite standartlarını ve finansman koşullarını karşılamaları koşuluyla, fon kaynaklarını kullanmaktadır.

Eğitim kurumları, belediye yetkililerinden özel projeler, sermaye faizi, sözleşme faaliyetleri ve sponsorlukların yanında sivil toplum kuruluşlarından ya da işletmelerden bağışlar gibi ek fonlardan gelir sağlamaktadırlar. Ayrıca veliler, gezi vb. aktiviteler için bağışlar yapmakta ya da gönüllü olarak okula zaman ayırma veya hizmet etme gibi faaliyetlere de katılmaktadırlar. Eğitim kurumlarının, kendilerine tahsis edilen bütçenin yüzde 85’ini personel giderleri için, yüzde 15’ini ise işletim giderleri için kullanmaktadır (Eurodice, 2015).

2.3.3.3. Fransa

Fransa’da okulların bütçesi devlet, yerel yönetimler, hane halkı ve şirket katkılarından oluşmaktadır. Eğitim finansmanına devletin % 67,9, yerel yönetimlerin %10,6, şirketlerin % 8,8 ve hane halkı katkısı ise % 9,5’dur. Fransa’da yerel yönetimler, yerelleşme kanunları doğrultusunda yapmakla yükümlü oldukları (işletme maliyetleri, okul, kolej ve liselerin inşası, öğretmen olmayan personel giderleri), ve gönüllülük

esasına dayalı olan faaliyetler (ör: lise öğrencilerinin ders kitaplarının finanse edilmesi) şeklinde katkıda bulunmaktadır.

Fransa’da şirketler çıraklık vergisi adı altında eğitime katkıda bulunurlar. Çıraklık vergisi ile mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi için gerekli maliyetlerin finanse edilmesi sağlanır. Şirketin vereceği vergi miktarı şirketin aynı yıl ödediği brüt maaşlara göre hesaplanır. 250 ve daha fazla çalışanı bulunan ve yeterli çırak bulundurmayan şirketlerin vergi oranları artar. Kısaca bir şirket ne kadar az çırak bulundurursa o kadar çok vergi öder.

Fransa’da eğitim ve ders kitapları ücretsiz olsa da 2014 yılında, hane halkı; okul öncesi ve ilköğretim için yurt içi harcamaların %5,9'unu ve orta öğretimin maliyetinin % 7,1'ini finanse etmiştir. Finanse edilen faaliyetlerin kapsamı ise; yemek hizmetleri ve müfredat dışı aktivitelerden oluşmaktadır (Eurodice, 2015).

2.3.3.4. *Almanya*

Almanya’da eğitimin finansmanı eyalet yönetimleri ve yerel yönetimlerin bütçelerinden karşılanmaktadır. Eğitim finansmanı düzenlemeleri, federasyonların, yerel yönetimlerin ve eğitim politikalarının önceliklerine göre politik ve idari sistemdeki karar verme süreçlerinin sonucunda oluşur. ISCED verilerine göre Almanya'daki 87,6 milyar Euro'luk genel eğitim harcamalarının 11,6 milyar Euro'luk kısmını özel sektör karşılamaktadır. Mesleki eğitimde ise eğitim masrafları “dual sistem” gereği şirketlerden karşılanmaktadır. Dual sistemde, meslek okullarının giderleri kamu finansmanın yanında eğitim ve öğretimden sorumlu olan şirketlerden finanse edilmektedir (Education Policy Outlook Germany,2014).

2.3.3.5. *İngiltere*

Yerelleşmiş kaynak dağıtım mekanizmasına sahip İngiltere’de eğitimin finans kaynakları; yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve okul yönetimleri şeklindedir.2015 yılında İngiliz Hükümeti, örgün eğitim kurumlarının finansman gelirlerinin hesaplanması için ulusal finansman formülünü uygulamaya karar vermiştir. Finansmanın boyutları yerel ve ulusal düzeyde alınan kararların birleşimi ile oluşturulmaktadır. Bu formül aynı zamanda ihtiyaç duyulan finansmanı ve sene başı finansman hesaplamalarını ve yerel otoriteler tarafından karşılanan bazı hizmetlerin oranlarını da içermektedir. Bunun dışında okullar, farklı kaynaklardan da gelir elde etmektedirler. Ayrıca çoğu okul gelirlerinin bir kısmını

kendileri üretmektedir. Bağış toplama faaliyetleri yoluyla elde edilen bu kaynaklar arasında ebeveyn katkıları, eğitim faaliyetleri için kiralanın okul tesislerin kira gelirleri ve sponsorluk faaliyetleri yer almaktadır (Roberts and Bolton, 2017).

2.3.4. Eğitim politikalarının yeni patronları: Hayırseverler

Eğitimde hayırseverlik anlayışı 2000’li yıllardan bu yana bir değişim yaşamaktadır. Bu yıllardan önce eğitime yapılan bağışların yetersizliği tartışılırken artık günümüzde bu tartışmalar yön değiştirmiş ve bağışların eğitim politikaları üzerindeki artan güçleri tartışılır olmuştur. Eğitim alanında yapılan bağışlar ülkenin eğitim ile ilgili bir takım politikalarını belirlemektedir. Birçok ülkede eğitim vakıflarının çalışma alanları; okullarda akademik standardı destekleyerek okulların güvenilirlik politikalarını güçlendirmek, öğretmen değerlendirme kriterlerini geliştirmek, yeni araştırmaları desteklemek ve eğitim reformlarına öncülük etmek, ileri okul seçimi ile ilgili çalışmak gibi konuları kapsamaktadır (Reckhow and Snyder, 2014). Bu yeni oluşum aynı zamanda kamuya karşı hesap verilebilir olma ile ilgili baskıları da beraberinde getirmektedir. Çünkü hayırseverlik faaliyetleri PISA değerlendirme maddelerinin geliştirilmesi ve sürdürülmesinden dezavantajlı okul bölgelerinin desteklenmesine kadar pek çok alanda faaliyet göstermektedir (Lewis, 2017).

Reckhow’a göre eğitim alanında faaliyet gösteren vakıfların izledikleri 3 strateji bulunmaktadır. Bu stratejilerin ilki bu kurumlar birbirlerinin kurumsal mesajlarına katkı sağlayacak stratejiler izlemektedirler. İkinci olarak; bağış yapacakları alanların tüm ülkeyi kapsamamasından ziyade belirli bir okul alanı ya da bölgesi olmasını tercih etmektedirler. Son olarak ise devlet ile paralel stratejiler benimseyerek yatırımlarını arttırmaktadırlar. Bunu sağlamak için politika yapıcılarla ilişkiler geliştirerek, düşünce gruplarını finanse ederek ya da program geliştirme çalışmalarına fon sağlayarak gerçekleştirmektedirler (Reckhow, 2018)

Sonuç olarak, tüm bu alanlara müdahil olan hayırseverler, böylece eğitim politikalarının yükselen seslerinin patronları görevini üstlenmişlerdir. Bu bağlamda önemli olan nokta yerel otoritelerin ve hayırseverlerin işbirliği içinde çalışması ve devlet desteği ve bağışları koordineli bir şekilde yürütülmesidir (Reckhow and Snyder, 2014). Bunun yanında hayırseverlerin stratejilerinin sonuçlarını dikkatlice incelemeleri ve gelecekteki yatırımların yerel toplulukları nasıl güçlendirebileceğini ve kamu sektörünün

eğitimde uzun vadeli sağlığını nasıl ele alabileceğini değerlendirmeleri gerekmektedir (Thu'mler, 2011).

2.3.5. İlgili projeler

2.3.5.1. Hayırseverlikle ilgili yasal düzenlemeler

Türkiye’de hayırseverliği özendirici bir takım yasal düzenlemeler mevcuttur. 29/03/2018 tarihinde 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanun’un 13. Maddesinin 1. Fıkrasında değişiklik yapılmış ve hayırseverlerin yaptıkları bağışlar aşağıda yer alan kanun maddesi ile vergiden muaf tutulmuştur;

MADDE 13: Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanmak üzere yapılan okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi, mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi ibadethaneler, Diyanet İşleri Başkanlığı denetimine tabi yaygın din eğitimi verilen tesisler, Gençlik ve Spor Bakanlığına ait gençlik merkezleri ile gençlik ve izcilik kamplarının inşası dolayısıyla bağışta bulunacaklara yapılan teslim ve hizmetler (3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu)

Bu madde, eğitim kurumlarına bağış yapacak kişiler için bir kolaylaştırıcı olmuştur. Bunun yanında 23919 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yardım Toplama Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” incelenmiş ve toplanacak her türlü yardımların usul ve esasları belirlendiği görülmüştür. Bağış toplama faaliyetlerinde yapılacak harcama ve elde edilecek gelirlerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Diyanet Vakfı arasında paylaşılmasına ait esas ve usuller belirlenmiştir (27.12.1999 Tarihli Resmî Gazete, Sayı: 23919 Yardım Toplama Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik). Ancak bu harcama ve gelirlerin eğitim ile ilgili bir dernek, kurum ya da kuruluşa aktarılmadığı bu sebepten de eğitim kurumlarına ek finans olarak bir kaynak sağlamadığı şeklinde yorumlamak mümkündür.

2.3.5.2. Türkiye’de eğitimin finansmanı ve eğitim harcamaları bilgi yönetim sistemi (TEFBİS)

Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da farklı finans kaynakları arayışı tartışılır bir konu haline gelmiştir. Tartışmalara bakıldığında eğitim finansmanı konusunda iki

farklı yaklaşımın benimsendiği görülmüştür. Bu yaklaşımlardan ilki tüm eğitim harcamalarının kamu giderlerinden karşılanması, diğer yaklaşım ise eğitimden bizzat yararlanan öğrenci ve aileler tarafından finans kaynaklarının oluşturulmasıdır. Bu iki yaklaşımın harmanlanarak bir üçüncü yaklaşımın da yorumlanması mümkündür. Kurul (2012, s.179) bu üçüncü yaklaşımı Türk Eğitim Sisteminde kullanılan karma yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Karma yaklaşımda eğitim finansmanı hem kamu tarafından hem de özel finans kaynakları tarafından karşılanmaktadır (Kurul, 2012, ss.179,180).

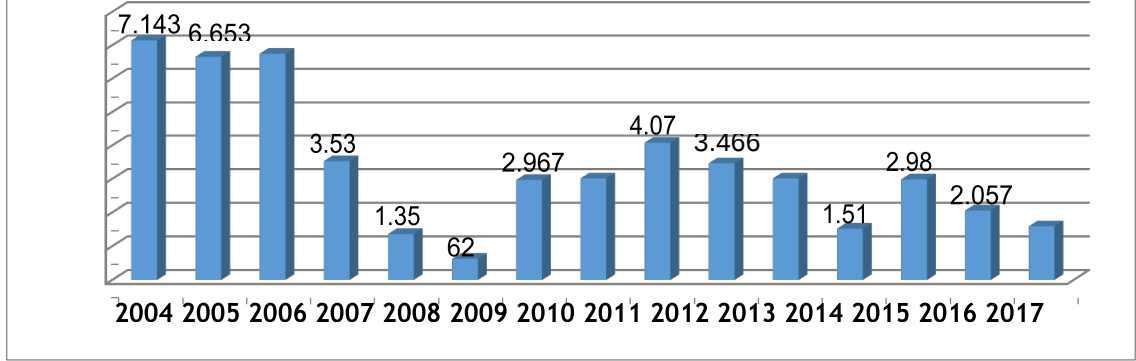
Milli Eğitim Bakanlığı bahsedilen bu iki farklı finans kaynaklarının kontrolünü yapabilmek ve şeffaf bir yapı oluşturmak adına “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi”ni oluşturmuştur. Geliştirilen bu sistem ile okullara yapılan aynî ve nakdî kaynaklar belirlenerek bu kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır. Ancak Balcı ve Öztürk (2014) yaptıkları çalışmada TEFBİS ile ilgili birtakım tartışmaları ortaya çıkarmışlardır. TEFBİS ile ilgili en çok tartışılan konulardan biri bu işlemlerin okul yöneticileri tarafından angarya olarak algılanması ve TEFBİS’e sağlıklı girişlerin yapılamamasıdır. Bir diğeri ise TEFBİS’te yer alan “Hane Halkı Eğitim Harcamaları Anketi” sonuçlarının öğretmenler tarafında yapılması, bu durumun ise öğretmenler tarafından iş yükü olarak algılanmasıdır (Balcı ve Öztürk, 2014). Tüm bu görüşler kurulan sistemin sağlıklı yürütülmesine yönelik bir takım engelleri beraberinde getirmiştir.

2.3.5.3. Eğitime %100 destek kampanyası

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim finansmanına katkıda bulunulması amacıyla 2003 yılında **Eğitime %100 Destek Projesi** başlatılmıştır. Bu proje ile eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanı sıra gönüllü kişi/kurumlar ve özel sektörün katkısının arttırılması amaçlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığın başlattığı bu kampanyayla 2017 yılı itibari ile toplamda; 3 bin 424 yeni bina, 53 bin 159 yeni derslik, 22 bin 297 ek bina, 5 bin 787 ek derslik olmak üzere 25 bin 721 bina ve 58 bin 946 derslik hayırseverler tarafından yapıp Millî Eğitime bağışlanmıştır. Kampanyanın başladığı 2003 yılı itibari ile halkın kampanyaya ilgisinin oldukça yoğun olduğu görülmüştür.

Kampanya öncesi 2002 yılında halkın eğitime katkısı 96.020.373 TL iken, kampanyanın başlatıldığı yıl itibari ile hissedilir bir artış olmuş ve 144.030.560 TL’ye ulaşmıştır. Fakat kampanyanın etkisinin azalmaya başladığı yıllarda ise yine düşüş

yaşanmıştır. Bu düşüşe rağmen; 2003 yılında başlatılan eğitime yüzde yüz destek projesi kapsamında bugüne kadar önemli bir kaynak geliri sağlanmıştır.

Grafik 2.2. 2003-2018 Yılları İtibarıyla Hayırseverlerin Yaptırdığı Derslik Sayıları

Yukarıdaki Grafik2.2’de yer alan verilerde dikkat çeken nokta 2003 yılında herhangi bir bağış yapılmamışken 2004, 2005 ve 2006 yıllarında bağış yapılan derslik sayılarıdır. Bu miktar devlet katkısına oranlandığında %67 lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Hayırsever vatandaşların yaptıkları bu ani bağış miktarının sebebinin arka planında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2003 yılında başlatılan Eğitime %100 Destek Kampanyası’nın bir sonucu olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

2.3.5.4. Haydi kızlar okula- kız çocuklarının okullaşmasına destek kampanyası

Eğitim alanında hayırseverlerin ve bağışçı kurumların öne çıktığı bir diğer kampanya ise “Haydi Kızlar Okula- Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası”dır. Kız çocuklarının okullaşma oranının artırılmasını hedefleyen kampanya 2003 yılında başlatılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF işbirliğinde yürütülen çalışmada maddi ya da ayni katkı şeklinde bağışlar toplanmıştır (https://www.unicef.org/turkey/pdf/_ge47.pdf adresinden 17.05.2018 11:08 tarihinde alınmıştır).

Her iki kampanyada görüldüğü üzere hayırsever halkın eğitime ve eğitimle ilgili faaliyetlere bağış yapması ve ya bağış miktarlarının artması için konu ile ilgili farkındalık yaratacak faaliyetlerin, projelerin ya da kampanyaların yürütülmesinin oldukça faydalı olacağı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de temel eğitime devam eden öğrenci sayısının her geçen yıl artması, devletin tüm kamu hizmetlerini seferber etse bile eşitlikçi bir yapıda ülkenin eğitim ihtiyacını karşılamasını kısıtlamaktadır. Kamu imkânları ile çözülmesi imkân olmayan eğitim finansmanı konusunda farklı kaynak arayışları ise elzemdir. Oluşan finansman boşluğun pek çok devletin örnek uygulamalarında yer aldığı hayırseverlik faaliyetleri ile doldurulması gerekmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama tekniği ve aracı ile ilgili bilgilere, son bölümde ise verilerin analiz sürecine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme model önerisi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Durum çalışması bir ya da birden fazla olayın derinlemesine, yoğun olarak çalışılması ve analiz edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Christensen, Johnson, and Turner, 2015). Durum çalışmasında, araştırmacı çalışma konusunu güncel bağlamında derinlemesine inceleme fırsatı yakalar. Durum çalışmasının araştırmacıya sağladığı en büyük fırsat; zaman kaybı olmaksızın gerçek ve güncel olayları ayrıntılı olarak çalışabilme ve sonuçta elde edilen verilerle bir model inşa edebilmesidir (Creswell, 2013). Bu sayede araştırmacı ele aldığı konuyu bütüncül bir şekilde değerlendirerek olgu ya da olaya ilişkin önemli faktörlerin etkileşimini ortaya koyar. Bu çalışmada ise durum eğitimde hayırseverlik süreci ve bu süreçle ilişkin görüşlerdir. İç içe geçmiş tek durum deseni kullanılan çalışmanın iç içe geçmiş ünitelerini bağış alan taraf olan kurum müdürleri ve hayırseverler oluşturmaktadır. Kurum müdürleri ve hayırseverlerden; bağışlarla ilgili beklentileri, hayırseverlerin teşviki, bağış süreci ile ilgili karşılaşılan güçlükler, çözüm önerileri ve bağışların sürdürülebilirliğine ilişkin görüşler alınarak hayırseverlik ile ilgili bir deneme modeli oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmaları nicel araştırmalardan ayıran en önemli özelliklerden bir tanesi nitel araştırmalarda nicel araştırmalardaki örneklem büyüklüğüne ulaşamamasıdır. Bu sebeple araştırmacı seçtiği çalışma grubundan elde edilen veriler ile büyük resme ulaşmaya çalışır. Ayrıca konu derinlemesine ve ayrıntılı olarak çalışılacağı için nicel araştırmadaki örneklem sayısından ziyade daha küçük gruplarla çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada konu ile ilgili diğer çalışmalardan farklı olarak eğitimde hayırseverlik sürecine katılmış olan hem hayırseverlerden hem de bağış alan eğitim

kurumundaki müdürlerinden görüşler alınmıştır. Bu sayede nitel çalışmanın özüne uygun olarak konu hem derinlemesine çalışılmış hem de bütüncül bir yaklaşım izlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma grupları, eğitim kurumlarına bağışın fazla olduğu illerde bulunan kurum müdürlerinden ve hayırseverlerden oluşturulmuştur.

Araştırmanın ilk grubunu bağışı alan taraf olan kurum müdürleri oluşturmuştur. Kurum müdürlerinden veriler odak grup görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Odak grup görüşmeleri, 7 kişilik üyelerden oluşan bir grup halinde yürütülmüştür. Grup üyelerinin katılımının sağlanması için çalıştay düzenlenmiş (EK-1a, EK-1b) ve konu ile ilgili ön bilgilendirme yapılmıştır. Bunun yanında bir yönetici ve 2 kişilik bir raportör ekip de çalışmaya katılarak verilerin toplanmasına katkıda bulunmuşlardır. Odak grup görüşmesine katılan grup üyelerine ilişkin bilgiler Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. *Araştırmaya Katılan Kurum Müdürlerinin Bilgileri*

Kodu	Eğitim Durumu	Görevi	Hizmet Süresi (Yıl)
KM1	Lisans	İl Milli Eğitim Müdürü	24
KM2	Lisans	İl Milli Eğitim Müdürü	22
KM3	Lisans	Daire Başkanı	28
KM4	Yüksek Lisans	Okul Müdürü	18
KM5	Lisans	İlçe Milli Eğitim Müdürü	20
KM6	Lisans	Okul Müdürü	26
KM7	Yüksek Lisans	Okul Müdürü	24

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere; çalışma grubu 1 daire başkanı, 2 milli eğitim müdürü, 3 okul müdürü, 1 ilçe milli eğitim müdürü olmak üzere toplamda 7 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılar farklı illerden gelmişlerdir ve tümü erkektir. Maksimum çeşitliliğin elde edilmesi için sadece farklı kademelerdeki yöneticilerin davet edilmesinin yanında eğitim kurumlarına hayırsever bağışlarının fazla olduğu illerden de kurum müdürleri davet edilmiştir.

Araştırmanın ikinci çalışma grubunu ise hayırseverler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan hayırseverler; 2003-2018 yılları arası eğitim kurumlarına okul, arsa, bina, derslik, atölye, mescit vb. yardımlarında bulunan Eskişehir ve Konya illerinde yaşayan 5 kişiden oluşmaktadır. 2003 yılının başlangıç olarak alınmasının nedeni ise “Eğitime 100% Destek Kampanyası”nın başlatıldığı yıl olmasıdır. Bu sayede bu kampanyanın da etkileri araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca bu kampanyanın başlatıldığı yıllarda farklı illerde eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlerin bu süreçle ilgili görüşlerindeki farklılıklar ya da benzerlikler de incelenmiştir. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemeinden faydalanılmıştır. Çalışma grubundaki hayırsever bilgileri ise şöyledir;

Tablo 3.2. *Araştırmaya katılan hayırsever bilgileri*

Kodu	Eğitim alanına yaptığı bağış türü	Bağış yaptığı Tarih	Yaşı	Cinsiyeti	Bağış yaptığı il
H1	10 okula teknoloji Laboratuvarı	2012-2018	40	Erkek	Eskişehir
H2	1 okul 1 anaokulu	2007 2013	74	Erkek	Konya
H3	1 okul	2009	58	Erkek	Konya
H4	1 okul	2009	87	Erkek	Konya
H5	1 okul	2005	64	Erkek	Konya

Görüşmelere katılan tüm katılımcılar erkektir ve tümü 40 yaş ve üzeridir. Bir hayırsever Eskişehir ilinde yaşamakta ve bağışlarını bu ilde yapmaktadır. Diğer 4 katılımcı ise Konya’da yaşamakta ve bağışlarını yine bu ilde yapmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, bir deneme modeli ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın verileri odak grup görüşmesi tekniği ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir. Nitel veri toplama yöntemleri arasında bulunan odak grup görüşmesi bireysel görüşmeden farklı olarak akla gelmeyecek bazı konuların ve ek yorumların yapılmasına olanak sağlayan bir yöntemdir.

Önceden belirlenmiş bir konuda katılımcıların algı, deneyim ve düşüncelerini elde etmek amacı ile önceden detaylı bir şekilde tasarlanmış tartışma ortamı olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışma süresince araştırmacı tarafından hazırlanmış odak grup görüşme soruları kurum müdürlerinden oluşan çalışma grubuna yöneltilerek veriler toplanmıştır. Eğitim alanına bağış yapan hayırseverlere ise görüşme tekniği uygulanmıştır. Nitel araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan görüşme tekniği, bireylerin bir duruma bakış açılarını anlamak ve iç dünyalarını doğrudan gözlemleyerek durumları anlamaya olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kurum müdürlerine ve hayırseverlere iki farklı tekniğin uygulanmasındaki neden iki grubun hem kendi içlerinde hem de görev tanımlarında farklılar olmasıdır. Ayrıca hepsi iş adamı olan hayırseverlerin iş yoğunlukları odak grup görüşmelerini el vermediği için bu kişilerle görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır.

Her iki gruba da farklı uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formları 3 bölüm olarak yapılandırılmıştır. İlk bölümde bağışla ilgili temel süreçler, ikinci bölümde; bu süreçle ilgili karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri, üçüncü bölümde; ise denetim ve sürdürülebilirliğe ilişkin verilerin toplanması amaçlanmıştır.

3.4. Görüşmelerin Yapılandırılması

Verilerin toplanma sürecinden önce soruların amaca uygun olup olmadığını ve diğer zayıf yönleri belirlemek için pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma için Eskişehir ilinde görev yapan 2 okul müdürü ve 1 şube müdüründen oluşan 3 kişilik çalışma grubu oluşturulmuştur. Pilot çalışma esnasında odak grup görüşmelerinde sıklıkla kullanılan ses kayıt cihazı, grup üyelerini kısıtladığı ve rahatsız ettiği gözlemlenmiştir. Bu sebeple ses kayıt cihazının kullanılmamasına karar verilmiştir. Bunun yerine 2 raportör verileri kayıt altına almıştır. Görüşmeler esnasında bazı soruların gerekli olmadığı saptanmış ve görüşme formundan çıkartılmıştır. Pilot çalışma sonrasında gerekli düzenlemeler yapılmış ve odak grup görüşmesine geçilmiştir. Pilot çalışmasında elde edilen veriler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Hayırseverlerle yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşmeler pilot çalışma ve asıl uygulama olarak 2 şekilde gerçekleşmiştir. Pilot uygulamada, taslak olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu Eskişehir ilinden bir hayırsevere uygulanmıştır.

Görüşmede veriler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Hayırsever ses kaydı yapılmasına izin vermemiştir. Yazılı olarak tutulan notlar, sonrasında tekrar hayırsevere okutulmuş ve geri bildirim alınmıştır. Pilot uygulamadan sonra nitel araştırma konusunda uzman öğretim üyesinin yardımı ile görüşme soruları tekrar değerlendirilmiş ve detaylı bilgi içermeyen sorular değiştirilerek sorulara son hali verilmiştir. Pilot görüşmeden elde edilen veriler çalışma dışında tutulmuştur.

Araştırmanın verileri, 7 kurum müdüründen, grup görüşmesi yolu ile toplanmıştır. Grup görüşmesinde veriler 90-120 dakika aralığında toplanmıştır. Sorular raportör tarafından yüksek sesle okunmuş ve katılımcılar tarafından teker teker cevaplanmıştır. Sorularda yabancı terimlerin kullanılmasından kaçınılmış, günlük konuşma tarzında olmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılar için yuvarlak masa düzeni oluşturulmuş ve her masa için soruların örneği ve çalışmanın amacını içeren konunun özeti ve kırtasiye malzemeleri konulmuştur. Giriş olarak yönetici katılımcılar için konuyu açıklayan bir sunum yapılmıştır. Ardından her bir grup üyesi kendini tanıtmıştır.

Hayırseverlere yönelik görüşmeler ise Eskişehir ve Konya ilinde yaşayan ve 2003-2018 yılları arasında eğitim kurumlarına bağış yapmış 5 kişiye uygulanmıştır. Görüşmeler esnasında notlar 2 kişiden oluşan raportörler tarafından tutulmuş ve bu notlar daha sonra karşılaştırılmıştır. Ayrıca tutulan notlar katılımcılara da sunulmuştur. Tüm bu sürecin ardından görüşme metinlerine son hali verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemi ile incelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu analiz yönteminde araştırmacı elde edilen verileri önceden belirlenen temalara göre özetler ve ardından bu veriler yorumlanır. Bu yöntemdeki amaç toplanan verileri sistematik bir şekilde düzenlemek ve okuyucuya açık ve çarpıcı bir şekilde sunmaktır. Veriler neden sonuç ilişkilerine göre kurgulanır ve araştırmanın amacına uygun olarak sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada ise görüşmeler yazılı hale getirildikten sonra temalar altında alt temalar oluşturulmuş ve kodlar düzenlenmiştir. Veriler sistematik ve açık bir şekilde sunulmuş ve daha sonra bulgular betimlenerek açıklama ve yorumlama bölümüne geçilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından uzman görüşü ile birlikte gruplandırılmış ve özetlenmiştir. Bulguların ilişkilendirilmesi ile

eğitimde hayırseverlik ile ilgili bir deneme model önerisi ortaya konulmuştur. Verilerin analizinde çalışmaya katılan grup üyelerinin isimleri gizli tutulmuş ve isimleri yerine kodlarla adlandırılmışlardır.

3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenilirliği

Nitel araştırmalar; yapılandırılmış görüşme soruları vb. aracılığı ile insan deneyimlerini anlaşılmasını sağlayacak geniş kapsamlı veriler elde edilmesini sağlar. Araştırmacının oldukça zengin ve betimsel veriler üretmesine olanak sağlayan nitel araştırmanın bilimsel olarak kabulü için geçerlik ve güvenilirlik açısından uygun olması oldukça önemlidir (Boyd, 2001).

Araştırma sonuçlarının doğruluğunu ele alan geçerlik kavramı, araştırma konusu olan olgunun tarafsız ve doğru bir şekilde aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada odak grup görüşme soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hem pilot çalışmadaki hem de asıl çalışmadaki hali için nitel çalışmalarda deneyimli öğretim üyesi uzmandan görüş alınarak soruların çalışmanın amacına uygun olması ve elde edilen verilerin gerçeği yansıtması sağlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri ile verilerin toplandığı bu çalışmada katılımcıların görüşmeler esnasında yönlendirilmemesine özen gösterilmiş ve tarafsız bir şekilde veriler toplanmaya çalışılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler yorumlanmadan sunulmuştur.

Güvenilirlik ise ölçme sorularının tekrarlanabilir olmasını ve tutarlılığını ifade etmektedir (Büyüköztürk vd., 2008). Fakat güvenilirlik ile ilgili bir ölçüt geliştirmek nitel araştırmalar için oldukça zor ama aynı zamanda önemlidir (Smith, 1990). Bu çalışmada elde edilen veriler hem araştırmacı hem de uzman tarafından tekrar okunarak kodlamalar teyit edilmiştir. Aynı ayrı yapılan bu işlem sonrası karar verilen kodlama sayısı ve tüm kodlama sayıları belirlenmiştir. Bu sayede araştırmanın güvenilirliğine katkıda bulunulmuştur. Görüşmeler sonrasında ise elde edilen veriler tekrar katılımcılara sunulmuş ve teyit ettirilmiştir. Bu sayede dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın iç güvenilirliğini elde etmek için veriler, alan uzmanı tarafından kontrol edilmiş ve birbirleri ile tutarlılığı incelenmiştir. Son olarak araştırmacı tarafından tüm veri toplama süreci detaylı bir şekilde betimlenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın genel amaçları ile alt amaçlarına ilişkin kurum müdürleri ve hayırseverlerin görüşleri incelenmiştir.

Konuyu bütüncül bir biçimde ele almak için sadece bağış verenlerin değil bağış alan kurum müdürlerinin de görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri bu iki grubun eğitimde hayırseverlik faaliyetleri ile ilgili yaşadıkları süreçleri ortaya çıkarma ve bir deneme modeli ortaya koyma amacıyla toplanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hayırseverliğin eğitim kurumlarındaki temel süreçleri, hayırseverlerin bağışlarla ilgili gerekçe ve beklentileri, hayırseverleri bağışa teşvik etmenin yolları, bu süreçte karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, bağışları takibi ve denetimi, bağışların sürdürülebilirliği, bağışların çeşitlendirilmesi ve hayırseverlere erişimin sağlanması ve iletişime geçme ile ilgili alt amaçlara yönelik kurum müdürlerinin ve hayırseverlerin görüşleri incelenmiştir.

4.1. Hayırsever Bağışlarının Eğitim Kurumlarındaki Temel Süreçleri

Hayırsever bağışlarının mevcut işleyişini anlamak ve temel süreçlerini değerlendirmek, bu faaliyetlerin iyileştirilmesine yönelik atılan ilk önemli adımdır. Bağış faaliyetlerine yönelik zayıf yönlerin ortaya çıkarılması, faaliyetlerin güçlendirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmüştür. Yardımların alınması ya da hayata geçirilmesinde mevcut süreç ve bu süreçte karşılaşılan sorunlar modern ve sürdürülebilir bir bağış mekanizması kurulması açısından oldukça önemlidir. Bu başlık altında kurum müdürlerinden ve hayırseverlerden eğitim kurumlarına yapılan bağışlarla ilgili temel süreçlerle ilgili görüşler alınmıştır. Bu alt amaç doğrultusunda kurum müdürleri ve hayırseverin görüşleri incelendiğinde süreçle ilgili 2 kod atanmış olup, bu görüşler Tablo 4.1. 'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. *Bağışlardaki temel süreçler*

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Hayırseverin Talebi İle	KM1, KM2, KM3, KM4, KM5, KM6, KM7, H-02	8
Bağış Alan Kurumun Talebi ile	H-01, H-03, H-04, H-05	4

Tablo 4.1.'den de anlaşılacağı üzere eğitim kurumlarına bağış yapma süreci hayırseverlerin talebi ile başladığı görülmektedir. Kurum müdürleri ve hayırseverler eğitim kurumlarına bağış ile ilgili iş ve işlemleri hayırseverlerin kendi istek ve gayretleri

ile başlattıkları yönde görüş bildirmişlerdir. Bununla ilgili kurum müdürlerinin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Vatandaş gelir. Okul, arsa, bina ne bağışlayacaksa yardımını yapar. Bizi de kayıt altına alırız. Ama çoğunlukla ısrarcı olurlar. İlla ben buraya okul yapacağım, bağışta bulunacağım diyor. Halbuki o yerde okula ihtiyaç yok. Vatandaşın fikrini değiştiremiyorsun. Yardıma ihtiyacı olmayan yerlerde oluyor. İhtiyacı olanlar ise unutulabilir. TEFBİS sistemi üzerinden okullara yapılan yardımlar izleniyor sonrasında ama çok ta bir önemi olmuyor.”(KM-4)

“Kişinin bağışları okul aile birliği aracılığı ile toplanır. Bizler okulun gelirini giderini TEFBİS’e işleriz. Ama verimli olmuyor. Okul aile birlikleri daha sağlam bir yapıya kavuşsa, TEFBİS var ama o da iş yükü bir verim alınmıyor ki. Süreç bundan ibaret. Zaten veliden maddi herhangi bir şey asla istemeyiz. Vatandaş bizi hatırlarsa bağışını yapıyor. Hatırlanmak lazım. Zekat, sadaka bunlar bizim dinimizde var ama okula maalesef gelmiyor.” (KM-7)

Bu görüşlere paralel olarak hayırseverler de bağışla ilgili temel süreçleri kendilerinin talepleri ile başlattıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşler aşağıda verilmiştir.

“Ben de çoluk çocuk yok. Ölünce kime kalacak dedik baktık burada okul yok, okul yaptıralım dedik. Sağlığımızda bağışlayalım dedik yengenle. Bir çocuk okutalım, çocukların hepsi bizim sayılır nolcak. Sonra vali işin içine girdi, belediye başkanı, konuştuk karar verdik. Sen yaparsın dediler. Önce okul, sonra anaokulu var. Bu oturduğumuz evi de bağışladık. Olaylar böyle gelişti. Sonrasında belediye ile sorunlar yaşadık tabi.” (H-01)

Bu bulguların yanında çalışmaya dahil edilen hayırseverlerden bağış süreci ile ilgili sürecin bağışı alan kurum müdürleri ya da mülki amirler tarafından başlatıldığına dair görüşler elde edilmiştir. H-01 ve H-05 bağış talebinin il milli eğitim müdürü ve okul müdürlerinden geldiğini belirtirken, H-03 ve H-04’te vali ve il milli eğitim müdürlerinin talepleri ile eğitim kurumlarına bağış yaptıklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Eğitime 100 de 100 Destek Kampanyası vardı o zaman. Vali geldi. Vali Bey Fil Hikâyesini bilir misin dedim. Bizimki de o işe döndü. Bir sene evvel protokol imzaladılar. Aradan zaman geçti. Ne gelen var ne giden. Kimse ilgilenmedi. Ben olsam amele tutar yine de bir baktırırım. Başboş gibi, kimse arayıp sormuyor arsa noldu bizim okul noldu diye. Sonra iş bitince herkes doluştu. Bizim işlerimiz böyle hep. Bir düzensizlik var, anlamıyorum. Valisi, müdürü birini görevlendirse nolur sanki.” (H-03)

“O zamanın milli eğitim müdürü geldi. Okul yapılacak abi dedi. Ben aynen şunu söyledim. Tek şartım var kız imam hatip yapılacak dedim. O zamanlar ayrı ayrı okullar yapılmıyordu. Müdür dediki abi söz ben kız imam hatip olarak onu çevireceğim ama önce okulu yapalım dedi. Onun sözüne güvendik. İyi adamdı sağolsun, hala görüşürüz. Okulu yaptı. İmam hatip lisesini. 4 yıl sonra kız imam hatip lisesi olarak çevirdi. Başka gelen giden olmadı ama ben kendim gidiyorum. Onlar benim kızlarım hiç boş bırakmam. Ne gerekir, burs mu, araç mı lazım, tamam derim.”(H-04)

Görüşmeler esnasında kurum müdürleri bağışla ilgili temel süreçte yaşanan bir takım sıkıntıları da dile getirmişlerdir.

“Herhangi bir süreç yok, işler kişisel gayretlerle yürür. Bağış gelir vatandaştan. Mevzuatta ta eksiklikler olduğundan ve yardımların toplanması ile ilgili ihtiyacı karşılayacak bir sistem bulunmadığından çok verim alınamamaktadır.” (KM-1)

“Sistemli bir organizasyon mevcut değildir. Yardım organizasyonları sadece okul aile birlikleri üzerinde yürümektedir. Bu da yeterli değildir. Buna ayrıca bir zaman da ayırmak gerekir. Çok takip edemiyoruz.”(KM-2)

Eğitim kurumlarında görev yapan kurum müdürleri öncelikle okullara bağış toplanması ile ilgili herhangi bir sistematik sürecin olmadığını ve bunun sonucu olarak toplanan bağışlarda zorluklarla karşılaşıldığını belirtmişlerdir. Kurum müdürleri ve hayırseverlerden elde edilen veriler ışığında bağışla ilgili temel süreçlerde ikili ilişkilerin öne çıktığı, hayırseverlerin kendi çaba ve gayretleri doğrultusunda sürecin işlediği anlaşılmaktadır. Bağışların yapılmasında işlem basamaklarının belirlenip ihtiyaca göre yönlendirmelerin yapılması belirtilen bu sorunlara da çözüm getirebileceği şeklinde yorumlanabilir.

4.2. Eğitim Kurumlarına Bağış Yapan Hayırseverlerin Yaptıkları Bağışlara İlişkin Gerekçe ve Beklentileri

Bu alt amaç ile hayırseverlerin eğitim alanına bağışta bulunmalarının nedeninin ortaya çıkarılması ve bağışlarla ilgili gerekçe ve beklentilerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Bir faaliyetinin nedenini anlamak onu nasıl devam edileceğine de ışık tutacağı düşünülmüştür. Bununla ilgili kurum müdürleri ve hayırseverler farklı motivasyon kaynaklarına işaret etmişlerdir. Bununla ilgili görüşler Tablo 4.2.’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Hayırseverlerin yaptıkları bağışlara ilişkin gerekçe ve beklentileri ile ilgili görüşler

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Milli Ve Manevi Duygular	KM1, KM5, KM7	3
Dini Gerekçeler	H-02, H-03, H-04, H-05, KM6	5
Prestij, Reklam ve Vergi Muafiyeti	H-01, KM2, KM3, KM4	4

Görüşler incelendiğinde 3 kurum müdürünün hayırseverlerin bağış yapma nedenlerinin milli ve manevi duygulardan kaynaklandığını, 4 hayırsever ve 1 kurum müdürü dini gerekçelerden kaynaklandığını, 3 kurum müdürü ve 1 hayırseverde prestij

kazanmak, reklam yapma ya da vergi muafiyeti isteğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Kurum müdürlerinden manevi ve milli değerlerden kaynaklı bağış yapıldığına dair görüşler aşağıda sunulmuştur.

“Başkalarının ihtiyaçlarını gidermek ya da vatana millete bağlılığı olan da bağışlar. Yani inandığı değerlerin devamını istiyor.”(KM-1)

Zekât, sadaka gibi dini görevlerinin yerinde getirmek için bağış yapıldığı yönünde görüş bildiren KM6 şunları dile getirmiştir;

“Kişi farklı duygularla yardım yapar ama memleketimizde Allah rızası için, zekât ve sadaka olarak yardımlar geliyor.”(KM-6)

Kurum müdürlerinin görüşleri ile benzerlik gösteren hayırsever görüşleri de bulunmaktadır. Hayırseverler de dini duygularla bağış yapıldığını belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şöyledir:

“Allah’ın rızasını kazanmak için okul yaptırarak. En büyük hayrın okul yaptırmak olduğunu düşünüyoruz. Okul yaptırmaya kararını alırken içimiz rahatı çünkü en büyük hayır bizce çocuk okutmak, çocuklar okutmaktır. Vatana, millete bilgili, iyi yetişmiş gençlerin olması onların başarıları için eğitime katkı sağlamak, için okul yaptırarak. Eğitime bağış yaparak vatanımızın milletimizin geleceğine de katkı sağlıyoruz. Bu yüzden bu alanları tercih ederiz. Çocuk okutmak sevaptır. En büyük hayırdır.”(H-02)

“Eğitim hepimizin, çok çocuk okuttuk, okul yaptırarak. Bunlar bizim geleceğimiz olunca Allah rızası için ne varsa elimizden elen yapmaya çalıştık. Eğitime 100 de 100 Destek Kampanyası vardı. Okul yaptırarak, bir de cami yaptırarak. Allah rızası için, gücümüz yettiğince her zaman varız. Okul dediler okul yaptırarak.”(H-03)

Bazı katılımcılar stratejik hayırseverliğe dikkat çekerek şirketlerin hayırseverlik faaliyetlerinden bahsetmişlerdir;

“Şirketler, fabrikalar sosyal sorumluluk projeleri bağlamında, prestij elde etmek ve reklam yapmak amacıyla okullara bağış yaparlar ve onlar da vergi muafiyetinden yararlanırlar.”(KM-3)

Kurum müdürleri ayrıca prestij kazanmak ve okullardaki görünürlüklerini arttırmak amacıyla bağış yapan hayırseverlerin varlığına da dikkat çekmişlerdir.

“Çocuğunun okuduğu okulun eğitim ortamlarının iyileştirilmesi yoluyla okul başarısını arttırmak isteyenler o okula bağış yapıyor. Bu durumları çok gördük okullarda. Ya da veli çocuğunun okuduğu okulda daha fazla söz hakkına sahip olmak ve çocuğu üzerinden okula yönelik sahiplenme duygusunu taşıdığından okula bağış yapıyor.”(KM-2)

KM2’nin görüşlerinden hareketle hayırsever bağışlarının kişinin toplum üzerinde daha fazla söz sahibi olmak özellikle okullarda prestij elde etmek istemesi noktasında oldukça önemli olduğu söylenebilir. Bağış modelleri arasında normatif sosyal etki olarak

adlandırılan bu modelde kişiler, toplumda söz sahibi olmak için bağış yapma eğilimindedirler.

Ayrıca rekabet düşüncesi de bağış yapmaya yönlendiren motivasyonlar arasındadır;

“Az önce de anlattım. Mal mülk var çok şükür. Satalım dedik yengenle. Sonra vazgeçtik. Ama vali geldi Katırcı yaptırdı dedi. O yaptırdı biz yaptırılmaz mıyız dedik. Sonra Vali geldi. Hemen başlayalım dedi. Biz de bağışladık, eczanesi, okulu ne varsa yaptırılalım dedik. Rabbim kabul etsin işallah.” (H-01)

“Diğer yardım eden kişilerden etkilenerек yardım edenler de var. Onları da unutmamak gerekir. Filanca yaptırmış ben de karşısına yaptıracağım okulu diyor vatandaşı ikna edemiyorsun.” (KM-4)

Bu görüşlerin dışında eğitim kurumlarına yapılan bağışlarla ilgili herhangi bir beklenti içinde olmayan hayırseverlerin olduğu da görülmüştür. Bununla ilgili H-04 ile yapılan görüşme sonucu eğitim kurumlarına bağışta herhangi bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir.

“Biz bağışı kamu yararına olsun, Allah rızası olsun diye yapıyoruz. Tabela asılsın, ismim çıksın istemiyorum. Geçen okul müdürüne de söyledim, isimlerimi kaldırın dedim. Onlara ihtiyaç yok, kimsenin bilmesine gerek yok. Çocuklara da diyorum. Okul isimlerimizi değiştirttirin diyorum.” (H-04)

Tüm gruptaki üyeler yardım eden kişilerin motivasyon kaynaklarında etkili olan faktörlerin dini ve milli ve manevi duygular olarak gruplandığı görülmüştür. Bu alt amaç doğrultusunda kurum müdürleri ve hayırsever bağışları incelendiğinde hayırseverleri eğitim kurumlarına bağış yapmaya teşvik etmek için farklı yolların olabileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Kurum müdürleri ve hayırseverlerden elde edilen bu görüşler farklı kodlar altında toplanmış ve Tablo 4.3.’te görselleştirilmiştir.

Tablo 4.3. Hayırseverleri bağış yapmaya teşvik etmenin yolları

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Üst Makamların Teşviki	H-01,H-02, H-03, KM1	4
Kampanya	H-03,KM2,KM4	3
Güçlü İletişim Kanalları	H-04,H-05,KM3	3
İhtiyaçların Paylaşılması	KM4	1
Hayırseverlere Taltif Ve Takdir Sisteminin Geliştirilmesi	KM5,KM6	2
Yasal Ve Sistematiк Düzenlemeler	KM2, KM4,KM6,KM7	4

Tablo 4.3 incelendiğinde hayırseverleri eğitim kurumlarına bağış yapmaya teşvik etmenin üst makamların teşviki ile arttırılacağı görüşü öne çıkmaktadır. H-01, H-02, H-03 ve KM1 üst makamların teşvikinin önemi üzerinde durmuşlardır. Bu görüşlerden H-02'nin düşünceleri aşağıda belirtilmiştir.

“Devlet büyükleri eğitime katkı sağlayacak, okul yaptıracak, yaptırmaya yardım edecek kişileri ziyaret etmeli, teşvik etmeli kolaylık sağlamalı. Bunun duyurulması da oldukça önemli. Devlet büyüklerimizin teşviki çok önemli. Onlar bu işe dahil olmalı. Başka türlü olmaz.” (H-02)

Vali, kaymakam, il milli eğitim müdürü gibi üst makamların hayırseverlerle olan güçlü iletişimleri sayesinde bağışlara teşvikin arttacağı bu sayede toplum ve okullar arasında bağların kurulabileceği yorumunu yapmak mümkündür.

Bu bulgunun yanında ihtiyaçların paylaşılması, kampanyalar düzenlenmesi kişileri teşvik etme yolları arasında sayılmıştır.

“Hayırseverlerin desteğinin sağlanması için il düzeyinde ihtiyaç analizi yapılarak yardımlaşma müracaatının ve koordinasyonun il düzeyinde kurulacak komisyon marifetiyle yürütülmesi bence isabetli olacaktır.”(KM4)

“Ekipler kurularak saha çalışması yapılmalı, ziyaretler yapılmalı, kampanyalar başlatılmalı. Bu işler hep böyle yürütüldü.”(KM2)

2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan “Eğitime %100 Destek Kampanyası”nda olduğu gibi yurt genelinde bir kampanyanın başlatılması noktasında katılımcılar görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların bu şekilde görüş bildirmeleri, onları bu kampanyanın başlatıldığı yıllarda bağış alan ya da bağış yapan kişilerden seçilmesi ve onların bu kampanyanın etkilerini hala hissediyor olmaları şeklinde yorumlanabilir.

Bu görüşten farklı olarak ortaya çıkan bir diğer görüş ise güçlü iletişim kanallarının önemi ile ilgilidir. Katılımcılar, okul müdürü, öğretmen vb. kişilerin iletişim kanallarını etkili kullanarak hayırseverleri teşvik edebilecekleri görüşünü de dile getirmişlerdir. Bu görüşler ilgili H-05'in düşünceleri aşağıda belirtilmiştir.

“Bu konularda insanlarla konuşmak iletişim kurmak gerekmektedir. Bu konuda okullarda eğitim alan çalışan öğretmenler olabilir. İletişime geçmeleri, vesile olmaları, aracı olmaları lazım. Ben okul müdürü olsam öğretmenleri bu konuda bilgilendirip organize ederim. Hayırseverlerle iletişime geçmeleri için teşvik ederim. Bu sayede okul ihtiyaçları için hayırseverlerle iletişime geçmiş olurum.” (H-05)

Bu görüşlere ek olarak hayırseverlere yönelik yapılacak taltif ve takdir ile ilgili düzenlemelerin onları teşvik noktasında harekete geçireceğini belirten kurum müdürlerinin görüşleri de bulunmaktadır. KM5'in bu yönde dile getirdikleri şöyledir;

“Hayırseverlere vergi indirimi, yeşil pasaport verilmesi, VİP hizmeti, devlet ihalelerinde artı puan, belli bir miktarın üzerindeki destek karşılığında devlet hizmet madalyası gibi maddi teşviklerin verilmesi onları teşvik edecektir. Vatandaş böylece daha istekli olur. Yıllarca örneklerini gördük. Bizim için küçük gibi görünüyor ama insanların hoşuna gidebilir.”(KM5)

Elde edilen bu görüşler hayırseverleri eğitim kurumlarına bağış yapmada kullanılabilecek teşvik mekanizmaları olarak sayılabilmektedir. Alanyazında da belirtildiği üzere insanları bağış yapmada teşvik edecek farklı motivasyon kaynakları bulunmaktadır. Bu motivasyon kaynaklarının değişmesinde hayırseverlerin karakteristik özelliklerinin yanında bulundukları sosyo-ekonomik durumlarının da önemli bir yeri olduğu yorumu yapılabilir. Tüm bunlar ışığında oluşturulacak programların sadece mevcut hayırseverleri değil potansiyel hayırseverleri de teşvik edeceği ve bu sayede bağışların sürdürülmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

4.3.Eğitim Kurumlarına Bağış Yapma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler

Bu tema altında elde edilen veriler eğitim kurumlarında bağışı alma ve bağış yapma süreci olmak üzere iki farklı bakış açısı ile incelenmiştir. Kurum müdürleri açısından yardımların alınması ya da hayata geçirilmesi süreci ve buradaki engeller ve çözüm önerileri incelenmiştir. Diğer yandan hayırseverlerin ise bağış yapma sürecinde karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Elde edilen veriler sonrasında karşılaşılan güçlükler mevzuattaki sorunlar ve sistematik aksiyonların olmayışı olarak gruplanmıştır. Ancak eğitim kurumlarına bağışta herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirten katılımcılar da olmuştur. Elde edilen veriler Tablo 4.4’te özetlenmiştir.

Tablo 4.4. *Bağış sürecinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili katılımcıların görüşleri*

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Mevzuattaki Eksiklikler	KM1, KM4, KM5, H-03, KM6, KM2, H-01, H-02	8
Bağış Sistemi Eksikliği	KM7, KM3	2
Olumlu Görüşler	H-04, H-05	2

Bağış yapma sürecinde karşılaşılan sorunlar arasında 5 kurum müdürü ve 3 hayırsever mevzuatta bir takım eksikliklerin olduğunu, bu süreçle ilgili işlem basamaklarının olmayışından dolayı sürecin kişisel gayretlerle yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Kurum müdürlerinin ve hayırseverlerin bu konu ile ilgili görüşlerine

aşağıda yer verilmiştir. Her iki katılımcı grubun görüşlerinde benzerlik olduğu gözlemlenmiştir.

“Mevzuat yetersizdir. Bu yüzden işler yürümektedir.”(KM1)

“Nakdi yardımların aktarılabilmesi için il-ilçe müdürlüklerine ve Milli Eğitim Bakanlığına ait bir hesabın bulunmaması.”(KM4)

“İş gücü olarak yapılan yardımlarda işverenler çalışanların iş yeri adresi konusunda SGK ile sorunlar yaşamaktadır. Bu konuda gerekli yasal mevzuatların güncellenmesi gerekir.”(KM6)

“...çok karşılaştık. Belediye sit alanı ilan ediyor. Burayı yapamazsın diyor. Bunlar resmi yer sayılır. Neden belediye bunu yapıyor. Çözümü belediyede okul için bunun muaf olması lazım. Mesela ben okulu 3 kat çıkaracaktım. 3 kat çıkmasına izin vermediler. Halbuki bir kat daha çıksa ne güzel olur. Vatana eğitime. imar müdürlüğüne çıktım. Çok uğraştım. Ben kamu için yaptım. Şu alanda başka okul yok. Hep kamu için yaptım bunları.”(H-01)

“Saymakla bitmez. Bürokrasi engeller, bağış yapıyorsunuz bir sürü sorunla karşılaşıyorsunuz. Belediyeden ruhsatı, müteahhiti, hepsiyle tek tek uğraş, hangi biriyle uğraşacağımızı şaşırtıyoruz. Artık valilik mi belediye mi bu işleri bir düzene koymalı, vatandaşın işini kolaylaştırmalı.” (H-02)

“1971’den beri ben işin içindeyim. Okul binaları depreme dayanıklı olsun diye 130 ton demir kullandım. Standartlara uyun kullandım. Buna rağmen okul yerine izin vermediler. Beni küstürdüler. Bir gram itibarım olmadı. Belediye sattı arsayı yine de ruhsat alamadım. 6 ay geçti. Belediye iş yapmadı. Eskiden daha kötüydü. Memura iş yaptırmak eskiden daha zordu. 16 derslik yaptırıldı. 1172 talebe okutulacak diyor. Bu sayıda öğrenciye 4500 metrekaare okul bahçesi mi olur. Olmaz. Bunları düşünen Milli Eğitim ve ya valilik olmalı. Planını projesini ona göre çizmeli. Yoksa eğitim öğretim verimli olmaz.” (H-03)

Bu görüşlere ek olarak 2 kurum müdürü sadece mevzuattaki yetersizliklerden değil bu sürecin sistemleştirilmesi gerektiği ve bir sistem üzerinden yürütülmesi gerektiği düşüncesini dile getirmişlerdir.

“Birimler olmadığı için işler kişisel gayretlerle yürümektedir. İlgili olanlar yürütmekte diğerleri ise ilgilenmez. Bundan dolayı devamlılık yok.”(KM7)

“Yardımların toplanması ile ilgili ihtiyacı karşılayacak bir sistem bulunmamaktadır. Sistem kurulursa her şey düzene biner. Herkes ne yapacağını bilir.”(KM3)

KM3 ve KM7’nin görüşlerinden yola çıkarak bir bağış sistemi kurulması gerektiği ve bağışların böylece daha etkin kullanılabileceği yorumu yapılabilir. İşlem basamaklarının olmayışı bağışların aktarılmasını güçleştirmektedir. Kurulacak sistemle bağışı alan kurum müdürü ihtiyaç alanlarına bağışları yönlendirebilir. Bunun yanı sıra

oluşacak sistem sayesinde hayırsever de kimlerle iletişime geçeceğini ve ne gibi ihtiyaçların olduğu bilerek yardımda bulunabilir.

Görüldüğü üzere kurum müdürleri özellikle hayırsever bağışlarının alınmasında yasal mevzuatın ve sistemin olmamasını en büyük güçlük olarak görmekte-dirler.

Tüm bu görüşlerin aksine eğitim kurumlarına bağış sürecinde herhangi bir güçlükle karşılaşmadıklarını belirten hayırseverler de olmuştur. Bu hayırseverlerden H-04 ve H-05'in görüşleri şöyledir;

“Bağışta biz bir sorunla karşılaşmadık. Yollarımız hep açıldı. Biz inşaatçı olunca prosedürü bilince, yapınca hiçbir sorun olmadı.” (H-04)

“Bugüne kadar sağ olsunlar herhangi bir sorunla karşılaşmadık. Çok şükür verdiklerimiz karşı tarafa ulaştı.”(H-05)

Diğer kurum müdürleri ve hayırseverlerden farklı olarak H-04 ve H-05 olumlu görüş bildirmesinin nedeninin etkili iletişim olduğu yorumu yapılabilir. “*Hayırseverleri bağış yapmaya teşvik*” alt amacında da belirtildiği üzere ikili ilişkiler ve etkili iletişimin bu süreci hem kolaylaştırdığı hem de hayırseverleri teşvik ettiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

4.4. Eğitim Kurumlarına Bağış Yapma Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler ile İlgili Çözüm Önerileri

Eğitim kurumlarında bağışı alma ve bağış yapma sürecinde karşılaşılan sorunlar iki farklı perspektiften incelenmiştir. Bu sayede karşılıklı olarak süreci kolaylaştırma yönünde daha gerçekçi çözüm önerileri sunulacağı düşünülmüştür. Yapılan görüşmelerden çözümle ilgili 3 farklı kod elde edilmiştir. Bu kodlar sırasıyla hayırseverlik biriminin kurulması, yasal denetimler ve bağışlarla ilgili söylemlerin yaygınlaştırılmasıdır. Ancak bu kodlar incelendiğinde hayırseverlik ile ilgili bir birim kurulmasında yoğunluk kazandığı görülmektedir. Yasal denetimlerin artırılması ve bağışların çoğalması için hayırseverliğin özendirilmesi için söylemlerin yaygınlaştırılması ise elde edilen diğer kodlardır. Görüşmeler esnasında elde edilen veriler Tablo 4.5’te sunulmuştur.

Tablo 4.5. *Bağış sürecinde karşılaşılan sorunlarla ilgili çözüm önerileri*

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Hayırseverlik Biriminin Kurulması	KM1, KM3, KM4, H-04, H-02, H-03, H-05	8
Yasal Denetimler	KM2, KM6, H-01	3
Bağışlarla İlgili Söylemlerin Yaygınlaştırılması	KM5, KM7	1

Kurum müdürlerinden ve hayırseverlerden 8 katılımcı kurulacak birimin eēitim kurumlarına yapılan baēıřlarda yaşanılan sorunlara yönelik bir çözüm olabileceēi görüşünü belirtmişlerdir. Kurulacak birim ile sürecin daha profesyonel hale getirileceēini ve yaşanılan sorunların daha kolay ařılabileceēini paylaşmışlardır.

“Aslında yapılacak gayet basit. MEB’in koordinatrlēnde illerde bu işleri yürütecek birimlerin oluşturulmalı. Ardından konu ile ilgili merkez teşkilatında bir yazılım kurulmalı.”(KM1)

“Hayırseverlerin yapacakları nakdi ve ayni yardımlarının istedikleri okulda kullanılmasını saēlayacak şekilde bir yapının oluşturulması.”(KM3)

“Yapılacak baēıřların koordinasyonu amacıyla, vakıf, dernek veya bakanlıkta bir birim oluşturulması.”(KM4)

“Bu takip işine valilikten birileri katılmalı. İl milli eēitim mdrlēnden ziyade bu işi valilik yürütmeli. Bir sistem birim kurulabilir. Böylece düzenli olur.” (H-04)

“Artık valilik mi belediye mi bu işleri bir düzene koymalı, vatandaşın işini kolaylaştırmalı. Devlet ve Eēitim yardım kurumları, ehil insanların denetim yapmalı, şeffaf olmalı, baēıř yapanlara zorluk ıkartılmamalı.” (H-02)

“İlla bir kişi neden yaptırıyor. Neden bir kişinin üzerine yükleniyor. Bir kişi üzerine ykleneceēine paylaşılsın. Vali aēırsın üç beş kişiyi. Okul mu yaptırılacak. Blştrsn. Bu kadar basit aslında.” (H-03)

Görüşmelerde kurum müdürlerinden KM6 ve KM2, hayırseverlerden H-01 ise yapılan baēıřlardaki denetimlere dikkat çekmişler ve denetimlerin olması ya da artmasının baēıřlarda yaşanan bir takım sorunları giderebileceēini söylemişlerdir.

“zellikle imar ve arsa – ruhsat problemlerinin çözüm noktasında yaşanacak problemlerin giderilmesi konusunda gerekli yasal düzenlemelerin yanında denetimlerin yapılması gerekir. Yapılacak olan ayni yardımlara ait alımlarda hayırsevere bu mallara ait KDV muafiyet saēlanabilir.”(H-01)

“TEFBİS sistemi üzerinden okullara yapılan yardımlar izlenmeli ve denetimi yapılmalı ihtiyaç fazlası olan okullardan ihtiyacı olan okullara kaynak aktarımı yapılmalı.”(KM2)

“Okul aile birliēi ynetmeliēinde düzenleme yapılmalı bence. Eēitime katkı için veli desteēinin alınması yönünde gerekli yasal düzenlenmenin ve denetimlerin yapılması şart.”(KM6)

zm nerisi olarak sunulan farklı bir görüşte KM7 ve KM5’ten gelmiştir. Kurum müdürleri baēıřlarla ilgili olumlu söylemlerin paylaşılarak mevcut algının

değiştirilmesini ayrıca bağışların sosyal faaliyet vb.'lere de yönlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Bağış yapma gücü olan velilerin gönüllü olarak yapacakları yardımların önüne açacak söylemler paylaşılmalıdır.”(KM7)

“Hayırseverlik yardımlarını sadece bina ve donatım malzemesi olarak görmek yerine proje bazlı (gerek eğitimcilerin eğitimi gerekse öğrencilerle birlikte yapılacak eğitim faaliyetleri vb.) faaliyetlerin de hayırseverlik olarak görülmesi noktasında mevcut algının değiştirilmeli.”(KM5)

Bağış sürecinde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri başlığı altında incelenen bu temada hem kurum müdürlerinden hem de hayırseverlerden farklı öneriler gelmesine rağmen yoğunluk kazanan önerinin hayırseverlik birimi kurulması yönünde olduğu söylenebilir. Kurulacak olan birim sayesinde toplanan bağışların denetimi, takibi ve rasyonel kullanımı açısından da kolaylık sağlayacağı yorumu yapılabilir.

4.5. Eğitim Kurumlarına Yapılan Bağışların Takibi ve Denetimi ile İlgili Görüşler

Bu alt amaçta yapılan yardımların takibi ve denetimi konusunda birtakım farklı fikirler ortaya çıkmıştır. Genel olarak yapılan açıklamalara bakıldığında takibin ve denetimin yapılması için bir komisyon kurulması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak elde edilen kodlar iki alanda yoğunlaşmaktadır. İnceleme sonucunda komisyona hayırseverlerin aktif olarak katılmaları ya da sadece komisyon sonuçlarının hayırseverlere bildirilmesi konusunda iki farklı görüş ortaya çıktığı görülmektedir. Sadece 1 kurum müdürü hayırseverlerin de kurulacak komisyona katılması gerektiğini diğer 11 katılımcı ise sadece bilgilendirilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bununla ilgili bilgiler Tablo 4.6’da belirtilmiştir.

Tablo 4.6. *Bağışların takibi ve denetimi ile ilgili görüşler*

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Hayırseverler Ve Resmi Kurumlardan Oluşan Ortak Komisyon	KM3	1
Sadece Resmi Kurumlardan Oluşan Bilgilendirme İçerikli Komisyon	KM1,KM2, KM4, KM5, KM6, KM7, H-01, H-02, H-03, H-04, H-05	11

Eğitim kurumuna bağış yapan hayırseverlerden ve resmi kurumlardan oluşan ortak bir komisyon kurulması gerektiğini belirten KM3’ün düşünceleri şöyledir;

“Denetimi kim yapacak. Vatandaş mı yoksa Bakanlık mı? Kesin çizgilerle ayırmak sorunlara neden olabilir. Örneğin denetimi hayırsever tarafından tek yönlü yapılırsa hayırseverin okul yönetiminde yetkinliği artabilir. Bu sebepten çift taraflı olmalı.”(KM3)

KM3 oluşturulacak komisyon sayesinde bağışların denetiminin sadece hayırsevire bırakılmaması gerektiğini bu sayede sürecin paylaştırılması gerektiğini belirtmiştir.

Hayırseverleri bilgilendirmeye yönelik oluşturulacak komisyonda ise sadece valilik, kaymakamlık, il milli eğitim müdürlüğü vb. yetkililerden oluşan komisyonun daha işlevsel olacağına dair görüş bildiren kurum müdürleri ve hayırseverlerin görüşlerinden örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Nakdi yardımların denetlenmesi komisyonlar aracılığı ile olmalı ve hayırseverler sürekli bilgilendirilmeli. Ürün ve hizmetin amaç doğrultusunda kullanıldığı hayırseverlere çeşitli yollarla görsel vb. gösterilmeli, anlatılmalı, internet sitesi vb her türlü iletişim aracılığı ile kamuoyu ile paylaşılmalı, geri bildirimler verilmeli.”(KM2)

“Hayırsever denetimi yaparsa yönetim ona geçer. Hayırsever okulu yaptırınca müdürü beğenmedim değişsin diyor mesela. Sürecin her aşamasında kişi kimle muhatap olduğunu bilmeli ve bunun devlet olduğunu algılamalı.”(KM4)

“Verdiğim parayla atölye kuruldu mu bakacak vatandaş. Kamu denetimi ise kamu tarafından yapılmalı hayırsever bilgilendirilmeli.”(KM6)

“Okul, bina vb. yardımların inşaat aşamasında hayırseverlere bilgi verilmeli. Görseller oluşturulabilir.”(KM7)

“Devlet ve eğitim yardım kurumları, ehil insanlar denetim yapmalı, şeffaf olmalı, bağış yapanlara zorluk çıkartılmamalı. Hayırsever her işe koşamaz, ama hayır yerini bulunca bilgi gönderilebilir. Ama bunu ehil kişiler güvenilir kişiler yapmalı ki bizim de içimiz rahat olsun. Sevabını Rabbim nasip etsin.” (H-02)

“Makbuzlar, dernek kontrolü altında imza karşılığında faturalar olabilir. Bunlarla birlikte hayır sahibi bilgilendirilir. Bu takip işine valilikten birileri katılmalı. İl milli eğitim müdürlüğünden ziyade bu işi valilik yürütmeli. Bir sistem kurulabilir. Böylece düzenli olur.” (H-04)

“...ben sabah kalkıp kendim bakarım. Ama çok yoruldum. Belediye Başkanı, Milletvekili hayırlı olsun dese, kalkıp benimle gezse bunlar iyi olurdu. Ama herşeyin denetlemesini ben yaptım şimdiye kadar. Çok yoruldum ama.” (H-01)

“Bağış yapan bunu nasıl takip etsin. Yoksa Show yaparlar. Onun için bunun takibi denetimi olmaz. Mesela cami yaptırdım. İnşaatı iki asansör çalındı. Şimdi kim bunun suçlusu. Nasıl denetleyeceksin. Bu kamu yararı zaten. Kamu kurumunun kendisi yapsın. Ben bilmem. Vaktim de yok. En son açılış falan o zaman görürüz zaten.”(H-03)

Sadece resmi kurumlardan oluşan bilgilendirme içerikli komisyon kodu altında verilen görüşlerin yoğunluk kazanmasının hayırseverler açısından iş yükünün azaltılması yönünden daha işlevsel olduğu sonucu çıkartılabilir. Özellikle büyük ölçekte bağış yapan iş adamı hayırseverler açısından bu tür komisyonlar oluşturulmasının ve komisyon raporlarının hayırseverlere bildirilmesinin bağışların sürdürülebilirliği açısından da daha etkili olacağı ve hayırseverler açısından iş yükünü azaltacağı şeklinde yorumlamak mümkündür.

4.6. Eğitim Kurumlarına Yapılan Bağışların Sürdürülebilirliği ile İlgili Görüşler

Veri toplama sürecinde eğitim alanına yapılan bağışların sürdürülebilir olması için teşvik mekanizmaların neler olabileceği üzerinde durulmuştur. Kurum müdürleri ve hayırseverler her okulun ihtiyaç listesinin oluşturulmasını ve tüm sürecin şeffaf olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında 4 farklı kod elde edilmiştir. Kodlar incelendiğinde kurum müdürlerinin ve hayırseverlerin görüşlerinin pek çok noktada örtüştüğü görülürken sadece KM6 farklı bir görüş belirtmiştir. Görüşlerle ilgili bilgiler Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. *Bağışların sürdürülebilirliğine ilişkin kodlar*

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Kampanya Desteği	KM5, KM7, H-03, H-04	4
Motivasyon Araçlarının İşe Koşulması	KM2, KM4, H-01	3
Farklı Kişi Ve Kurumların Desteği	KM6	1
Sistemin Oluşturulması	KM1, KM3, H-05, H-02	4

Bağışların devamlılığı konusunda 2 kurum müdürü ve 2 hayırsever kampanya ile yurt genelinde bir çalışmanın başlatılması görüşünü vurgulamışlardır. Bu görüşler aşağıda verilmiştir.

“Devlet eliyle Bakanlık düzeyinde bir kampanya düzenlenmeli ve kampanyanın gerçekleştirilmesinde ulusal medya kuruluşlarının desteği alınmalı. Tüm ulusun duyacağı bir kampanya ile bu sürece başlanabilir. Eğer ki bir kampanya olacaksa TRT örneğinde olduğu gibi MEB TV de olmalı ki bu işler buralarda yayımlansın.”(KM7)

“Ülke genelinde duyurulacaksa eğer kampanya ile Cumhurbaşkanlığınca her yıl hayırseverlerin buluşabileceği toplantılar yapılabilir ya da her yıl yerel düzeyde hayırseverlerin buluşabileceği toplantılar olabilir. Kısaca bu kişiler hatırlandığını hissetsin. İşimiz bitti gibi bir izlenim olmasın. Hepsinden öte hayırseverlerin devlet tarafından takip

edilmesi, hayırseverlerin bağış yaparken yaşadığı sıkıntılarında yardımcı olunması o kadar önemli ki.”(KM5)

“Kampanyalar yapılsın. İnsanları kampanya ile çağırınsınlar. Tabi bu büyük kampanyalar olacak. Devlet büyükleri hadi diyecek vatandaş koşacak. Bu kadar basit. Planını projesini çizen müdür, ihtiyacı olan müdür gelip istemeli. Herşey devletten beklenmemeli. Kamu için yapılıyor bunlar. Bu işler böyle.” (H- 03)

“Bu işin reklamı olmalı, duyurulmalı kampanyalarla. İnsanlar ikna edilmeli. Farklı şeyler düşünülebilir. Ben müdür olsam hayırseveri bırakmam ikna eder, alırım. Gelip gittiler öğretmenlerle bizim de zaten öyle bir düşüncemiz vardı zaten ve iş ortaya çıktı.” (H-04)

Kurum müdürlerinden KM2 taltif ve takdir sistemleri ile hayırseverleri motive etmenin gerekli olduğunu söylerken KM4 ve hayırseverlerden H-01 de bu görüşe paralel olarak farklı motivasyon kaynaklarının kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Farklı kişi ve kurumların desteği” kodu altında incelenen KM6’nın görüşü ise şu yöndedir;

“Örneğin yardım taleplerinde, Millî Eğitim Bakanlığında ziyade diğer kurum ve kişilerin desteği sağlanabilir. Örneğin Diyanet İşleri Başkanlığının MEB adına yardım talebi daha çok karşılık bulur. Biz ilimizde Müftü Beyden rica etmiştik, Eğitime 100% Destek Kampanyasında beraber çalıştık, bağışlar daha da arttı.”(KM6)

Son olarak kurum müdürlerinin ve hayırseverlerin sürdürülebilirliğe ilişkin öne çıkan görüşleri arasında bir sistemin kurulması gerekliliği öne çıkmıştır. Sistemle bahsedilen hem kurum müdürleri için hem de hayırseverler için bağış sürecindeki erişim, ihtiyaçların belirlenmesi, takip, denetim, yasal mevzuatlar, taltif-takdir vb. tüm basamakların belirli ve bir program çerçevesinde belirlenmiş olmasıdır. Bununla ilgili düşünceler şöyledir;

“...söyledim aslında bunları hayırseverlerin desteğini sağlamak için mevcut durum ve ihtiyaçlar net olarak belirlenmeli sonra yönetmelik değişiklikler yapılmalı ya da bir sistem de kurulabilir. Ama tüm harcamalarda şeffaflığının sağlanması gerekir. En son sonuç kamuoyu ile paylaşılmalı.”(KM1)

“Hayırsever okula geldiğinde ne nereye yardım edeceğini ne de yardımının nereye harcandığını biliyor ve bununla ilgili önüne pek çok yasal süreç çıkıyor. İhtiyaç olunmayan yerlere okul yapılıyor ve bunlarla ilgili örnekler çok fazla. Çünkü bağışla ilgili mekanizma bulunmamakta. Bunun sonrasında da hayırseveri hatırlayanda arayan soran da yok.Sistem kurulursa bunlar bilinir.”(KM3)

“Hayırsever vatandaşlara “Okul Dostu Sertifikası” verilmeli. Öğrenciler ile bir organizasyon düzenlenerek belirli aralıklarla bu kişilerin hatırlanması oldukça anlamlı olur. Bu rutin haline gelecek ve müdürler, üst düzey yöneticiler bu kişilerle ilişkileri güçlendirmeli. (H-02)

Bu tema altında eğitim kurumlarına yapılan bağışların sürdürülmesine yönelik farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu görüşlerin hepsinin ortak noktası ise tüm işlem basamaklarının hem kurum müdürleri açısından hem de hayırseverler açısından kolaylaştırıcı nitelikte olması gerektiğidir. Bu sayede yapılan yardımların tek seferlik bağış faaliyeti yerine hayırseverlik gibi devam eden bir sisteme oturtulabileceği düşünülebilir.

4.6.1. Eğitim kurumlarına yapılan bağışların çeşitlendirilmesi ve alternatif yardım seçenekleri

Pek çok kurumda olduğu gibi eğitim kurumlarının da ihtiyaçları gelişen teknoloji ile farklılıklar göstermektedir. Bağışların sürdürülmesi aynı zamanda farklı bağış alanlarının oluşmasını da elzem kılmaktadır. Finans kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik toplanan bağışlar okulun gelişimine yönelik farklı alanlara yönlendirilerek okulların niteliksel ve niceliksel gelişimlerine katkı sağlayabilir. Bununla ilgili katılımcıların görüşlerinden 3 farklı kod elde edilmiştir. Alternatif yardım seçeneklerine ilişkin görüşler Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Alternatif yardım seçeneklerine ilişkin katılımcıların görüşleri

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Teknolojik Alt Yapı Desteği	KM3, KM5, H-03	3
Sosyal Faaliyetler ve Entelektüel Sermaye Paylaşımı	KM4, ,KM6,H-01,H-04,H-02,H-05	6
Farklı Finans Kaynakları	KM1, KM2, KM7	3

Kurum müdürleri ve hayırseverlerin açıklamaları incelendiğinde KM3, KM5 ve H-03 alternatif yardım seçeneklerinin teknolojik alt yapılarla desteklenmesi ve bu yollarla farklılaşması gerektiği görüşünü dile getirmişlerdir. Bununla ilgili KM3’ün açıklaması şöyledir;

“SMS ve kamu spotları ile toplumun bilinçlendirilmesi sağlanmalı. Eğitimde iyi örneklerin görünürlüğü artırılmalı.”(KM3)

Yardımlarla ilgili bir diğer açıklamada KM4, KM6, H-01, H-02, H-04 ve H-05 ‘ten gelmiştir. Bu katılımcılar bağışların sadece okul, bina yardımı yapmaktan öte öğretmen, öğrenci ve okulla ilgili diğer ihtiyaçların paylaşımına yönelik olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Okul-çevre bağıını güçlendirerek sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere de bağışlar yönlendirilmeli.”(KM4)

“Vatandaşın yardım anlayışı bina ya da derslik yaptırmaktan öteye geçmiyor. Ama bazı veliler okulların temizlenmesinde de gönüllü olarak çalışıyorlar. Bu anlayışın değişmesi gerekir. Projelere, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine de bağışların alınması gerekir. Vatandaşlar bu konuda yönlendirilmeli, birebir ikna çalışmaları yapılmalı.”(KM6)

“Bana okul müdürü hep gelir. Öğretmenler selam vermeden geçmez. Bana servis bul derler, bulurum. Pikniğe götüreceğiz derler servis bulurum. Okula gider gezerim ne eksik ne fazla. Yazın bahçeyi falan hep ben sularım. Bırakmam.”(H-01)

“Öğrencilere burs verilebilir. Okulda eksik derslik varsa kütüphane varsa bunlar da yaptırılabilir. Ayrıca hayırseverler eğitime katkı yapılması için arkadaş çevresini yönlendirebilir. Teşvik eder. Maddi gücü olmayanlarda eğitime manevi destek verebilir. Gönüllü eğitime yardım kuruluşlarında çalışabilir.”(H-02)

“Ben Okul Aile Birliği başkanlığı da yapıyorum. Binanın yıpranmasından tut fakir çocuklarla ilgileniyorum. Sosyal faaliyetler de yapıyorum. Üniversitelere tanıtımlara götürüyorum. Gezilere yemeğe götürüyorum. Hiç bırakmıyoruz. Ayrıca para dışında fikir alışverişi de olabilir. Sosyal kültürel faaliyetler, öncülük, rehberlik ve danışmanlık ta olabilir. Öğrenciye örnek olabilir. İlla para olmak zorunda değil.”(H- 04)

“...Evet yapılabilir. Herkesin bir şeyi verme gücü olmayabilir. Okullarda bir şeyler düzenlenebilir. Bir aracılık yaparak bir yerlere götürülebilir. Öğrencilerin motivasyonlarının artması için faaliyetler düzenlenebilir.” (H-05)

Son olarak 3 kurum müdürü toplanan bağışların farklı finans kaynakları ile çeşitlendirilmesi gerektiğini bu sayede bağışların sayısal olarak artacağından farklı alanlara da yönlendirilebileceği görüşünü belirtmişlerdir. KM1, KM2 ve KM7’nin bu açıklamaları aşağıda verilmiştir.

“Okulların kendi gelirleri de oluşabilir. Mesela okul kantinlerine aktarılan vergi payı okula bırakılsa ya da okul alanları gibi fiziki kaynakların değerlendirilmesi için tarım, kira gibi gelir getirici alternatif kaynaklar ve elde edilen gelirlerin okullara aktarılması ile ilgili yasal düzenlemeler yapılsa çok yararlı olur. Bununla ilgili okul çatıları gibi uygun alanlarına güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji sistemleri ya da okul duvar ve panolarına reklam alsa bunlarla ilgili örnekler artırılır. Ama böylece okul kendi fonunu yaratmış olur. Gelir getirici uygulamalardan elde edilen gelirin direkt okula aktarılması için yasal düzenlemeler yapılmalı.”(KM1)

“Nakdi bağışların toplandığı “Okul Geliştirme Fonu” oluşturulmalı (Merkezi) ve okulların proje hazırlayarak bu fonlardan yararlandırılması sağlanmalı, kamunun diğer fonlarından kaynak aktarımı yapılmalı (TRT katkı payı gibi), Alternatif yardım paketleri hazırlanmalı vatandaşa farklı alternatifler sunulsun.”(KM2)

“Şimdiye kadar yardımda bulunmuş hayırseverler küstürüldü, unutuldu. Yöneticiler bu kişilerle yakın ilişkileri tekrar kurmalı bağlar kurmalı. Ayrıca potansiyel hayırseverler belirlenerek işbirliği yapılmalı. Diğer paydaşlarla işbirlikleri güçlendirilmeli.” (KM7)

Gelişen teknoloji ile eğitim kurumlarının ihtiyaç listelerinde bina, arsa, derslik vb.’nin yanı sıra öğretmenlerin mesleki gelişimi, bilgi birikiminin paylaşımı, ufuk açıcı yeni projeler için bütçe gibi ihtiyaçlarda gelmektedir. Araştırmaya katılan kurum müdürleri ve hayırseverlerin bazıları da bu noktaya dikkat çekmişlerdir. Elde edilen finans kaynaklarının bahsedilen bu alanlara aktarılması eğitimin niteliğini arttıracak şekilde yorumlanabilir.

4.6.2. Hayırseverlere erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçme

Eğitim kurumlarına bağış yapacak kişileri bulma ve bu kişilerle iletişime geçme bu faaliyetin devamlılığının sağlanması için gerekli adımlar arasında olduğu görülmüştür. Mevcut hayırseverlerin yanında ayrıca eğitime katkı sağlamaya gönüllü olan kişilerin de tespit edilip bu kişilerle iletişime geçilmesi eğitime ek finansman açısından oldukça önemlidir. Hayırseverlere erişim ve onlarla iletişime geçme ile ilgili kurum müdürleri ve hayırseverlerin görüşlerine ilişkin bu bilgiler Tablo 4.9’da görselleştirilmiştir.

Tablo 4.9. Hayırseverlere erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçme

Görüşlerden Elde Edilen Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Üst Düzey Makamlar Tarafından	H-01, H-02, H-04, KM1, KM3	5
Profesyoneller Tarafından	H-03	1
İhtiyacı Belirleyen Komisyonlar Tarafından	H-05, KM4, KM6, KM7	4
Okul Aile Birlikleri Tarafından	KM5	1
Teknolojik Alt Yapı Desteği İle (Sosyal Medya vb.)	KM2	1

Özellikle üst düzey makamlar tarafından (vali, kaymakam, milletvekili, milli eğitim müdürü vb.) hayırseverlere erişim sağlanması görüşünü 3 hayırsever ve 2 kurum müdürü olmak üzere 5 katılımcı belirtmiştir. KM1 ve H-02’nin açıklamaları şu yöndedir;

“Mülki amirlerin himayelerinde il, ilçe ve okul yöneticileri düzeyinde kurulacak komisyon ile hayırseverlerle iletişime geçilebilir. Bunun için bir program gerekli. Tüm işlemler sistemli yürütülerek yapılmalı..” (KM1)

“Devletin üst kademesi, o ilin en büyük mülki amiri, bürokratlar, sevilen sayılan insanlar olabilir. Bu kişiler aracılık yaparak iletişime geçilebilir. Az önce söyledim. O ilin en büyük

mülki amiri geçmeli. Eğitim kurumları, Yardım kurumları, Bürokrasi, gönüllü eğitim kuruluşları. Aklına ne geliyorsa.” (H-02)

“Profesyoneller tarafından” kodu altında incelenen kurum müdürleri ve hayırseverlerin görüşleri ise iletişimin daha sağlıklı ve sürdürülebilir olması için iletişim konusunda uzman ya da eğitim almış kişiler tarafından yapılmasına yöneliktir. Hayırseverlere erişim ve iletişim noktasında profesyonelliğe dikkat çekilmiştir. İletişimin ve ikna gücünün de önemini vurgulayan H-03’ün görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Şimdi insan sanatkâr olur, esnaf olamaz. Vali olur istemesini bilmez. Herkesin işi farklı. Herkesin kabiliyeti farklı. Ama isteyen insan da samimi olacak ve inandırıcı olacak. İş sonuna vardırıran adam gibi adam olacak. İş yarım bırakmayacak. Güven verecek bana. Bu işin ehli olacak. Bu kişiler çalışacak. Bunlarda hayırseverleri arayıp bulacak. İkna edecek.” (H-03)

1 hayırsever ve 3 kurum müdürü ise hayırseverlere erişim ve iletişimde öncelikle ihtiyaçların belirlenmesi daha sonra da bir komisyon kurularak program dahilinde bu kişilerle iletişime geçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. H-05 komisyon kurulması ile ilgili düşüncesini şöyle açıklamıştır;

“İletişime, bu işin içinde olan, ihtiyacın tespitinde, kurumun müdürü, öğretmeni, il milli eğitim müdürü olabilir. İhtiyaçları en iyi onlar bildiği için iletişime de onlar geçsin. Bizimle bu çevre okulların müdürleri iletişime geçerek buldular. Ayrıca muhtarda bizi tanır. Bunların vasıtası ile okul müdürleri bizimle iletişime geçti. Bunun yanında başka nasıl olur dersiniz, mahalle muhtarlarından bilgi alınabilir. Onlar çevreyi daha iyi tanır. Kimin neye ihtiyacı var, bunu kim karşılar daha iyi bilir. Bu kişiler ile iletişime daha rahat geçerler. Bu şekilde daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Yani ihtiyacı bilen, bizi bilen, neyi yapacağımızı, nasıl yardımcı olacağımızı bilenler. Okulun neye ihtiyacı varsa derdine derman olacak kişiyle direkt iletişime geçer.” (H-05)

Gelişen teknoloji ile kişilere erişim daha da kolaylaşmıştır. Bu görüşü savunan bir katılımcı hayırseverlere erişim noktasında teknolojiden faydalanılması gerektiğini özellikle sosyal medya araçlarının bu konuda aktif olarak kullanılabileceğine işaret etmiştir.

“Dünya artık küçük, her an herkes ulaşılabilir. Bu bağışlar için de geçerli. Televizyonda da bunlar yapılıyor. Ünlülere, varlıklı kişilere twitle ulaşıyorlar. Bence Sosyal medya, internet gibi açık medya kanalları kullanılmalı. Bunun için ekiplerde kurulabilir. İş bilen. Saha çalışması yapılmalı.”(KM2)

Hayırseverler görüşlerinden farklı olarak 1 kurumu müdürü okul aile birliklerinin hayırseverlerle iletişime geçmesinde aktif rol oynamaları gerektiğini vurgulamıştır.

Farklı erişim ve iletişim kanalları kullanılarak farklı kesimlerden hayırseverlere ulaşmak bu faaliyetin devamlılığına katkı sağlayacağı düşünülebilir. Tek bir kanaldan

iletişime geçmek yerine tüm iletişim kanallarının işe koşulduğu bir bağış hareketi ile etkililik ve verimlilik bağlamında yarar getireceği yorumunu yapmak mümkündür.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırmada alt amaçlar altında elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar alanyazındaki çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi ile incelenmiş bu çalışma, hayırseverlik kavramını eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek, deneme model önerisi ortaya koymayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda hem bağış alan eğitim kurumlarında çalışan müdürlerin hem de eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlerin bağış sürecinde karşılaştıkları sorunlar, çözüm önerileri, bağış yapmaya motive eden unsurlar, denetim mekanizmaları ve bu sürecin sürdürülebilirliğine ilişkin bir takım sonuçlar elde edilmiştir.

5.1.1. Hayırsever bağışlarının eğitim kurumlarındaki temel süreçleri

Kurum müdürleri ve hayırseverler eğitim örgütlerinde bağış yapma sürecini iki farklı görüşte açıklamışlardır. Hayırseverlerin talepleri ve bağışı alan kurumun talebi olarak açıklanan bu süreçte aynı zamanda ikili ilişkilerin ve etkili iletişimin oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra hayırseverlerden gelen ya da eğitim kurumlarından gelen talep ile yapılan bağışlarda süreklilikten bahsetmenin mümkün olmadığı da anlaşılmaktadır. Oysa çalışmada bu sürecin bağış gibi anlık gelişen bir eylemden ziyade hayırseverlik gibi sürdürülebilir bir eyleme dönüşmesi planlanmaktadır. Dietlin (2010) yaptığı çalışmada bağış kavramını o anlık gelişen bir eylem olarak tanımlamış, hayırseverlik kavramını ise düzenli bir eylem olarak betimlemiştir (Dietlin, 2010). Çalışmada elde edilen bu verilerden ülkemizde eğitim kurumlarına yapılan yardımların bağış niteliğinde kaldığı ancak hayırseverlik gibi sürdürülebilir bir faaliyete dönüşmesi gerektiği yorumunu yapmak mümkündür.

5.1.2. Eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlerin yaptıkları bağışlara ilişkin gerekçe ve beklentileri

Kurum müdürlerinin görüşlerine göre eğitim alanına bağış yapan hayırseverlerin motivasyon kaynaklarında dini ve milli duyguların başta geldiği bununla birlikte kişi ve kurumların reklam yapma ya da prestij elde etmek gibi faktörlerin de etkili olduğu belirtilmiştir. Hayırseverlerin ayrıca dini inanışları gereği bu ibadetlerinin gizli tutulmasını da istedikleri görülmüştür.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı'nın yaptığı araştırmada bireylerin bağış yapma nedenleri arasında % 32.5 oranla dini görevi yerine getirme ihtiyacı gelmektedir. Bunun yanında topluma karşı sorumluluk olarak milli duygular ve kişisel tatmin duygusu da bağış yapmada etkili olan motivasyon kaynakları olarak sıralanmıştır (Çarkoğlu ve Aytaç, 2016). Çarkoğlu ve Aytaç tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da bu bulguları destekler niteliktedir. Buna ek olarak Vesterlund (2006) yaptığı çalışmada bağışın ve dolayısıyla başkalarına faydalı olma ve topluma olan borcun ödenmesi duygusunun bağış yapmayı teşvik ettiğini belirtmiştir. Prince ve File (1994)'in 200 hayırseverle yaptığı araştırmada ise kişileri en çok motive eden unsurlar arasında vergi indirimi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Vergi indirimi ve bağış yaparak saygınlık kazanma insanları bağış yapmaya yönlendiren etmenler arasında sıralanmaktadır (Bekkers ve Wiepking, 2011a). Ancak elde edilen bulgularda bu görüşlerden bahsedilse de ağırlıklı olarak dini ve milli duygular etkili motivasyon araçları olarak sıralanmıştır. Bu açıdan bulguların alanyazından farklılaştığı söylenebilir. Kültürel farklılıklar, etnik köken, cinsiyet, yaş, gibi etmenlere göre hayırseverlerin motivasyon kaynaklarının da farklılaştığı bilinmektedir (Sergeant ve Shang, 2010). Araştırmanın bu açıdan farklılaşmasının sebebinin kültürel ve etnik köken farklılıklarından kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

5.1.2.1. Hayırseverleri bağış yapmaya teşvik etmenin yolları

Veri toplama sürecinde hayırseverleri eğitim alanına daha çok bağış yapmaları için teşvik mekanizmaların neler olabileceği ile ilgili ise ilk dikkat çeken nokta ihtiyaçların belirlenmesi gerektiğidir. Mevcut durum ve ihtiyaçların net olarak belirlenmesi, harcamaların şeffaflığının sağlanması ve etkili bir takdir ve taltif sisteminin kurulması daha çok hayırseveri bağış yapmaya teşvik edecek ve sistematik bir finans kaynağı oluşturmaya yardımcı olacaktır. Yapılan araştırmalar şeffaflığın hayırsever bağışlarını arttırdığını göstermektedir. Hayırseverler yaptıkları bağışlarda şeffaflığın ve güvenilirliğin sağlandığı durumlarda bağışlarının hem miktarını hem de sıklığının arttırdığını göstermektedir (Weymouth, 2017). Bunun yanında kurum ve ya kuruluş ne kadar güven veriyorsa ve hayırseverler yapılan bağışın sonucunu görüyorsa bağış miktarının da o ölçüde arttığı bilinmektedir (Konrath ve Handy, 2018). Kurulacak yeni hayırseverlik sisteminde bu etmenlerin dikkate alınması bağışların sürdürülebilir olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.1.3. Eğitim kurumlarına bağış yapma sürecinde karşılaşılan güçlükler

Kurum müdürleri ve hayırseverler eğitim kurumlarında bağış yapma sürecinde birtakım sorunlarla karşılaştığını belirtmişlerdir. Bu sorunları mevzuattaki eksiklikler ve bir sistemin olmayışı olarak tanımlamışlardır. Halbuki TÜBİTAK tarafından “Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projeleri Destekleme Programı (1007)” kapsamında “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi Projesi” (TEFBİS) geliştirilerek hayata geçirilmiştir. Proje ile il, ilçe ve okullar düzeyinde okulların kaynak türlerine göre gelir ve gider envanterleri; öğrenciye yapılan eğitim harcamaları, iller, ilçeler ve okullar bazında tespit edilerek eğitime sağlanan kaynakların etkin ve verimli kullanılması gibi bir takım hedefler belirlenmiştir (Balcı ve Öztürk, 2014). Bu portalın amaca uygun kullanılması ile eğitim kurumlarındaki ihtiyaç alanları belirlenerek daha rasyonel bağış alanlarının belirlenmesi sağlanabilir. Kurum müdürlerinin bu sistemle ilgili bir takım önyargılarının olduğu ve sistemi daha verimli kullanmalarına yönelik teşvik edilmeleri gerektiği söylenebilir. Mevcut sistemlerin işe koşulması yaşanan güçlüklerin çözümüne katkı sağlayacaktır.

5.1.4. Eğitim kurumlarına bağış yapma sürecinde karşılaşılan güçlükler ile ilgili çözüm önerileri

Eğitim kurumlarına yapılan yardımlarda birtakım güçlüklerle karşılaştığı ve bunlara yönelik birtakım çözümler getirilebileceği belirtilmiştir. Öncelikle bu sorunların en büyük kaynağının bağış toplanmasında bir sistemin bulunmaması ve bu sistemin bağlı olduğu bir birimin olmayışı olarak gösterilmektedir. Yapılan görüşmelerde bakanlık ve taşrada oluşturulacak profesyonel birimlerin okulların ihtiyaç analizlerini yaparak hayırseverlere bu ihtiyaçları duyurması çözüm önerileri arasında gösterilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Avrupa’da özellikle yükseköğretim kademesinde bağışların toplanmasına yönelik birimlerin olduğu ve hayırsever bağışlarının akademik araştırmalar yapabilmesi için oldukça önemli bir kaynak olduğu görülmüştür (Breeze, Gouwenberg, Schuyt, and Wilkinson, 2011). Araştırmada elde edilen bu görüşlerin farklı ülkelerde hâlihazırda uygulanan çözüm önerileri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Ayrıca bağışı alan kurum müdürlerinin de bağışı veren hayırseverlerinde karşılaştıkları en önemli sorunun; bu süreçle ilgili bir yasal mevzuatın ve bir birimin olmayışı olarak belirlenmiştir. Profesyoneller tarafından oluşturulacak taşra ve merkez teşkilattaki hayırseverlik birimleri ile bağışların sistemli, yasal ve etkili bir şekilde

toplanabileceği ve bu sayede hem etkililik hem verimlilik hem de sürdürülebilirlik açısından katma değer sağlanacağı düşünülmektedir.

5.1.5. Eğitim kurumlarına yapılan bağışların takibi ve denetimi ile ilgili görüşler

Eğitim kurumlarına yapılan bağışların takibi ve denetimi ile ilgili kurum müdürleri ve hayırseverlerden gelen görüşler komisyon kurulması görüşünde yoğunlaşmıştır. Ancak görüşler komisyonda hayırseverlerin yer alması ya da hayırseverleri komisyon raporu sonucu bilgilendirilmesi noktasında farklılaşmıştır. Her iki noktada da komisyon kurulmasının gerekliliği ön plana çıkmıştır. Yapılan yardımların takibi, yerine ulaşp ulaşmadığı ve denetimi bu yardımların şeffaflığını ve dolayısıyla da devamlılığını etkileyeceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar bağış sürecinde şeffaflığın ve güvenilirliğin bağışın sıklığını ve miktarını arttırdığını göstermektedir (Rourke, 2014). Oluşturulacak olan takip ve denetim komisyonların ile şeffaflık ve güvenilirliğe de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bir diğer çalışmada, eğitimde hesap verebilirliğin amacı, eğitim kurumlarında şeffaflığını arttırmak ve finans kaynaklarının etkin kullanımını sağlamaktır. Hesap verebilirlik sayesinde eğitim kurumları ile aileler ve toplum arasında saydam, açık, nitelikli ve verilere dayalı bir güven ortamı oluşacağından eğitim kurumlarına toplumun maddî ve manevî desteğinin sağlanmasıyla eğitimin kalitesinin de artacağı belirtilmiştir (Balcı, 2011). Elde edilen veriler bağışların şeffaflığını ve dolayısıyla da devamlılığına katkı sağlayacak niteliktedir.

Eğitim kurumlarına yapılan hayırsever bağışlarının denetlenmesinin bağışları nitelik ve nicelik olarak artıracaktır. Araştırmalar esnasında bu konu ile ilgili herhangi bir denetim mekanizmasının olmadığı kişisel gayretlerle denetimin yapıldığı ortaya çıkmıştır. Hâlbuki şeffaflık bağlamında incelendiğinde kurulacak birimlere bağlı denetimlerin olması bağışı alan eğitim kurumlarına da bağış sahibi hayırseverlere de birtakım kolaylıklar getirecektir. Özellikle yönetim perspektifinden bakıldığında hesap verilebilirlik ve şeffaflık kurumların en zaruri faktörleri arasındadır. Buna bağlı olarak geliştirilecek taltif ve takdir sistemi ile de birimler güçlendirilebilir.

5.1.6. Eğitim kurumlarına yapılan bağışların sürdürülebilirliği ile ilgili görüşler

Bağışların eğitim için bir finans kaynağı olarak değerlendirilebilmesini sağlayan en önemli nokta bu faaliyetin sürdürülebilir olmasıdır. Araştırma esnasında eğitim kurumlarında çalışan müdürler ve hayırseverlerden de bu konu ile ilgili veriler elde

edilmiştir. Bu tema altında elde edilen verilerde dikkat çeken bir nokta ise kampanya destekleridir. Katılımcılar yurt genelinde başlatılacak kampanyalar ile hayırseverleri hem bağış yapmaya yönlendirecek hem de sürdürülmesine katkı sağlayacağı görüşünü belirtmişlerdir. Fırlar ve Çolakoğlu (2009) yaptıkları çalışmada kurumların sürdürülebilirliğinde kampanyalara, özellikle de sosyal sorumluluk kampanyalarına dikkat çekmiş ve kampanyaların önemini vurgulamışlardır (Fırlar ve Çolakoğlu, 2009). Çalışmada elde edilen veriler bu bağlamda diğer çalışmalarla örtüşmektedir.

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer konu ise bağışlarda işlem basamaklarına ait bir sistemin olmayışıdır. Örneğin kurum müdürleri hayırseverlere yönelik taltif ve takdir sisteminin olmadığını ancak sürdürülebilirliğin sağlanması açısından bu sistemin kurulması gerektiği görüşünde fikir birliğine varmışlardır. Yerel düzeyde eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlere okul dostu sertifikasının verilmesi, hayırsever köşelerinin yeniden düzenlenmesi, protokollerde yer verilmesi ve öğrenci grupları ile belirli aralıklarla ya da özel günlerde ziyaret edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ulusal düzeyde ise devlet yöneticileri ile toplantılar, VIP hizmetleri, devlet nişanı, hizmet pasaportu gibi olanakların sunulabileceği söylenmiştir. Gerek yerel ölçekte gerekse ulusal ölçekte bu faaliyetlerin gerçekleşmesi için merkez ve taşra olmak üzere hayırseverlik birimlerinin kurulması gerektiği de vurgulanmıştır. Alanyazın incelendiğinde hayırseverliğin geniş kitlelere ulaşması ve bağışların etkililiği için bahsedilen tüm faaliyetlerin profesyonel birimlerce yapıldığı ve yurtdışında pek çok kurumun hayırsever birimleri oluşturdukları ve bunun bir meslek haline dönüştüğü görülmüştür (Smith, 2007). Bu bağlamda gerek elde edilen veriler gerekse yapılan uluslararası araştırmalar ülkemizdeki bu ihtiyacı da ortaya çıkarmaktadır.

5.1.6.1. Eğitim kurumlarına yapılan bağışların çeşitlendirilmesi ve alternatif yardım seçenekleri

Bulgulara göre hayırseverler; aynî (bina, atölye, derslik, mescit, arsa), nakdî (öğrenci bursu), iş gücü, ekipman-donanım (kitap, kırtasiye, giyim) yardımlarında bulunmaktadır. Bu bulgular ışığında Türkiye'deki hayırseverlerin eğitim alanında bağış yaparken yöneldikleri alanların daha çok fiziki alt yapı ile ilgili sorunların giderilmesine yönelik alanlar olduğu yorumu yapılabilir. Ancak eğitimin niteliğinin artırılması için alınan nakdi yardımların; okulun fiziki alt yapı ve donanımının iyileştirilmesine aktarılmasının yanında okul personelinin mesleki gelişimini sağlayacak ve öğrencilerin

akademik, sportif ve kültürel faaliyetlerini destekleyecek çalışmalara da aktarılması gerekmektedir. Avrupa Komisyonu'nun raporuna (2005) göre hayırseverlerin ve vakıfların bağışları özellikle eğitim araştırmaları için oldukça önemli bir paya sahiptir. Bunun sağlanması için eğitim kurumlarında mekanizmalar ve etkili programlar geliştirilmelidir. Özellikle Amerika'da K12 düzeyinde eğitim alanında yapılan bağışlara bakıldığında bu bağışların daha çok okul personelinin gelişimine, eğitim politikalarını geliştirmeye yönelik araştırmalara ve öğrenciler için destekleyici eğitim hizmetleri sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir (Reckhow ve Synder, 2014). Türk Eğitim Sistemi'nde de toplanan bağışların bu alanlara yönlendirilmesi ve hayırseverlerin de bu alanlara bağış yapmaya ikna edilmesi eğitim öğretimin hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

5.1.6.2. Hayırseverlere erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçme

Bu alt amaçta eğitim kurumlarına bağışlarda sürdürülebilirliğin sağlanması ve kurum müdürleri için bu sürecin kolaylaştırılması adına hayırseverlerle iletişim kurma ve onlara erişme ile ilgili görüşler elde edilmiştir. Elde edilen bulgular farklı yöntemleri işaret etmiştir. Vali, kaymakam, il milli eğitim müdürü gibi üst düzey makamlar tarafından, etkili iletişim konusunda profesyonel, uzman kişiler tarafından, komisyonlar tarafından, okul aile birlikleri tarafından ve SMS, sosyal medya araçları gibi teknolojik alt yapı destekleri ile erişimin sağlanması ve hayırseverlerle iletişime geçilmesi gerektiği bulgular arasındadır. Elde edilen tüm bulgular göstermektedir ki etkili iletişim hayırseverleri ikna sürecinde ve sürecin devamında önemli rol oynamaktadır.

5.2. Öneriler

Bu alt başlıkta öneriler; genel öneriler, araştırmacılara yönelik öneriler ve politika yapıcılara yönelik öneriler olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

5.2.1. Genel öneriler

- Hayırseverliği eğitimin yönetsel ve örgütsel süreçlerinde değerlendirerek bir deneme modeli oluşturmayı amaç edinen bu çalışmada, oluşturulacak deneme modeli test edilerek, modelin güçlü ve zayıf yanları belirlenmelidir.
- Eğitim kurumlarına yapılan bağışın tüm süreçlerinde tüm eğitim paydaşları işbirliği içinde çalışmalıdırlar.

5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Nitel araştırma yönteminin yanı sıra nicel araştırma yönteminden de yararlanılarak araştırmanın verileri zenginleştirilmelidir.
- Araştırmada sosyo- ekonomik düzeyi yüksek iki ilde yaşayan hayırseverlere yer verilmiştir. Farklı sosyo- ekonomik düzeyde yaşayan illerdeki hayırseverler de araştırmaya dahil edilerek araştırmaya katkı sağlanmalıdır.
- Araştırmada çalışma grubu olarak kurum müdürleri ve hayırseverlerin yanında öğretmenlerle de görüşmeler yapılmalıdır.
- 7 kurum müdürü ve 5 hayırseverden oluşan çalışma grubu genişletilerek elde edilecek farklı görüşlerle araştırmaya katkı sağlanmalıdır.
- Araştırmada K12 düzeyindeki eğitim kurumlarına yapılan bağışlar incelenmiştir. Yükseköğretim kurumlarına yapılan bağışlarda araştırmaya dahil edilerek bütüncül bir yaklaşım sergilenmelidir.

5.2.3. Politika yapıcılara yönelik öneriler

- Eğitime bağışların etkililiğini arttırmak için farklı kurumlarla işbirliği içinde çalışılmalıdır.
- Yatırımların planlamasında Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinden hayırseverlere seçenek sunularak okul gelişim planıyla uyumlu okul bütçesinin oluşturulması sağlanmalıdır.
- Cumhurbaşkanlığı ve/ya Milli Eğitim Bakanlığı önderliğinde; 2003-2018 yıllarında büyük ölçekte bağış yapan kurum, kuruluş ve hayırseverlerin katılacağı tanıtım toplantısı ile yeni bir eğitime bağış kampanyası başlatılmalıdır.
- Hayırseverlik web sayfası oluşturulmalı ve bu sayfanın yönlendirdiği bağış SMS hattı oluşturulmalıdır.
- Okullarda hayırseverlerin tanıtıldığı “hayırsever köşeleri” görülebilir şekilde ve anlamına uygun olarak tekrar düzenlenmelidir.
- Hayırseverler “Okul Dostu Sertifikası” vb. ile ödüllendirilmelidir.
- Bağışların planlamasıyla ilgili komisyonlar oluşturulmalıdır.
- Yöneticilere; hayırseverlerle iletişim, farkındalık geliştirme ve bilinçlendirmeye yönelik hizmet içi eğitimler sunulmalı, okul müdürleri aracılığı ile tüm eğitim personeli bu konuda bilinçlendirilmelidir.

5.3. Eğitimde Hayırseverlik ile İlgili Deneme Model Önerisi- Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı

Dünya'nın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türk eğitim sisteminde de yaşanan kaynak sıkıntıları karşısında alternatif kaynak arayışları ve bu kaynakların ne ölçüde etkin kullanıldığı tartışılan konular arasındadır. Geliştirilecek olan model önerisi ile bu tartışmalara farklı bir bakış açısı getirilecektir. Hayırsever bağışları bütüncül bir bakış açısı ile ele alınacak ve yapısal bir dönüşüme uğrayacaktır. Tüm çalışma boyunca elde edilen verilerden yola çıkarak hazırlanacak modelin üç önemli sacayağından oluşması gerekmektedir. Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı (Three- Based Philanthropy Structure) olarak adlandırılabilen bu yapının temelleri; sürdürülebilirlik, şeffaflık ve teknolojik olmasıdır. Üç Temelli Hayırseverlik Yapısının bu temellere dayanması bağışların etkililiği ve verimliliği açısından gereklidir. Kurulacak olan hayırseverlik birimleri ile sürdürülebilir, kampanya ve alt yapı destekleri ile de şeffaf ve teknolojik bir yapının oluşacağı beklenmektedir.

Çalışmanın verileri bütüncül bir yaklaşımla ele alınmış, veriler iki farklı bakış açısından gelen görüşlerden elde edilmiştir. Bu bakış açılarından ilki bağış alan eğitim kurumlarındaki kurum yöneticileri diğeri ise eğitim kurumlarına bağış yapan hayırseverlerin görüşleridir. Oluşturulacak modelin de bütüncül olarak değerlendirilmesi, bağış alan eğitim kurumları ve bağış yapan hayırseverler çerçevesinde oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda hayırseverlerden gelen bağışlar kampanya ve teknolojik temelli (web 2.0 vb) araçlarla toplanacak, bağışların yönetimi ve etkili bir şekilde dağıtılması ise bakanlık ve taşra teşkilatlarında kurulacak ve uzmanlardan oluşacak hayırseverlik birimi tarafından yapılacaktır. Gerekli yapılar hem bağış toplama hem de bağışları kullanmaya katkı sağlayacağından hayırseverlere ve bağış alan eğitim kurumlarına hizmet edecektir. Eğitim kurumlarında kurulacak böyle bir sistemin hayırsever bağışlarının daha etkili, verimli ve amaca uygun kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Oluşturulacak bu alt yapılar sürdürülebilirlik, şeffaflık ve teknolojik yapı gibi bileşenleri de destekleyeceğini söylemek mümkündür. Bu sayede hayırseverlerden gelen bağışların hem sıklığı hem de miktarı artacak ve okullarla toplum arasında güçlü bağların kurulmasına da zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Yapılacak çalışmaların hedefi ve sürece katkısı ve birbirleri ile olan mutual ilişkileri tablo 5.1.'de görselleştirilmiştir.

Tablo 5.1. Alt Yapı Donanımının Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı ile İlişkisi

Gerekli Alt Yapı Donanımı	Hedeflenen Öncelik Alanı	Üç-Temelli Hayırseverlik Yapısına Katkısı
Hayırseverlik Kampanyası	Motivasyon Kaynağı Oluşturması	Sürdürülebilirlik
Coğrafi Bilgi Sistemine Bağlı Hayırseverlik Web-Sayfası	Bağışların Etkili Ve Verimli Toplanması Ve Kullanılmasının Sağlanması	Teknolojik-Şeffaflık
Hayırseverlik SMS Hattı	Bağışların Toplanması Ve Kolaylaştırılması	Teknolojik
Taltif Ve Takdir Sistemi	Motivasyon Kaynağı Oluşturması	Sürdürülebilirlik
Hayırseverlik Birimi (Bakanlık Düzeyi)	Bağışların Etkili Ve Verimli Toplanması Ve Kullanılmasının Sağlanması	Sürdürülebilirlik-Şeffaflık
Hayırseverlik Birimi (Taşra Düzeyi)	Bağışların Etkili Ve Verimli Toplanması Ve Kullanılmasının Sağlanması	Sürdürülebilirlik-Şeffaflık

Yapılacak alt yapı çalışmaları ile Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı arasında mutual bir ilişki tasarlanmış ve yapının kendi içinde bir ekosistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Öngörülen bu yapının yansımalarını kısa ve uzun vadede eğitim sisteminde görülmesi amaçlanmaktadır. Bununla ilgili; modelin kullanılması ile başlayacak 3 yıllık süreden sonra modelin değerlendirilmesi yapılacaktır. Alt yapı çalışmaların ve modelin işleyişini okulların ihtiyaçlarının karşılanması yönünde çıktılarını görmek amacıyla Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı İzleme Araştırması yapılacak ve araştırma sonuçları kamuoyu ile paylaşılacaktır. Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı İzleme Araştırması ile yapının işlevselliği, katkı sunulan alanlar, hayırseverlerin bağış eğilimleri, web sayfası ve SMS kullanım oranları konuları araştırılacak ve gelişime açık alanlar belirlenecektir. Üç Temelli Hayırseverlik Yapısı İzleme Araştırması ile aynı zamanda etkili ve hızlı müdahalelerin yapılması da sağlanacaktır. Bahsedilen bu değerlendirme sisteminin sorumluluğu hayırseverlik biriminde (bakanlık ve taşra düzeyi) olacaktır.

Üç Temelli Hayırseverlik Yapısında gerekli olan alt yapı çalışmaları aşağıda detaylandırılmıştır.

5.2.1. Hayırseverlik kampanyası

Eğitim kurumlarına yapılan bağışları arttırmak ve eğitim kurumlarına alternatif bir finans kaynağı oluşturmak için daha geniş kitlelere ulaşmak gerekmektedir. Bunun en güzel örneği yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan “Eğitime %100 Destek” Kampanyası olmuştur. Ancak elde edilen veriler her kampanyada olduğu gibi yıllar geçtikçe bu kampanyanın da etkisinin azaldığına ve dolayısıyla da yapılan bağışlarda

düşüş olduğuna işaret etmektedir. Bu sebeple ülke çapında başlatılacak ve vatandaşları eğitim kurumlarına bağış yapmaya teşvik edecek yeni bir kampanyaya ihtiyaç vardır. Çalışma gruplarından elde edilen verilere göre Cumhurbaşkanlığı önderliğinde başlatılacak kampanyanın oldukça etkili olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Ayrıca etkili bir kampanya uygulaması için slogan, kitapçık ve broşür gibi destekleyici materyallere de ihtiyaç vardır. Kampanya ile ilgili slogan, kitapçık ve broşür örnekleri hazırlanmalıdır. Bu kampanyada bağış yapacak kişi ve kurumlara birtakım ayrıcalıklar yapılacağı da duyurulmalıdır. Bina, arsa vb. bağışlardaki belediyeler tarafından alınan harç ve ruhsat giderlerinin kaldırılması, belirlenecek miktarın üzerinde bağış yapan hayırseverlere hizmet pasaportu, üstün hizmet ödülü verilmesi ile ilgili duyurular yapılmalıdır. Bu araçlar sayesinde hayırseverlere yönelik taltif ve takdirinde yapılması sağlanacak ve hayırseverler eğitim alanında bağış yapmaya teşvik edilecektir.

5.2.2. Hayırseverlik 3.0- web araçları

Hayırseverlerin bağışlarının sürdürülebilmesi ve modern bir yapıda olması için teknolojik alt yapı çalışmaları ile desteklenmesi gerekmektedir. Coğrafi bilgi sistemine entegre edilmesi gereken hayırseverlik web sayfası, bağış yapacak hayırseverlere ve bağışı alacak okul müdürlerine şu kolaylıkları sunmalıdır. İlk olarak sayfada Türkiye haritası ile hayırsever karşılaşacak harita yardımı ile bağış yapacak bölgeyi, şehri ve okulu seçebilecektir. Taşrada bulunan hayırseverlik birimleri tarafından okulların ihtiyaçları belirlenerek web-sayfasına yüklenmelidir. Bağış yapacağı okulunu seçen hayırsever ayrıca okulun ihtiyaç listesini de bu sayede görebilecektir. Bu ihtiyaç listesinde bina, arsa, atölye, derslik, kırtasiye, burs, sosyal faaliyetler, teknik destek, uzmanlık desteği gibi farklı bağış alternatifleri sunulacaktır. Hayırsever bağışını sadece nakit olarak değil farklı alanlarda da gerçekleştirebilecektir. Her hayırsever milli ve manevi değerleri çerçevesinde bir bölgeye, bir okula, bir sınıfa ve bir öğrenciye uzanabilecek ve kendi potansiyeli ölçüsünde bağış kaynaklarını harekete geçirebilecektir. Okul müdürü ise ihtiyacı olmayan yardım türünü almak zorunda kalmayacak aynı zamanda kişisel bir çaba da sarf etmeyecektir. Bu sayede okul gelişim planı hedefleri ile örtüşen bir okul bütçesi de elde edilecektir. Bağışın sonunda ise bağışın yerine ulaşıp ulaşmadığına dair hayırsevere görseller aracılığı ile bilgilendirme yapılacak ve hem online hem de posta yolu ile “eğitim dostu sertifikası” ile ödüllendirilecektir. Böylece şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda da eksiklikler giderilecektir. Hayırsever bağışlarının

toplanmasının kolaylaştırılması adına Milli Eğitim Bakanlığı tarafından SMS hattı da kurulmalıdır. Web- sayfasını kullanmakta zorluk yaşayan dijital göçmenler için bağış SMS hattının kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür. Bağış SMS hattı ile her ölçekteki bağışlar kolay ve hızlı bir şekilde toplanabilir.

5.2.3. Hayırseverlik birimi

Eğitim kurumlarında bütçe dışı sürdürülebilir bir kaynak oluşturulabilmesi için hayırseverlerin eğitime bağışları konusunda teşvik edilmesi, eğitime bağış sürecinin kolaylaştırılması, eğitime yapılan hayırsever bağışlarının daha etkili yönetilerek devamlılığının sağlanmasına ihtiyaç olduğu aşikârdır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, oluşturulacak birimin sadece okul düzeyinde değil bakanlık, il ve ilçe düzeyinde kurulması ve telif bir model olması gerektiğini öne çıkarmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için ilk önce bakanlık düzeyinde sonrasında ise taşrada kurulacak ve diğer birimlerin temsilcilerinin de katılacağı yapı şu şekilde olmalıdır. Kurulacak birimin başına Bakan tarafından ilgili bakan yardımcısı atanmalıdır. İlgili bakan yardımcısı farklı müdürlüklerle farklı konuları yönetebilmek adına işbirliği yapmalıdır. Öncelikle hayırsever bağışlarının coğrafi bilgi sistemi ile ilişkilendirilmesi için Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ile daha sonra da sırası ile donatım için Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile, yasal düzenlemeler için Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile, yatırım ve emlak işleri için İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı ile, yatırım, planlama, izleme ve değerlendirme için ise Strateji Geliştirme Başkanlığı ile koordinasyon sağlanmalıdır. Tüm bunların yanı sıra yatırım, planlama, cari ihtiyaç ve donatım ile ilgili olarak genel müdürlüklerden (Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü) bilgi akışı sağlanmalıdır. Bu sayede bakanlık içindeki tüm birimler koordineli olarak iş ve işlemleri gerçekleştirmelidirler.

Merkezde kurulacak hayırseverlik biriminin yansıması olarak taşrada da hayırseverlik birimi kurulmalıdır. Merkez birimin küçük ölçekteki izdüşümü olacak bu birim ise merkezde olduğu gibi farklı birimlerle işbirliği içinde çalışmalıdır. Vali tarafından görevlendirilecek vali yardımcısı taşradaki hayırseverlik faaliyetlerinden sorumlu olmalıdır. İlgili vali yardımcısı ile beraber il milli eğitim müdürü, ilgili il milli eğitim müdür yardımcısı, defterdar ve çevre şehircilik il müdüründen oluşacak

koordinatörlük her eğitim-öğretim yılı sene başı toplantılarında il hayırseverlik eylem planlarını hazırlayarak yılı yapılandırmalıdır. Ayrıca üniversite temsilcileri, belediye temsilcileri ve STK temsilcileri de bu koordinatörlüğe destek olacak kurumlar olarak listelenmelidir.

Genelden özele inildiğinde ise hayırseverlik biriminin çekirdek yapısını ise okul hayırseverlik birimi oluşturmalıdır. Okul müdürü başkanlığında ilgili müdür yardımcısı, öğretmen temsilcisi ve okul aile birliği başkanı tarafından oluşacak ekip, sadece okulun ihtiyaç listesini oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda iletişime geçilecek hayırseverlerin listesini hazırlamak, daha önce bağış yapmış hayırseverlere yönelik faaliyetler düzenlemek, yapılan çalışmaları taşra birimine raporlamak gibi görevleri de yerine getirmelidir. Taşradan merkeze bilgi akışı bu sayede sağlanacaktır. Tüm bunları gerçekleştirmek için bu üyelere hizmet içi eğitimler yoluyla bir takım yeterliklerin de kazandırılması gerekmektedir. Örneğin etkili iletişim, yetişkin eğitimi vb. eğitimlerle birim üyeleri desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Afşar, M. (2011). *Eğitimin ekonomik temelleri ve ekonomik büyüme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aguinis, H., and Glavas, A. (2012). What we know and don't know about corporate social responsibility: a review and research agenda. *Journal of Management*, 38(1), 932-968.
- Akgeyik, T. (2007). İnsan kaynakları yönetimi boyutuyla kurumsal sosyal sorumluluk: bir alan araştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 52(1), 65-106.
- Anderson, L. A. (2011). *Conspicuous giving*. Texas: Texas A&M University Press.
- Ararat, M., and Göcenoglu, C. (2005). Drivers for sustainable corporate responsibility, case of Turkey. <https://doi.org/10.1080/14683857.2015.1091181> (Erişim tarihi:14.09.2018)
- Avrupa Komisyonu. (2008). *Engaging philanthropy for university research*. Belgium. http://ec.europa.eu/invest-in-research/policy/philanthropy_en.htm (Erişim tarihi: 21.01.2019)
- Balcı, A., ve Öztürk, İ. (2014). Türkiye'de eğitimin finansmanı ve eğitim harcamaları bilgi yönetim sistemine (TEFBİS) ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri ve yaşadıkları sorunlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 204, 63-87.
- Balcı, A. (2011). *Etkili okul: okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bayartan, M. (2011). Osmanlı şehirlerinde vakıflar ve vakıf sisteminin şehre kattığı değerler. *Osmanlı Bilim Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 157-175.
- Bayyığıt, M. (2001). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu olarak vakıflar. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 59-66.
- Bekkers, R. (2012). *Limits of social influence on giving: who is affected when and why?* Amsterdam: Center for Philanthropic Studies at VU University Press.
- Bekkers, R., and Wiepking, P. (2011a). A literature review of empirical studies of philanthropy: eight mechanisms that drive charitable giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40, 924-973.
- Bekkers, R., and Wiepking, P. (2011b). Testing mechanisms for philanthropic behaviour. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 16, 291-297.
- Bekkers, R., and Wiepking, P. (2011c). Who gives? a literature review of predictors of charitable giving part one: religion, education, age and socialisation. *Voluntary Sector Review*, 2, 337- 365.

- Bikmen, F. ve Meydanoğlu, Z. (2006). Araştırma bulguları ve çözüm önerileri. *Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı Sivil Toplum ve Hayırseverlik Araştırmaları* (40).
- Bikmen, F., and Zincir, R. (2006). *Philanthropy in Turkey: citizens, foundations and the pursuit of social justice*. Istanbul: Third Sector Foundation of Turkey.
- Boyd, C. O. (2001). *Philosophical foundations of qualitative research*. P. E. Munhall (Ed). *Nursing research: a qualitative perspective*. (p. 65-90). Boston, MA: NLN Press.
- Bozan, M. (2016). Bir yumuşak güç: hayırseverlik. *Bartın Üniversitesi İ.B.B.F Dergisi*, 7(14), 407-427.
- Breeze, B., Gouwenberg, B., Schuyt, T., and Wilkinson, I. (2011). What role for public policy in promoting philanthropy?: the case of EU universities. *Public Management Review*, 13(8), 1179-1195.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (11.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş.,ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: APagem Yayınları.
- Colvin, R.L. (2005). The new philanthropists: Can their millions enhance learning?. *Education Next*, 5(4), 34-41.
- Çizakça, M. (1995). Cash waqfs of Bursa: 1555–1823. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 38(3), 313–54.
- Dentchev, A. N. (2005). *Corporate social performance: Business rationale, competitiveness threats and management challenges*. Unpublished Doctoral Dissertation, Belgium: Ghent University.
- Dietlin, L. M. (2010). Philanthropy versus charity. *Transformational philanthropy* içinde (s. 5). Chicago: Jones And Bartlett Publishers.
- Drollinger, T. (2010). A theoretical examination of giving and volunteering utilizing resource exchange theory. *Journal Of Nonprofit and Public Sector Marketing*, 22(1), 55-66.
- Ertuna, B. (2013). *Corporate social responsibility: interaction between market and community*. In: *A companion to organizational anthropology* D.D. Caulkins and A.T. Jordan, (Eds), (p. 438–54) Malden: MA: Blackwell.

- Fırlar, B. G., ve Çolakoğlu, B.E. (2009). Sürdürülebilir rekabet avantajı yakalamada kurumsal sosyal sorumluluk kampanyaları ve planlama sürecinin önemi. *Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi*, 1(14), 93-107.
- Fleet, J. W. (2011). *A global education challenge: harnessing corporate philanthropy to educate the world's poor*. Washington: Center for Universal Education at Brookings.
- FTS (1975).Felsefe Terimleri Sözlüğü.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5adccf82930f16.15559269 (Erişim tarihi: 22.04.2018)
- Gibbon, J. (2011). *The third sector*. In:Section 2: *identity*. J. G. Richard Hull (Ed), (p. 83- 84). UK: Emerald Publishing.
- Graham, P. A. (2005). *Schooling America: how the public schools meet the nation's changing needs*. Oxford: Oxford University Press.
- Hunt, T. (2010). *Cardinal principles report*. In *Encyclopedia of educational reform and dissent* , T. Hunt, J. Carper, T. Lasley, and C. Raisch (Eds.), (pp. 129-132). CA: SAGE. <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Private-Foundations> (Erişim tarihi: 05.06.2018)
- Kazıcı, Z. (1996). *İslam müesseseleri tarihi*. İstanbul: Kayhan Yayınları.
- Keleş, H. (2001). Osmalılarda 19. yüzyıldaki para vakıflarının işleyiş tarzı ve iktisadi sonuçları üzerine bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 189-207.
- Kondakçı, Y., Gökmenoğlu, T., Eret, E., and Keser Aschenberger, F. (2014). Drivers behind business contributions to public education in Turkey. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(171), 378-391.
- Konrath, S. and Handy, F. (2018). Development and validation of the motives to donate scales. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 47(2)347-375.
- Kozak, İ.E. (1985). *Bir siyaset meselesi olarak vakıflar*. İstanbul: Akabe Yayınları.
- Kural, N. T. (2002). *Eğitim finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim finansmanı*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Lash, S. N. (2016). Education, foundations, and transparency: The role of philanthropy and oversight in K-12 education reform.
<https://search.proquest.com/openview/1f321f1be2d7806855e49329dc6a7e1a/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y> (Erişim tarihi: 12.08.2018)

- Lewis, S. (2017). Policy, philanthropy and profit: the OECD's PISA for schools and new modes of heterarchical educational governance. *Comparative Education*, 53(4), 518-537. doi:10.1080/03050068.2017.1327246.
- Marx, J. D. (1999). Corporate philanthropy: what is the strategy? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 28(2), 185-198.
- MEB. (2018). 2023 Eğitim vizyonu.
http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf (Erişim tarihi: 04.02.2019)
- Michael, B., Riedmann, J., and Dinler, S. (2005). Implementing CSR programmes in Turkish companies: how to do it and why._
http://www.eldis.org/fulltext/Implementing_CSR_Programmes_in_Turkish_Companies. (Erişim tarihi: 01.12.2018)
- Nerys Roberts, N., and Bolton, P. (2017). *School funding in england. current system and proposals for 'fairer school funding*. Salem Press Encyclopedia.
<https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06702#fullreport> (Erişim tarihi: 18.12.2018)
- O'Neil, M. (2014). On social media, personal ties are central to charitable giving. *The Chronicle of Philanthropy*, <https://www.philanthropy.com/article/On-Social-Media-Personal-Ties/152177> (Erişim tarihi: 17.06.2018)
- Özdemir, İ. (2002). *Osmanlı toplumunda çevre anlayışı*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Özturan, P. (2011). Kurumsal sosyal sorumluluk vaka analizi çalışması: Türkiye'deki 5 şirket ve 5 stk'nın incelemesi. Istanbul: ThirdSector Foundation of Turkey.
- Porter, M. E. and Kramer, M. R. (2002). The Competitive advantage of corporate. *Harvard Business Review*, December, 57-68.
- Prince, R. and File, K. (1994). *The seven faces of philanthropy: a new approach to cultivating major donors*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Reckhow, S. and Snyder, J. W. (2014). The expanding role of philanthropy in education politics. *American Educational Research Association*, 43(4), 186-195.
- Robertson, D. C. (2009). Corporate social responsibility and different stages of economic development: Singapore, Turkey, and Ethiopia. *Journal of Business Ethics*, 88(1), 617-633.
- Rosenthal, F. (2016). Sedaka, charity. *Hebrew Union College Seventy-fifth Anniversary Publication*, 23(1), 411-430. <http://www.jstor.org/stable/23614793> (Erişim tarihi: 06.06.2018)

- Rourke, B. (2014). *Philanthropy and the limits of accountability: a relationship of respect and clarity*. London: PACE Kettering Foundation.
- Sargeant, A. and Shang, J. (2010). *Fundraising principles and practice*. USA: John Willey & Sons, Incorporated.
- Sarıyer, N. (2011). Hayırsever tüketici davranışları, Çanakkale örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 255-268.
- Singer, A. (2012). *İyilik yap denize at: müslüman toplumlarda hayırseverlik*. A. Özdamar,(Çevirmen). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Smith, J. K. (1990). *Alternative research paradigms and the problem of criteria*. In: *The paradigm dialog*. E.G. Guba (Ed.), (pp. 167-187). Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Steffes, T. (2010). *Encyclopedia of educational reform and dissent*. Thousand 174 Oaks, CA: SAGE. doi: 10.4135/9781412957403.n409.(Erişim tarihi:12.10.2018)
- Thu'mler, E. (2011). Foundations, schools and the state. *Public Management Review*, 13(8), 1095–1116.
- United States Department of Education (USDE). (2005). *10 facts about K-12 education funding*. Washington, D.C.
<http://www2.ed.gov/about/overview/fed/10facts/index.html?exp> (Erişim tarihi: 10.10.2018)
- Weymouth, L. (2017). Transparency among charities could increase donations.
<http://www.charitytimes.com/ct/Transparency-among-charities-could-increase-donations-by-50.php>. (Erişim tarihi: 24.02.2019)
- Vedder, R. K., and Hall, J. (2002). For profit schools are making a comeback. *The Independent Review*, 6 (4), 573-583.
- Vesterlund, L. (2006). Why do people give? *Non-profit sector: A Research Handbook*, 24 (1), 568-584.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK-1a. Çalıştay Onayı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Sayı : 34227763-841.01.01-E.22656395
Konu : Bütçe Dışı Kaynak
Oluşturma Çalıştayı

26.11.2018

DAĞITIMLI

İlgi : Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün 24.11.2018 tarih ve 34227763-841.01.01-E.22548072 sayılı makam onayı.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi kapsamında okulların finansman yönetiminin çeşitlendirilmesi için 29 Kasım 2018 Perşembe günü saat 09.00'da Başkent Öğretmenevi'nde bir çalıştay yapılması ilgi Makam Onayı ile uygun bulunmuştur.

Anılan günde yapılacak olan çalıştaya ilgi Makam Onayı ile görevlendirilen personelin katılımının sağlanması için;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Necat ALTIOK
Bakan a.
Daire Başkanı

Ek : katılım ve konaklamaya ilişkin
İlgi Makam Onayı ve eki

Dağıtım :

- Ankara, Aydın, Gaziantep, Hatay, Samsun, Kayseri, Muş, Sakarya, Malatya,
Konya, Muğla, Eskişehir, Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Milli Müdafı Cd. 6/2 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: oygm@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Zekiye CANYURT
Tel: (0 312) 413 26 26
Faks: (0 312) 425 30 94

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0047-d015-3075-a6d1-83ba kodu ile teyit edilebilir.

EK-1b. Çalıştay Onayı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

Sayı : 34227763-841.01.01-E.22548072
Konu : Bütçe Dışı Kaynak Oluşturma
Çalıştay

24.11.2018

BAKANLIK MAKAMINA

Sayın Bakanımız başkanlığında Bakan Yardımcılarımız ve ilgili birimlerin katılımlarıyla 05 Kasım 2018 tarihinde "2023 Vizyon Belgesi" kapsamında okulların finansman yöntemlerinin çeşitlendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen toplantıda Bakanlığımız merkez teşkilatı ile il düzeyinde bir yapının kurulması kararı alınmıştır.

Bu kapsamda; okulların finansman yöntemlerinin çeşitlendirilmesi için 29 Kasım 2018 Perşembe günü saat 09.00'da Başkent Öğretmenevi'nde ekli listede isimleri bulunan katılımcılarla bir çalıştay yapılması düşünülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde, 29 Kasım 2018 Perşembe günü saat 09.00'da Başkent Öğretmenevi'nde ekli listede isimleri bulunan katılımcılarla bir çalıştay yapılması ve çalıştaya il dışından katılacak katılımcıların (yol hariç) tam pansiyon, konaklama; diğer katılımcıların yemek ve ikramlarının 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3. maddesinin (e) bendi gereğince Başkent Öğretmenevi ve ASO Müdürlüğünden satın alınması ve yolculuklarını hava/kara/hızlı tren ile yapmaları, tahakkuk edecek ulaşım giderlerinin ve hizmet alımına ilişkin giderlerin Genel Müdürlüğümüz 2018 Mali Yılı ilgili bütçe tertiplerinden karşılanmasını olurlarınıza arz ederim.

Adnan BOYACI
Genel Müdür

Ek: Liste (2 Sayfa)

OLUR
24.11.2018

Reha DENEMEÇ
Bakan a.
Bakan Yardımcısı

Milli Müdafaa Cad. : 6/3 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: oygm@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: D.KILIÇ - Şef
Tel: (0 312) 413 41 47
Faks: (0 312 425 30 94:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f0d2-d531-312a-a2d3-d65b kodu ile teyit edilebilir.

